

Latvijas Republikas Satversmes tiesas sēde

1998. gada 25. jūnijā

(stenogramma)

A.Endziņš.

Pasludinu tiesas sēdi par atklātu. Lieta nr. 03-04(98) "*Par 1998. gada 30. aprīlī pieņemtā Saeimas lēmuma par uzticības izteikšanu Ministru kabinetam atbilstību Ministru kabineta iekārtas likumam un Saeimas kārtības rullim*".

Saskaņā ar Satversmes tiesas likumu šo lietu izskata Satversmes tiesa pilnā sastāvā, proti, tiesnešu A.Lepses, A.Ušackas, I.Skultānes, I.Čepānes, R.Apsīša un A.Endziņa personā.

Lietas dalībnieki:

Saeimu pārstāv Juridiskā biroja vadītājs Gunārs Kusiņš. Lūdzu pilnvarojumu. Pilnvarojums atbilst.

Iesniedzējus pārstāv 6. Saeimas deputāts Ilmārs Bišers. Viņa pilnvarojums ir lietā.

Uz tiesas sēdi kā liecinieki ir izsaukti Ministru prezidents Krasta kungs. Ir ieradies? Ir kādi iemesli ziņoti par neierašanos? Nav.

Liecinieks J.Viņķelis - Ministru prezidenta biroja vadītājs. Ir.

Kancelejas vadītāja... Saulītes kundze... Lūdzu uzaicināt Satversmes tiesas kancelejas vadītāju.

Tiesā ir informācija, ka Valsts kanceleja saņēmusi attiecīgo paziņojumu ar kurjerpastu šā gada 11.jūnijā 13.25. Tā kā Ministru prezidents ir pienācīgi paziņojumu par izsaukumu uz tiesu saņēmis.

Ieradās Saulītes kundze? Saulītes kundze, lūdzu sazināties ar Ministru prezidentu un noskaidrojiet neierašanās iemeslus.

S.Saulīte.

1998. gada 11. jūnijā ar kurjerpastu tika nogādāts paziņojums, ka....

A.Endziņš.

Paldies, tiesa ir informēta.

Lūdzu noskaidrojiet, kāpēc Ministru prezidents ignorē Satversmes tiesu un neierodas, ja viņš ir uzaicināts uz tiesu, un pēc tam informējiet tiesu, kādi ir rezultāti.

S.Saulīte.

Šodien tika zvanīts un tur tika paskaidrots, ka Ministru prezidents ir saņēmis paziņojumu, taču netika paskaidroti iemesli, kādēļ viņš neieradīsies, un teica, ka ieradīsies Freiberga kungs.

A.Endziņš.

Lūdzu sazināties tieši ar Ministru prezidentu un no viņa noskaidrot, kāpēc viņš nav ieradies. Kādu iemeslu dēļ. Un informēt pēc tam tiesu.

Līdz apstākļu noskaidrošanai tiesa pasludina pārtraukumu.

(Pārtraukums)

A.Endziņš.

Tiesas kanceleja ir pūlējusies sazināties ar Ministru prezidentu. Ministru prezidenta tehniskā sekretāre saka, ka Ministru prezidents apspriežoties ar savu palīgu Fominas kundzi, esot apspriedē un ka tikšot atzvanīts.

Kādi ir lietas dalībnieku viedokļi? Vai mēs varam uzsākt lietas izskatīšanu bez liecinieka Krasta kunga?

I.Bišers.

Es gribētu lūgt atlikt tiesas izskatīšanas uzsākšanu ne tikai šā iemesla dēļ, kaut arī tas ir būtiski svarīgs, jo, diemžēl, mēs gan it kā izskatām Saeimas lēmumu, taču tā lēmuma pamatā ir Ministru kabineta un tieši premjerministra Krasta kunga darbība. Līdz ar to mums nākas noskaidrot daudzus jautājumus, kas ir saistīti ar Ministru kabineta darbību, un, acīmredzot, tikai Krasta kungs varēs

paskaidrot, kāpēc viņš ir iesniedzis šādu lēmumu Saeimā, kurš nav pamatots ne uz vienu likumu, un kāpēc tas tā ir noticis. Tāpēc es uzskatu, ka viņa uzsklausīšanai šajā lietā būtu būtiska nozīme.

Tajā pašā laikā es, varbūt aizsteidzoties priekšā, gribu teikt arī, ka es no pretējās puses pārstāvja dabūju zināt, ka viņš iesniedzis klāt pie šiem materiāliem veselu dokumentu paketi. Par to es uzzināju tikai pusstundu pirms sēdes sākuma un, protams, nespēju īsajā laika periodā pamatīgi ar viņiem iepazīties. Man būtu vismaz viens vakars jāvelta, lai es viņus varētu izstudēt un, acīmredzot, arī man tādā gadījumā būtu kādi papildus lūgumi un papildus iesniegumi. Tāpēc es lūdzu vismaz atcelt šo sēdi vismaz uz 24 stundām.

A.Endziņš.

Paldies. Saeimas pārstāvim?

G.Kusiņš.

Lai gan es te visumā piekrītu pieteikuma iesniedzēju pārstāvim par to, ka Krasta kunga iesniegtais dokuments bija par pamatu, lai Saeima taisītu lēmumu, tomēr es uzskatu, ka lietā esošie dokumenti un tie dokumenti, ko varētu pievienot lietai, var būt par pamatu tam, lai lietu izskatītu arī bez šī konkrētā liecinieka klātbūtnes, paturot prātā to, ka lietā ir ieradušies citi liecinieki. Paldies.

A.Endziņš.

Paldies. Tiesa pasludina pārtraukumu uz 5 minūtēm.

(Pārtraukums)

A.Endziņš.

Pirms paziņoju tiesas lēmumu, kādi pusēm bija papildus lūgumi par dokumentu pievienošanu lietai? Kusiņa kungam?

G.Kusiņš.

Augsti godātā tiesa. Iepazīstoties ar lietas materiāliem, var secināt, ka daži materiāli, kas nav lietā, bet kas ir publiski pieejami, varētu sniegt lielāku skaidrību par lietas faktiskajiem apstākļiem. Tādēļ man šeit ir vairāku dokumentu kopijas, daži no tiem ir publiski pieejami dokumenti un par tiem tiesa varētu lemt, vai viņu pievienošana ir obligāta vai nav obligāta, jo atsaukties uz publiski pieejamiem dokumentiem varētu arī bez šo dokumentu pievienošanas lietai.

Un pirmais. Tas būtu Saeimas 1925. gada 13. februāra sēdes stenogramma un šī ir tā sēdes stenogramma, kad sākotnējā redakcijā tika pieņemts 1925. gada Ministru kabineta iekārtas likums un šeit referents ir referējis par šā likuma mērķi, tāds ir bijis šā likuma nolūks.

Otrkārt, es gribētu, lai tiesa pievieno tiesas materiāliem Saeimas 1994. gada 21. aprīļa Saeimas sēdes stenogrammu. Šeit iet runa par toreizējā Ministru prezidenta Valda Birkava iesniegumu Saeimai ar lūgumu izteikt uzticību Ministru kabinetam pilnā sastāvā.

Trešais dokuments būtu Saeimas 1996. gada 8. augusta sēdes stenogramma un valdības iesniegtie projekti. Šajā sēdē Saeimā darba kārtībā bija jautājums par uzticības izteikšanu pieciem ministriem, kurus toreizējais Ministru prezidents Andris Šķēle aicināja Ministru kabineta sastāvā pēc tam, kad no valdības aizgāja toreizējais vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrs Māris Gailis.

Ceturtais dokuments būtu Saeimas 1997. gada 13. februāra sēdes stenogramma. Tā ir tā sauktā otrās Šķēles valdības apstiprināšana un šī stenogramma arī varētu uzturēt valdības apstiprināšanas procedūras reālo norisi Saeimā.

Un piektā būtu Saeimas 1998. gada 30. aprīļa sēdes stenogramma. Lietā ir ārkārtas sēdes stenogramma, bet šajā pašā datumā bija Saeimas kārtējā sēde un šīs Saeimas sēdes darba kārtībā bija divi Saeimas lēmuma projekti, kas paredzēja praktiski neuzticības izteikšanu valdībai. Un šai sēdes stenogrammai es vēlos arī pievienot balsojumu izdrukas.

Tie ir visi pieci dokumenti, izņemot tās balsojumu izdrukas un valdības iesniegtos projektus, visi pārējie ir publiski pieejami, bet lietā viņu nav. Paldies.

Vēl es gribu noprecizēt, ka pretējai pusei šie dokumenti arī ir iesniegti.

A.Endziņš.

Paldies. Kādi būtu lūgumi?

I.Bišers.

Pirmkārt, es par otras puses iesniegtajiem dokumentiem. Uzskatu, ka rinda no viņiem ir tiešām nepieciešama šajā lietā. Par dažiem man vēl nav skaidrības, es nevaru izteikt savu viedokli, jo es nezinu, kādu faktu apstiprināšanai ir iesniegti šie dokumenti un ko grib otrā puse ar tiem pierādīt, taču es pieļauju, ka pie zināmiem apstākļiem tie var spēlēt zināmu nozīmi, tāpēc es neiebilstu šo materiālu pievienošanai.

No savas puses es gribētu lūgt, lai tiktu pievienota pilnībā Saeimas šā gada 2. marta sēdes stenogramma un citi materiāli, jo pagaidām tur ir tikai daži dokumenti, taču, ja mēs par visām citām sēdēm, kurām ir svarīga nozīme šā jautājuma izskatīšanā pievienojam dokumentiem, es domāju, ka būtu lietderīgi arī šo sēžu dokumentus pievienot pilnībā.

A.Endziņš.

Paldies. Saeimas pārstāvim nav iebildumu, ka šie materiāli tiek pievienoti?

G.Kusiņš.

Nē.

A.Endziņš.

Iesniedzēju pārstāvim šie materiāli...

(pārrāvums ierakstā)

Tiesa, apspriežoties uz vietas, nolēma pievienot šos materiālus lietai un, ņemot vērā to, ka Ministru prezidents nav ieradies un arī oficiāli nav paziņojis savas neierašanās iemeslus, kā arī to, ka šai lietai tiek pievienoti jauni materiāli, un ir vajadzība gan tiesai ar tiem iepazīties, gan lietas dalībniekiem iepazīties ar visiem šiem jaunajiem materiāliem, tiesa pasludina sēdes pārtraukumu līdz pulksten 14.00 rītdien.

Lieciniekam Viņķelim, kā arī Ministru prezidentam rīt ierašanās ir pulksten 14.00.

Tiesas sēdi pasludinu par slēgtu.

1998. gada 26. jūnijā

A.Endziņš.

Turpināsim tiesas sēdi. Liecinieki ir ieradušies? Viņķeļa kungs ir ieradies.

Informēju, ka Satversmes tiesa šodien saņēma vēstuli no Ministru prezidenta Krasta kunga, kurā viņš raksta sekojošo: "Lūdzu atvainot, ka šodien, 1998. gada 25. Jūnijā, neierados uz Satversmes tiesas sēdi. Valsts kancelejas amatpersonu darbības nesaskaņotības dēļ savlaicīgi nesaņēmu uzaicinājumu ierasties Satversmes tiesā.

Saskaņā ar darba grafiku vairākas nedēļas iepriekš esmu ieplānojis 26. jūnijā apmeklēt Kuldīgu, tāpēc nevarēšu ierasties uz Satversmes tiesas sēdi.

Papildus Satversmes tiesai iepriekš sniegtajai informācijai paskaidroju, ka iesniedzot Saeimā priekšlikumu iekļaut Saeimas darba kārtībā jautājumu par uzticības izteikšanu Ministru kabinetam, Saeimai tika piedāvāts Ministru kabineta sastāvs, kuram vajadzēja darboties pēc attiecīgā lēmuma pieņemšanas Saeimā. Jautājums par lēmuma pieņemšanas veidu un formu tika atstāts Saeimas kompetencē.

Tā kā jaunu informāciju tiesai sniegt nevarēšu, lūdzu izskatīt lietu bez manas klātbūtnes.

Ministru prezidents Guntars Krasts."

Tāds ir vēstules saturs, kura tiek pievienota lietai.

Kāds ir pieteikuma iesniedzēju viedoklis?

I.Bišers.

Nu, kā jau es vakar izteicos, es uzskatu, ka Krasta kunga klātbūtne būtu bijusi ļoti noderīga, bet, tā kā prakse pierāda, ka pat ar Valsts prezidenta palīdzību ir grūti panākt viņa piedalīšanos tajās sēdēs, kas tieši skar Ministru kabineta darbību, tad es baidos, ka arī šeit Satversmes tiesas vara laikam būs par mazu.

Tāpēc es uzskatu, ka laikam cits nekas neatliek, kā izskatīt lietu bez viņa klātbūtnes, balstoties uz tiem materiāliem, kas būs Satversmes tiesas rīcībā.

A.Endziņš.

Paldies.

G.Kusiņš.

Es arī pievienojos pieteikuma iesniedzēju pārstāvim, ka ar šiem Satversmes tiesā papildus iesniegtajiem dokumentiem ir iespējama lietas izskatīšana bez Ministru prezidenta Krasta klātbūtnes. Paldies.

A.Endziņš.

Paldies. Tiesa nolēma uzsākt lietas izskatīšanu bez liecinieka, Ministru prezidenta Guntara Krasta, klātbūtnes un par lietas izskatīšanas pabeigšanu lems vēlāk.

Vai lietas dalībniekiem ir kādi lūgumi, kas ir saistīti ar lietas izskatīšanu? Iesniedzēju pārstāvim?

I.Bišers.

Šeit jautājumā es gribētu tiesai iesniegt vēl dažus normatīvos aktus. Varbūt tiesas gaitā nāksies uz viņiem atsaukties. Par viņu pievienošanu lietai es neuzstāju, es uzskatu, ka tas ir tiesas pilnvarās, es tikai redzu no Satversmes tiesas prakses, ka tā parasti pievieno visus tos dokumentus, tajā skaitā arī normatīvos aktus, uz kuriem notiek atsauces.

A.Endziņš.

Paldies. Informēju, ka tiesas rīcībā ir likums "Par Ministru kabineta iekārtu" 1925. gada redakcijā, Administratīvo aktu procesa noteikumi, kas arī ir publisks dokuments...

I.Bišers.

... Tie visi ir publiski dokumenti.

A.Endziņš.

... Saeimas kārtības rullis...

I.Bišers.

Trīs galvenās redakcijas, tajā skaitā pašreizējā...

A.Endziņš.

Jā... Šie visi dokumenti jau tiesas rīcībā pastāv. Neuzstājiet, lai būtu pievienoti lietai? Tiesneši? Viņi mūsu rīcībā ir un tie ir publiski dokumenti.

Saeimas pārstāvis?

G.Kusiņš.

Nekādu papildus lūgumu nav. Paldies.

A.Endziņš.

Paldies. Kā liecinieks mums ir uzaicināts Ministru prezidenta biroja vadītājs Viņķeļa kungs. Pirms mēs varam uzsākt lietas izskatīšanu pēc būtības, man ir jādūdz liecinieks atstāt tiesas sēžu zāli. Tiksiat uzaicināts atsevišķi.

Uzsākam lietas izskatīšanu pēc būtības. Tiesneša ziņojums par lietu.

Pieteikumu par lietas ierosināšanu Satversmes tiesā šā gada 11. maijā iesniedza 21 Saeimas deputāts: Čeveris, Jurkāns, Zunda, Nagobads, Stikuts, Kuprijanova, Sausnītis, Grīnbergs, Ločmelis, Bāns, Gannusa, Turlais, Deņisovs, Bišers, Kaksītis, Dinēvičs, Celmiņš, Boka, Dozorcevs, Stašs, Lujāns.

Šie deputāti pilnvarojuši deputātu Ilmāru Bišeru pārstāvēt viņu intereses Satversmes tiesā. Pilnvaru likuma noteiktajā kārtībā apstiprinājusi Saeimas kanceleja š. g. 13. maijā.

Pieteikuma iesniedzējs apstrīd š.g. 30. aprīlī Saeimas ārkārtas sēdē pieņemtā lēmuma par uzticības izteikšanu Ministru kabinetam atbilstību Ministru kabineta iekārtas likuma 6. un 11. pantam un Saeimas kārtības ruļļa 27. un 28. pantam un lūdz atzīt šo lēmumu par spēkā neesošu no tā pieņemšanas brīža.

Pieteikumā norādīts, ka apstrīdētā akta pieņemšanās brīdī bija atkāpušies pieci Ministru kabineta locekļi. Pieteikuma iesniedzējs uzskata, ka Ministru prezidentam saskaņā ar Ministru kabineta iekārtas likuma 11. pantu esot bijis pienākums atkāpušos Ministru kabineta locekļu vietā aicināt citas personas, ziņojot par to Valsts prezidentam un Saeimas priekšsēdētājam, kā arī lūgt Saeimu izteikt uzticību minētajām personām.

Ministru prezidents turpretī esot iesniedzis lēmumprojektu par uzticības izteikšanu Ministru kabinetam pilnā sastāvā, iekļaujot šajā sastāvā arī četras personas, par kuru aicināšanu ministru amatos viņš līdz ārkārtas sēdes sanāksšanas brīdim nebija ziņojis Saeimas priekšsēdētājam, kas šajā laikā pildīja arī Valsts prezidenta pienākumus.

Pieteikumā apgalvots, ka saskaņā ar Ministru kabineta iekārtas likuma

6. pantu "Par uzticības izteikšanu atsevišķiem ministriem", kurus Ministru prezidents aicinājis vēlāk, esot jāpieņem atsevišķs Saeimas lēmums nevis lēmums par uzticības izteikšanu Ministru kabinetam pilnā sastāvā.

Pieteikuma iesniedzējs uzsver, ka, pieņemot apstrīdēto aktu, esot ierobežotas Saeimas deputātu iespējas izteikt attieksmi pret jaunzaicinātajiem Ministru kabineta locekļiem, jo tiem deputātiem, kas atbalstīja esošā Ministru kabineta darbības turpināšanu, bijušas atņemtas iespējas atteikt uzticības izteikšanu jaunpieaicinātajiem ministriem.

Turklāt pieteikumā norādīts, ka Saeimas kārtības rullis neparedzot Ministru prezidentam prasīt Saeimai uzticības balsojumu par darbojošos valdību. Ministru prezidents esot pielietojis procedūru, kas ir paredzēta jauna Ministru kabineta sastādīšanai, taču viņš neesot bijis tiesīgs to darīt, jo iepriekšējais Ministru kabinets nebija demisionējis un Valsts prezidents nebija aicinājis pašreizējo Ministru prezidentu sastādīt jaunu valdību.

Par minēto pieteikumu šā gada 12. maijā ierosināta lieta nr. 03-04(98) "Par 1998. gada 30. aprīlī pieņemtā Saeimas lēmuma par uzticības izteikšanu Ministru kabinetam atbilstību Ministru kabineta iekārtas likumam un Saeimas kārtības rullim".

Rīkojums par pieteikuma izskatīšanu, lēmums par lietas ierosināšanu un rīkojums par lietas sagatavošanu izskatīšanai pievienoti lietai.

Likumā noteiktajā kārtībā lēmuma par lietas ierosināšanu kopijas nosūtītas pieteikuma iesniedzēju pārstāvim, publicēšanai laikrakstā "Latvijas Vēstnesis" un institūcijai, kas izdevusi aktu, kurš tiek apstrīdēts - Saeimai.

Saeimai ir nosūtīts pieteikuma noraksts un uzaicinājums iesniegt atbildes rakstu ar lietas faktisko apstākļu izklāstu un juridisko pamatojumu. Satversmes tiesas kancelejas attiecīgās vēstules pievienotas lietai. Lietai pievienota arī lēmuma par lietas ierosināšanu publikācijas kopija laikrakstā "Latvijas Vēstnesis".

Šā gada 13. maijā Saeimas sekretāra biedrs Rudzītis paziņojis Satversmes tiesai, ka atbildes rakstu lūgta sagatavot Saeimas Juridiskā komisija. Rudzīša vēstule pievienota lietai. Atbildes rakstu Saeima iesniegusi šā gada 28. maijā. Atbildes rakstā apgalvots, ka pieteikums esot nepamatots un noraidāms, jo neatbilstot Satversmes, Ministru kabineta iekārtas likuma un Saeimas kārtības ruļļa būtībai. Saeima uzsver, ka apstrīdētais akts atbilstot Satversmes 59. pantam un Ministru kabineta iekārtas likumam, jo Ministru kabineta iekārtas likuma 6. panta pirmais teikums nosakot, ka uzticību Ministru kabinetam, tajā skaitā valsts ministriem, Saeima izteic, pieņemot attiecīgu lēmumu.

Atbildes rakstā norādīts, ka Ministru kabineta iekārtas likuma 6. panta otrais teikums nosakot, ka atsevišķiem ministriem un valsts ministriem, kurus Ministru prezidents ieceļ vēlāk, nepieciešams īpašs Saeimas lēmums par uzticību. Saeima apgalvo, ka pieteikuma iesniedzēji bez pietiekama pamata mēģinot attiecināt šo teikumu uz 1998. gada 30. aprīļa sēdi. Minētais teikums esot attiecināms uz gadījumiem, kad tiek aicināti atsevišķi ministri, nevis uz gadījumu, kad uzticība tiek prasīta visam Ministru kabineta sastāvam.

Bez tam atbildes rakstā izteikts viedoklis, ka apstrīdētā akta saistīšana ar Ministru kabineta iekārtas likuma 11. pantu esot nepamatota, jo šā panta pirmais teikums reglamentējot Ministru prezidenta rīcību, nevis Saeimas rīcību vai Saeimas pieņemtā lēmuma likumību. Šā panta otrais teikums nosakot, no kura brīža uzaicinātās personas stājas pie ministru amata pildīšanas, un arī neesot attiecināms uz apstrīdētā akta likumību.

Atbildes rakstā uzsvērts, ka apstrīdētais akts neesot saistāms ar Saeimas kārtības ruļļa 27. un 28. pantu, jo šie divi panti regulējot citas situācijas un neesot piemērojami gadījumiem, kad amatā esošs Ministru prezidents prasa uzticību visam Ministru kabineta sastāvam. Kārtības ruļļa 27. pants esot piemērojams tiem gadījumiem, kad par Ministru kabineta sastādīšanu ziņo Valsts prezidenta aicinātais Ministru prezidenta amata kandidāts nevis amatā esošs Ministru prezidents.

Turpretī Saeimas kārtības ruļļa 28. pants esot piemērojams tiem gadījumiem, kad amatā esošs Ministru prezidents aicina vai ieceļ vēlāk Ministru prezidenta biedru, ministru vai valsts ministru.

Atbildes raksts pievienots lietai.

Saeima aicināta iesniegt šādus dokumentus:

dokumentus, ar kuriem Ministru prezidents Guntars Krasts Ministru kabineta iekārtas likuma 11. pantā noteiktajā kārtībā ziņojis par pārmaiņām Ministru kabinetā;

dokumentus, uz kuru pamata Saeimas prezidijs sasaucis Saeimas ārkārtas sēdes šā gada 30. aprīlī un 2. martā;

izrakstus no Saeimas Prezidija sēžu protokoliem jautājumā par minēto Saeimas sēžu sasaukšanu;

Saeimas sēdēs izskatāmos dokumentus, kas deputātiem tika izsniegti sakarā ar šīm Saeimas sēdēm;

Saeimas šā gada 30. aprīļa ārkārtas sēdes un 2. marta ārkārtas sēdes protokolus un deputātu iesniegumus, par kuriem Saeima balsoja šajās sēdēs.

Satversmes tiesas tiesneša attiecīgā vēstule pievienota lietai.

Saeimas kanceleja ir iesniegusi:

Ministru prezidenta š.g. 29. aprīļa vēstuli Saeimas priekšsēdētājam;

izrakstus no Saeimas prezidija š.g. 2. marta un 27. aprīļa sēžu protokoliem un 20. aprīļa sēdē pieņemto lēmumu;

Saeimas Ziemas sesijas 9. ārkārtas sēdes un Saeimas Pavasara sesijas 4. ārkārtas sēdes protokolus;

6. Saeimas sēdē izskatāmos dokumentus nr. 3872 un nr. 4159;

Saeimas ārkārtas sēdes šā gada 30. aprīlī stenogrammu;

Saeimas priekšsēdētāja šā gada 30. aprīļa paziņojumu.

Šie Saeimas kancelejas iesniegtie dokumenti pievienoti lietai.

Lietai pievienotas arī Saeimas priekšsēdētāja Čepāņa šā gada 30. aprīļa paziņojumu publikācijas kopijas.

Tā kā apstrīdēto akta projektu iesniedz Ministru prezidents, viņš aicināts izteikt savu viedokli par lietā apstrīdētā Saeima lēmuma atbilstību Latvijas Republikas likumiem un darīt zināmas Satversmes tiesai personas, kuras ir piedalījušās Ministru prezidenta šā gada 29. aprīļa vēstules un tai pievienotā Saeimas lēmuma projekta sagatavošanā, un varētu Satversmes tiesas sēdē sniegt liecību par minēto dokumentu sagatavošanas juridiskajiem aspektiem. Satversmes tiesas tiesneša attiecīgā vēstule pievienota lietai.

Ministru prezidents savu viedokli izteicis šā gada 3. jūnija vēstulē. Ministru prezidents uzskata, ka apstrīdētais akts atbilstot Satversmei, jo Satversmes 59. pantā noteikts, ka Ministru prezidentam un ministriem viņu amata izpildīšanai ir nepieciešama Saeimas uzticība un likums nenosakot, ka Saeima būtu tiesīga izteikt uzticību Ministru prezidentam un ministriem tikai pēc Ministru prezidenta ziņojuma par Ministru kabineta sastādīšanu,- tas ir, vienu reizi.

Bez tam, Ministru prezidents norāda, ka Ministru kabineta iekārtas likuma 6. pantā noteiktā norma, ka atsevišķiem ministriem un valsts ministriem, kurus Ministru prezidents ieceļ vēlāk, nepieciešams īpašs Saeimas lēmums par uzticību, esot skatāma kontekstā ar 11. panta otro teikumu: uzaicinātās personas stājas pie ministru amata pildīšanas tikai tad, kad tās ir saņēmušas Saeimas uzticību. Tātad par ministru persona kļūstot pēc tam, kad Saeima ir izteikusi viņai uzticību kā ministram.

Šīs normas neesot tulkojamas kā nosacījumi, ka ministri, kuriem Saeima izsaka uzticību vēlāk, nevarētu būt kopējā Ministru kabineta sastāvā, kuram Saeima izsaka uzticību saskaņā ar Satversmes 59. pantu.

Ministru prezidenta vēstule pievienota lietai.

Lietai pievienoti arī augstāka juridiska spēka normatīvie akti, atbilstība kuriem tiek apstrīdēta, proti, Ministru kabineta iekārtas likums spēkā esošajā redakcijā, 1993. gada 15. jūlija sākotnējā redakcija un likumi, ar kuriem izdarīti grozījumi Ministru kabineta iekārtas likumā, Saeimas kārtības rullis, spēkā esošajā redakcijā, 1994. gada 28. jūlija jeb sākotnējā redakcija, un likumi, ar kuriem izdarīti grozījumi Saeimas kārtības rullī.

Ekspertīzes lietā nav noteiktas, lēmums par lietas nodošanu izskatīšanai pieņemts šā gada 10. jūnijā. Ar šā gada 19. jūnija lēmumu tai izdarīts grozījums. Šie lēmumi pievienoti lietai.

Par tiesas sēdi pienācīgi paziņots lietas dalībniekiem un lieciniekiem. Šā gada 11. jūnijā paziņojums par tiesas sēdi nosūtīts publicēšanai laikrakstā "Latvijas Vēstnesis", Satversmes tiesas sēžu sekretāres attiecīgās vēstules pievienotas lietai.

Paziņojums par tiesas sēdi laikrakstā "Latvijas Vēstnesis" publicēts 17. jūnijā. Publikācijas kopija ir pievienota lietai.

Ar lietas materiāliem iepazīnušies Saeimas pārstāvis Kusiņa kungs un pieteikuma iesniedzēju pārstāvis Bišera kungs.

Tiesas sēdē pēc lietas dalībnieku lūguma lietai pievienoti šādi papildus materiāli:

Saeimas 1925. gada 13. februāra sēdes stenogrammas fragments par likuma "Ministru kabineta iekārta" apspriešanu;

Saeimas 1994. gada 21. aprīļa sēdes materiāli jautājumā par uzticības izteikšanu Ministru kabinetam;

Saeimas 1996. gada 8. augusta sēdes materiāli jautājumā par uzticības izteikšanu pieciem ministriem;

Saeimas 1997. gada 13. februāra sēdes materiāli jautājumā par uzticības izteikšanu Ministru kabinetam;

Saeimas 1998. gada 30. aprīļa kārtējās sēdes materiāli sakarā ar neuzticības izteikšanu Ministru kabinetam;

Saeimas 1998. gada 2. marta ārkārtas sēdes materiāli jautājumā par uzticības izteikšanu Ministru kabinetam.

Vai tiesnešiem ir kādi jautājumi tiesnesim ziņotājam? Nav.

Man būtu jānoskaidro, vai nav radušies priekšnoteikumi vai nosacījumi, kas ir minēti Satversmes tiesas likuma 29. panta 1. un 2. punktā, proti, ka tiesvedību lietā var izbeigt līdz sprieduma pasludināšanai ar Satversmes tiesas lēmumu, pirmkārt, pēc pieteikuma iesniedzēju rakstveida

lūguma. Tāda nav? Nav. Un apstrīdētās tiesību normas akts ir zaudējis spēku. Arī tāds fakts nav noticis.

Vai pieteikuma iesniedzēju pārstāvim ir kādi lūgumi?

I.Bišers.

Nav šobrīd.

G.Kusiņš.

Nav, paldies.

A.Endziņš.

Nav. Paldies. Līdz ar to vārds tiek dots pieteikuma iesniedzēja pārstāvim Bišera kungam, lai izklāstītu lietas faktiskos apstākļus un juridisko pamatojumu. Ņemot vērā Satversmes tiesas reglamenta 306. un 310. pantu, jums tiek atvēlētas 30 minūtes. Ja nepieciešams runas laiku pagarināt, Satversmes tiesa par to lems atsevišķi. Lūdzu, Bišera kungs!

I.Bišers.

Nu, papildus tam, kas ir rakstīts iesniegtajā pieteikumā, es gribētu pakavēties pie šīs lietas tieši juridiskajiem aspektiem un faktiskajiem apstākļiem, tā kā to redz pieteikuma iesniedzēji.

Šīs lietas būtība pēc mūsu viedokļa izriet no Satversmes 59. panta ietvertās tiesību normas, kas nosaka, ka Ministru kabinets un tā atsevišķi locekļi var pildīt savus pienākumus tikai tad, ja viņi bauda Saeimas uzticību. Šī tiesību norma pēc mūsu uzskata ir ārkārtīgi nozīmīga, jo jebkuras parlamentārās republikas pastāvēšanas un funkcionēšanas pamatprincips ir tieši šis uzticības princips, ka parlaments uzticas valdībai. Pie šādām valstīm pieder arī Latvija.

Tāpēc šīs lietas izskatīšanas priekšmetu nevar uzskatīt par maznozīmīgu, tehniska rakstura problēmu, tā ir problēma, kas ir cieši saistīta ar mūsu valsts iekārtas pamatiem.

Jāsaka, ka Satversmes 59. pantā ievērtā tēze par Saeimas uzticību Ministru kabinetam kā pamatu valdības darbībai nav guvusi pašā Satversmē plašāku izvērsumu. Ar to ir izskaidrojama ne tikai šīs dienas lieta, bet arī tas, ka šī principa izpratne laika gaitā ir pārdzīvojusi zināmu evolūciju. Jāsaka gan, ka jau no paša sākuma, kopš Satversmes apstiprināšanas, vispāratzīts bija uzskats, ka Ministru kabinets bauda Saeimas vairākuma uzticību, kamēr ar Saeimas balsojumu nav konstatēts pretējais.

Tomēr par šīs uzticības iegūšanu un tās termiņiem ir novērojama zināma attīstība un zināma evolūcija.

Kā norāda mūsu pazīstamais valststiesbnieks profesors Kārlis Dišlers, pēc Satversmes pieņemšanas sākotnēji tika uzskatīts, ka, ja Valsts prezidents ir aicinājis kādu personu kļūt par Ministru prezidentu un šī persona ir uzaicinājumu pieņēmusi un sastādījusi Ministru kabinetu, tas var stāties pie savu pienākumu pildīšanas jau nekavējoties, negaidot nekādu Saeimas akceptu. Jo par to Satversmē nekas nav teikts.

Taču jau nepilnu gadu pēc Satversmes pieņemšanas tika pieņemts Ministru kabineta iekārtas likums, kur 5. pants jau precizē šo jautājumu un noteic, ka Ministru kabinets var stāties pie amata pienākumu pildīšanas tikai pēc tam, kad Saeima ir noklausījusi ziņojumu par Ministru kabineta sastādīšanu un deklarāciju par tā nodomāto darbību un izteikusi tiem uzticību.

Uzticību Saeima tajā laikā varēja izteikt divējādi: vai nu pieņemot īpašu uzticības formulu, respektīvi, lēmumu, vai arī gluži vienkārši pārejot pie nākamā dienas kārtības punkta apspriešanas, uzskatot, ka līdz ar to ir pierādīts, ka Saeima uzticas valdībai.

Pēc neatkarības atjaunošanas un 5. Saeimas sanāksšanas šī kārtība vēlreiz ir tikusi mainīta un precizēta un kļuvusi stingrāka un tika noteikts, ka uzticība Ministru kabinetam tiek izteikta ar īpašu Saeimas lēmumu. Taču negrozīts palika pieņēmums, ka Ministru kabinets, kas reiz saņēmis no Saeimas uzticību, bauda to līdz tam brīdim, kamēr Saeima nav izteikusi tam neuzticību. Tas pats attiecināms arī uz atsevišķiem Ministru kabineta locekļiem.

Sakarā ar šiem pamatprincipiem Saeimas kārtības ruļļa 27., 28. un 29. pantā un Ministru kabineta iekārtas likuma 6., 7. un 11. pantā ir paredzēti trīs gadījumi, kad Saeimai ir jāizskata jautājums par uzticību Ministru kabinetam vai atsevišķiem tā locekļiem.

Pirmais gadījums. Valsts prezidenta aicināts Ministru prezidenta kandidāts ziņo Saeimai par viņa sastādīto Ministru kabinetu un tā iecerētās darbības deklarāciju. Un Saeima balso par lēmuma projektu par uzticības izteikšanu Ministru kabinetam kopumā. Tas ir pirmais gadījums.

Otrais gadījums. Ja ir atstājis amatu kāds Ministru kabineta loceklis vai citādā veidā šis amats ir atbrīvojies, Ministru kabinets aicina kādu personu vai personas ieņemt minēto amatu un iesniedz Saeimai atsevišķu, pasvītrotu, atsevišķu lēmuma projektu par uzticības izteikšanu jaunajam Ministru kabineta loceklim, un Saeima par to balso.

Un trešais gadījums - gadījums, kad ne mazāk kā desmit Saeimas deputāti iesniedz Saeimai lēmuma projektu par neuzticības izteikšanu Ministru kabinetam kopumā vai arī atsevišķam tā loceklim un Saeimā par to balso.

Vairāk nekādas iespējas izdarīt uzticības balsojumu ne Satversme, ne Ministru iekārtas likums, ne Saeimas kārtības rullis neparedz.

Neskatoties uz to, Ministru prezidents Guntars Krasts nolēma ieviest vēl vienu jaunu uzticības balsojuma veidu, kuru likums neparedz. Pēc tam, kad aprīļa vidū demisionēja pieci viņa vadītā Ministru kabineta locekļi, viņš aicināja četrus jaunus Ministru kabineta locekļus un ar savu 1998. gada 29. aprīļa vēstuli pieprasīja Saeimai sasaukt 30. aprīlī ārkārtas sēdi, un saskaņā ar Satversmes 59. pantu un Ministru kabineta iekārtas likuma 6. pantu izlemt jautājumu par uzticības izteikšanu Ministru kabinetam. Pievienots bija arī attiecīgs lēmumprojekts, kurā bija iekļauti gan pastāvošie, amatu pildošie Ministru kabineta locekļi, kuriem uzticība bija izteikta jau 1997. gada augustā, gan arī tās personas, kuras Guntars Krasts bija aicinājis iekļauties Ministru kabineta sastāvā, bet kuras

vēl nebija saņēmušas Saeimas uzticību un tāpēc nevarēja tikt uzskatītas par Ministru kabineta locekļēm. Taču abas šīs personu grupas lēmuma projektā nekādi nebija nodalītas, visas bija uzrādītas kā vienādā rangā esoši Ministru kabineta locekļi.

Ar šādu savu rīcību Ministru prezidents vispirms jau tika pārkāpis Ministru kabineta iekārtas likuma 11. pantu, kas nosaka, ka gadījumā, ja no amata atkāpjas viens vai vairāki Ministru kabineta locekļi un Ministru prezidents aicina to vietā citas personas, viņam vispirms ir par to jāpaziņo Valsts prezidentam un Saeimas priekšsēdētājam. Šo prasību Ministru prezidents netika izpildījis un līdz pat ārkārtas sēdes sanāksšanas brīdim Saeimas priekšsēdētājs, kas šajā laikā pildīja arī Valsts prezidenta pienākumus, nekādu ziņojumu par šādu aicināšanu nebija saņēmis.

Tāpat Ministru kabinets tika pārkāpis arī Ministru kabineta iekārtas likuma 6. pantu, uz kuru gan viņš atsaucās, bet kuru viņš acīmredzot nebija izlasījis, jo minētais likuma pants skaidri un nepārprotami nosaka, ka uzticības izteikšana atsevišķiem ministriem, kurus Ministru prezidents ir aicinājis vēlāk, valdībai jau darbojoties, ir nepieciešams atsevišķs, vēlreiz pasvītrotu, atsevišķs Saeimas lēmums. Tāds tā arī nekad nav ticis pieņemts.

Man pilnīgi nav saprotama šāda Ministru prezidenta vēlme neievērot likumu. To nevar attaisnot arī ar vēlēšanos pārbaudīt uzticību valdībai kopumā, jo tajā pašā dienā tikai dažas stundas ātrāk Saeimas kārtējā sēdē tika noraidīts desmit Saeimas deputātu iesniegtais lēmuma projekts par neuzticības izteikšanu Ministru kabinetam kopumā, respektīvi, tajā sastāvā, kāds darbojās līdz šai ārkārtas sēdei. Līdz ar to pārējam esošajam Ministru kabinetam jau šajā dienā uzticība bija apstiprināta. Un tāpēc vēl jo vairāk ir nesaprotama vēlēšanās tomēr apvienot šīs divas lietas — uzticības izteikšana Ministru kabinetam kopumā un neiesniegt atsevišķu lēmuma projektu par jaunaicināto Ministru kabineta locekļu uzticības balsojumu.

Pie šādiem apstākļiem es uzskatu, ka Saeimai vajadzēja atteikties izskatīt likumam neatbilstošo Ministru prezidenta Guntara Krasta iesniegumu. Tieši šādu priekšlikumu Saeimas ārkārtas sēdes sākumā iesniedza Saeimas desmit deputāti. Tomēr Saeimas vairākums šo iesniegumu noraidīja un pieņēma Ministru prezidenta Guntara Krasta iesniegto likumam neatbilstošo lēmumprojektu.

Saeimas deputātu grupa, uzskatot, ka nekādu politisko mērķu vārdā nav pieļaujamas nekādas atkāpes no likuma prasībām, izmantoja savas tiesības un griezās Satversmes tiesā ar pieteikumu par minētā Saeimas 30. aprīļa ārkārtas sēdē pieņemtā lēmuma atzīšanu par spēkā neesošu kā atrodošos pretrunā ar likumu. Likumam ir augstāks spēks par Saeimas lēmumu un, ja Saeimas vairākums gribēja tādu pieņemt, tad viņam vispirms vajadzēja izdarīt izmaiņas likumā.

Saeimas vairākuma vārdā iesniegtajā atbildes rakstā ir norādīts, ka iesniedzēju pieteikumā norādītie divi likuma panti neattiecoties uz šo gadījumu, jo te runa esot gājusi par uzticības izteikšanu Ministru kabinetam kopumā, ko minētie likuma panti neregulē. Jā, tam es varu piekrist, ka viņi tiešām neregulē Ministru kabinetu.. kā iesaka darbojošies... Ministru kabinetam izsaka atkārtotu uzticību, bet jāsaka, ka to vispār nekādi likuma panti neregulē. Likums to vienkārši neparedz.

Un tad nu paceļas jautājums, vai tas vispār ir iespējams, jo likums šobrīd paredz vienīgi to, ka visam Ministru kabinetam kopumā uzticības balsojumu var pieprasīt Valsts prezidenta aicinātais Ministru prezidenta kandidāts pēc tam, kad viņš ir sastādījis valdību. Un citas iespējas likums neparedz.

Es paredzu, ka mans godājamais oponents atsauksies uz to, ka Saeimas praksē ir bijis gadījums, kad Saeima šādu Ministru prezidenta iesniegumu ir izskatījusi un atkārtoti uzticību ir izteikusi. Tas ir

noticis 5. Saeimas laikā 1994. gada 21. aprīlī. Jānorāda gan, ka šis balsojums nebija saistīts ar jaunu Ministru kabineta locekļu aicināšanu un tātad te analogijas tiesas un pilnas nebūt nav.

Bez tam jānorāda, ka Saeimas prakse šajā gadījumā ir pretrunīga, jo 6. Saeima jau šā gada 2. martā pieņēma lēmumu, ka šāds Ministru prezidenta iesniegums par uzticības atkārtotu izteikšanu visai darbojošais valdībai nav izskatāms pēc būtības kā neatbilstošs likumam. Es domāju, ka līdz ar to, ja nu reiz ir radušās šādas pretrunas pat vienas Saeimas laikā, es domāju, ka šis jautājums likumā nav pietiekami noregulēts, bet, ja nu šī neatbilstība ir un šis jautājums ir nācis godājamās Satversmes tiesas dienas kārtībā, tad šai Satversmes tiesai ir jāizsaka viedoklis arī par šo jautājumu un tā nevar to apiet. Un es domāju, ka mums ir pietiekošs pamats arī to izdarīt. Normas nav, bet vai tas nenozīmē, ka to var darīt, jo nekur nav arī normas, kas to aizliegtu. Taču tad man ir jāatsaucas uz tiesisko principu, ka privāto tiesību subjekti tiešām var darīt visu to, ko likums viņiem neaizliedz. Turpretī publisko tiesību subjekti var veikt tikai tādas darbības, ko viņiem likums ir atļāvis vai likums viņus uz to ir pilnvarojis. Un nav ne mazāko šaubu, ka gan Ministru kabinets, gan arī Saeima ir publisko tiesību subjekts.

Un šis domas apstiprinājumu mēs atrodam arī Ministru kabineta iekārtas likuma 13. pantā. Ministru kabinets apspriež vai izlemj visas lietas, kuras ietilpst tā kompetencē, saskaņā ar Satversmi un likumiem. Ja Satversmē tas nav paredzēts, likumos tas nav paredzēts, tad, acīmredzot, Ministru kabinets nav tiesīgs ne apspriest, ne lemt, ne arī izdarīt kādus iesniegumus, kuriem ir juridiskas sekas. Šis Ministru kabineta iesniegums nav balstīts, ko mēs apspriežam, nav balstīts ne uz vienu likumu, tam nevar atsaukt nekādu Ministru kabineta pamatojumu. Tāpat tas ir attiecībā uz Saeimu. Saeimas kārtības rullis strikti nosaka visus tos jautājumus, ko Saeima var darīt. Viņš, protams, nenosaka, kādus likumus viņš var pieņemt. Bet zināmus jautājumus viņš noregulē strikti un, kā jau es norādīju, par to, kādos gadījumos Saeimā var notikt uzticības balsojums - balsojumi par uzticību Ministru kabinetam vai atsevišķiem šiem te locekļiem, Saeimas kārtības rullī ir izsmēļoši norādīts un noteikts.

Tāpēc es uzskatu, ka šeit nebija nekāda pamata pieņemt šo likumu un tas tas neatbilst Latvijā pastāvošajai tiesiskajai kārtībai.

Es tikai varbūt gribēju pievest vēl vienu argumentu šim pašam jautājumam, mazliet jau vairāk pēc būtības. Jo, ja likumā šī problēma nekur nav apskatīta, es izskatīju arī savā laikā visus esošos mūsu tiesību zinātnieku darbus, un patlaban nevienā darbā tiešām šī problēma nav apskatīta un minēta.

Taču jau tuvākajās dienās parādīsies komentārs Satversmes 4. nodaļai par Ministru kabinetu, ko ir sarakstījuši divi autori - profesors Lēbers un es, un kur mēs šo problēmu pieminam, pie tam tas ir uzrakstīts vēl pirms šīs lietas rašanās, pirms tiem notikumiem, kas bija par pamatu šai lietai, un tāpēc to nevarētu saistīt ar šo lietu.

Un šeit apsvērumi ir tāds, ka Saeima pieņem aktus, tikai tādus aktus, kuriem ir tā vai cita juridiska nozīme. Saeimas pieņemtajiem aktiem vienmēr ir kaut kāda juridiska nozīme un tāpēc arī Saeima nevar pieņemt aktus, kuriem nav konkrētas juridiskas nozīmes. Ja darbojošais Ministru kabinets lūdz atkārtoti izteikt viņam uzticību, tad šim iesniegumam un balsojumam nav nekādas juridiskas nozīmes. Pie tam lielā mērā tas nav mans uzskats, kaut gan es arī esmu līdzautors, bet tas ir profesora Lēbera uzskats, jo viņš uzskata, ka gadījumā, ja Saeima izsaka šādu atkārtotu uzticību, tas nerada nekādas juridiskas sekas. Nekas nenotiek. Viss turpinās tāpat kā bijis. Un arī, ja Saeima šajā gadījumā atsaka šo atkārtoto uzticību izteikt, tad tas arī vēl nebūt nenozīmē, ka Ministru kabinetam vai atsevišķam ministram būtu jāatkāpjas.

Es šajā ziņā, ka tas tiešām ir tā, lai tas varbūt arī nedaudz dīvaini izklausītos, atsaukšos uz pavisam nesenu vēsturi. Tātad jums ir arī iesniegti dokumenti par šā gada 2. marta ārkārtas sēdi, kurā

Ministru prezidents Guntars Krasts griezās ar šādu iesniegumu: “Ņemot vērā dažu valdību veidojošo frakciju deputātu aicinājumus pārskatīt valdības deklarāciju, nevienprātīga attieksme pret Ministru prezidenta vēlmi padarīt privatizācijas procesu atklātāku un atbilstošāku valsts interesēm, kā arī faktu, ka Parlamentārā izmeklēšanas komisija savā starpziņojumā izdarījusi pārsteidzīgus un nepamatotus secinājumus, kas aizskar Ministru prezidenta morālo autoritāti, uzskatu par neiespējamu pildīt savus pienākumus bez Saeimas uzticības apliecinājuma. Un tāpēc, pamatojoties uz Satversmes 20. pantu un Saeimas kārtības ruļļa 38. pantu, kas regulē ārkārtas sēdes sasaukšanu, prasu sasaukt ārkārtas sēdi šā gada 2. martā pulksten 20.00 un iekļaut tās darbībā lēmuma projektu par uzticības izteikšanu Ministru kabinetam”. Saeima atteicās izteikt šo atkārtoto uzticību. Un, lai gan Ministru prezidents bija paziņojis, ka Ministru kabinets nav spējīgs turpināt savu darbu bez Saeimas atkārtota uzticības apliecinājuma, viņš tomēr faktiski turpina pildīt tos vēl līdz šim. Tātad viņam šis Saeimas lēmums atteikties šo uzticību viņam dot nav saistošs, tas viņu neietekmē.

Tātad, līdz ar to es uzskatu, ka šādiem balsojumiem nav juridiska satura un tāpēc arī ne velti Saeimas kārtības rullī tie nav paredzēti.

Līdz ar to es uzskatu, ka es pamatā lietas apstākļus esmu apskatījis un uzturu to prasību, ko 21 deputāts ir iesniedzis šeit, Satversmes tiesai, izskatīšanai.

A.Endziņš.

Paldies. Kādi jautājumi ir tiesnešiem? Var uzdot jautājumu pusēm vienlaicīgi. Varbūt Saeimas pārstāvim ir jautājumi?

G.Kusiņš.

Jā, man ir pierakstīti astoņi jautājumi pieteikuma iesniedzējiem. Pirmais no tiem būtu tāds. Sakiet, lūdzu, vai jūs uzskatāt, ka 30. aprīļa Saeimas lēmums par uzticības izteikšanu Ministru kabinetam ir pretrunā ar Satversmes 59. pantu?

I.Bišers.

Nē. Satversmes 59. pantam viņš nerunā pretī, tāpat kā nerunā pretī nevienam citam Satversmes pantam, jo nekur šis jautājums Satversmē, kā jau es norādīju, nav apskatīts.

G.Kusiņš.

Paldies. Pieteikumā, kas tika adresēts Satversmes tiesai, ir norādīts, ka Ministru prezidenta rīcība ierobežoja Saeimas deputātu iespējas izteikt attieksmi pret jaunaicinātiem Ministru kabineta locekļiem, jo tiem, kas atbalstīja esošā Ministru kabineta darbības turpināšanu, bija atņemtas iespējas atteikt uzticības izteikšanu jaunpieaicinātajiem ministriem. Sakiet, lūdzu, vai tika izmantotas Saeimas kārtības ruļļa 133. panta iespējas par priekšlikumu dalīšanu un balsošanu pa daļām?

I.Bišers.

Nē, tā tas netika, jo mēs jau iepriekšizteikto apsvērumu dēļ uzskatījām, ka šis jautājums vispār nav izskatāms pēc būtības kopumā un balsot pa daļām var tikai tad, ja to var izskatīt vienā lēmumā. Jā, tiešām, mēs kādreiz par vairāku tiesnešu iecelšanu balsojam vienu lēmumu pa daļām, ja mēs uzskatām, ka visiem šiem tiesnešiem ir vajadzīgs apstiprinājums, bet, ja mēs uzskatām, ka vienā daļā vispār nevar šo lēmumu pieņemt, tad mēs arī uzskatījām, ka šajā gadījumā to pa daļām nevar balsot, jo tas ir principiāli nepareizi, ka šinī gadījumā tur, kur likums prasa atsevišķu lēmumu iesniegšanu, tas ir iesniegts kopā ar citiem jautājumiem.

G.Kusiņš.

Paldies. Nākamais jautājums ir varbūt par to pašu teikumu. Pieteikumā ir norādīts, ka šāda rīcība ierobežoja Saeimas deputātu iespējas izteikt attieksmi pret jaunaicinātajiem Ministru kabineta locekļiem, jo tiem, kas atbalstīja esošā Ministru kabineta darbības turpināšanu, bija atņemtas iespējas atteikt uzticības izteikšanu jaunpieaicinātajiem ministriem. Sakiet, lūdzu, kuri šeit ir domāti, kuru deputātu tiesības bija ierobežotas, vai te ir domātas šo parakstītāju ierobežotas tiesības?

I.Bišers.

Nē, parakstītāji, vismaz tie, kas man ir zināmi, jo te ir gan no dažādām frakcijām parakstījuši, vismaz mūsu frakcija nebalsoja ne par uzticību valdībai, tad kad tika izskatīts tas jautājums, iepriekšējais jautājums, un nebalsoja arī šinī gadījumā, bet daži Saeimas deputāti ir tomēr šādu izteicienu teikuši, ka šie jautājumi ir nepamatoti sasaistīti kopā un viņi pēc tam, kad ir nobalsojuši par uzticību Ministru kabinetam kopumā, esošajam Ministru kabinetam un tā vadītājam, viņi vairāk nav varējuši pēc dažām stundām balsot par kaut ko citu.

G.Kusiņš.

Paldies. Nākošais jautājums. Pieteikumā ir norādīts, ka šis Saeimas lēmums neatbilst augstāku juridisku spēku normām. Un pieteikumā ir arī ir norādīts, ka jūs lūdzat atzīt šo Saeimas lēmumu par spēkā neesošu kopš pieņemšanas brīža. Sakiet, lūdzu, vai no tā var taisīt secinājumu, ka pieteicēji faktiski uzskata šo valdību par pretlikumīgu kopš 1998. gada 30. aprīļa?

I.Bišers.

Valdību mēs nekad neesam uzskatījuši par pretlikumīgu un šādu jautājumu mēs nekad neesam pacēlušī. Jo mēs uzskatām, ka valdībai kā tādai uzticība ir izteikta jau šajā dienā, faktiski izteikta pagājušā gada augustā un vēl ir apstiprināta šajā pašā 30. aprīlī ar balsojumu parastajā sēdē, tā ka mēs neuzskatām valdību par nelikumīgu un neesam prasījuši tās atlaišanu.

G.Kusiņš.

Paldies. Tad man vēl ir četri jautājumi saistībā ar godājamā pieteicēju pārstāvja runu. Jūs savā runā pieminējāt visiem zināmā profesora Dišlera domu par to, ka Valsts prezidenta aicinātais Ministru prezidenta amata kandidāts stājas pie valdības uzreiz, kad viņš ir pieņemts, bez Saeimas uzticības. Vai jūs piekrītat šādam viedoklim?

I.Bišers.

Nu, es teicu, ka tas bija pašā sākumā un jau tad, kad vēl nebija pieņemti likumi, kas tālāk ir attīstīti Satversmē. Pēc likuma par Ministru kabineta iekārtu pieņemšanas pats profesors Dišlers vairāk neaizstāvēja, viņš tieši norādīja, ka tas tika atrisināts ar šo likumu, ka šeit bija zināms progress, zināma evolūcija un tas tika noregulēts - šis jautājums.

G.Kusiņš.

Paldies. Nākamais jautājums. Jūs savā runā pieminējāt, ka līdz pat ārkārtas sēdes sanāksšanai nekādu ziņojumu Saeimas priekšsēdētājs nebija saņēmis, kā to viņam paredz Ministru kabineta iekārtas likums. Kā zināms, Valsts prezidents toreiz atradās vizītē Itālijā un Saeimas priekšsēdētājs izpildīja arī Valsts prezidenta vietu. Sakiet, lūdzu, vai kāds normatīvais akts nosaka šā ziņojuma formu, kā ir jāpaziņo Saeimas priekšsēdētājam?

I.Bišers.

Man šāds nav zināms, bet es uzskatu, ka ziņojums ir acīmredzot izsakāms zināmā noteiktā taustāmā formā. Šinī gadījumā mēs, iesniedzēji, tieši griezāties pie Saeimas priekšsēdētāja un viņš mums apgalvoja, ka šādu ziņojumu viņš nekādā formā nav saņēmis.

G.Kusiņš.

Sakiet, lūdzu, vai šis apgalvojums ir kaut kādā taustāmā formā?

I.Bišers.

Es domāju, ka, ja kāds grib apgalvot pretējo, es nevaru pierādīt negatīvu faktu. Ja kāds pierādīt var tikai pozitīvu faktu, un ja tāds ziņojums pastāv, tad es labprāt viņu redzētu.

G.Kusiņš.

Paldies. Nākamais jautājums. Jūs pieminējāt šo tiešām visiem zināmo tiesību principu, ka publisko tiesību subjekti drīkst darīt tikai to, ko viņiem atļauj likums. Kā zināms, no 1922. gada novembra, kad stājās spēkā Satversme, līdz 1925. gada pavasarim, Ministru kabineta iekārtas likuma nebija. Vai līdz ar to, ka nebija šāda likuma, var uzskatīt, ka Ministru kabinets vispār nedrīkstēja neko darīt? Un, katrā ziņā, vai viņš nedrīkstēja iesniegt uzticības balsojumu Saeimā?

I.Bišers.

Nē, gluži otrādi. Šajā laikā nekādi ierobežojumi nepastāvēja un tāpat šajā gadījumā Ministru kabinets to acīmredzot varēja darīt, jo tas nebija noregulēts nevienā likumā - šī kārtība. Tagad tā ir noregulēta Ministru kabineta iekārtas likumā un noregulēta Saeimas kārtības rullī, kas paredz, manuprāt, izsmeļošu gadījumu veidus, kad Ministru kabinets var to darīt.

G.Kusiņš.

Un visbeidzot pēdējais jautājums. Jūs savā runā pieminējāt un atsaucāties uz šiem - drīzumā, acīmredzot būs pieejami šie komentāri attiecībā uz Kabineta iekārtas nodaļu Satversmē - un,

atsaucoties uz to, jūs pieminējāt, ka Saeima var pieņemt tikai tādus aktus, kuriem ir konkrēta juridiska nozīme. Nu, kā zināms, aprīļa sākumā notika sprādziens pie Sinagogas un Saeima pieņēma lēmumu par šīs lietas nosodījumu. Sakiet, lūdzu, vai jūs atteicāties piedalīties balsojumā, jo šim aktam nebija juridiskas nozīmes?

I.Bišers.

Es domāju, ka šajā gadījumā šim jautājumam bija tomēr zināma juridiska nozīme, bet tajā gadījumā tā varēja izraisīt tās vai citas juridiskas sekas. Tajā skaitā arī mūsu valstī.

G.Kusiņš.

Paldies, man vairāk nav jautājumu.

A.Endziņš.

Paldies. Tātad vārds tiek dots Saeimas pārstāvim Kusiņa kungam lietas faktisko apstākļu un juridiskā pamatojuma izklāstam. Brīdinu, ka arī jums runas ilgums ir 30 minūtes. Ja būs nepieciešams pagarināt runas laiku, tiesa lems atsevišķi.

G.Kusiņš.

Paldies. Godātā tiesa! Kā izriet no pieteikuma par lietas ierosināšanu un pieteikuma iesniedzēju pārstāvja runas, iesniedzēji uzskata, ka Saeimas 1998. gada 30. aprīļa lēmums par uzticības izteikšanu Ministru kabinetam neatbilst augstāka juridiska spēka tiesību normām un konkrēti - Ministru kabineta iekārtas likuma 6. un 11. pantam un Saeimas kārtības ruļļa 27. un 28. pantam.

Šādam viedoklim nevar piekrist, jo tas nebalstās uz spēkā esošajām tiesību normām un tiesību normu interpretācijas metodēm. Lai juridiski pamatotu to, ka starp minēto 30. aprīļa lēmumu par uzticības izteikšanu Ministru kabinetam un Ministru kabineta iekārtas likuma 6. un 11. pantu un Saeimas kārtības ruļļa 27. un 28. pantu nav neatbilstības, acīmredzot, ir jādod pilna juridiskā šo abu divu dokumentu interpretācija.

Vispirms, kādas tiesību normas Latvijā regulē uzticības izteikšanu Ministru kabinetam? Nu, vispirms jau tas, ka ir Satversmes 59. pants un, acīmredzot, lielākā uzmanība būtu pievēršama pirmajam teikumam: “Ministru prezidentam un ministriem viņu amata izpildīšanai ir nepieciešama saeimas uzticība un viņi par savu darbību ir atbildīgi Saeimas priekšā”.

Tad vēl, protams, kā jau pieminēja mans cienītais oponents, šo lietu reglamentē arī Ministru kabineta iekārtas likums un Saeimas kārtības rullis. Latvijas Satversme nosaka, ka valdība ir atbildīga Saeimas priekšā. Piešķirot Saeimai šādas tiesības, Latvijas Satversme pēc būtības nosaka, ka Latvija ir tipiska parlamentāra republika un šeit es gribu piekrist arī pieteikuma iesniedzēju viedoklim šajā daļā, ka tik tiešām Latvija ir tipiska parlamentāra republika. Protams, ka parlamentārās demokrātijas loģika prasa, lai valdība pastāvīgi baudītu parlamenta vairākuma uzticību. Šī ir nopietna lieta un tai ir jābūt pilnīgi skaidrai. Līdz ar to Saeima šo uzticību izsaka ar īpašu lēmumu. Un tā tas ir noregulēts Ministru kabineta iekārtas likuma 6. panta pirmajā teikumā.

Ar īpašu lēmumu valdībai izteiktā uzticība tad arī ir valdības darbības konstitucionālais pamats, jo, kā jau minēts Satversmes 59. pantā, tad šī uzticība ir nepieciešama. Protams, ka izteiktā uzticība nav mūžīga un viņa nevar būt mūžīga. Un līdz ar to ir iespējami gadījumi, kad šīs uzticības vairs nav. Respektīvi, kad šī uzticība zūd. Kādi tad ir šie gadījumi?

Pirmais no tiem ir tad, kad Saeima izsaka Ministru kabinetam vai Ministru prezidentam neuzticību. Ja Saeima ar balsu vairākumu nobalso par neuzticības izteikšanu, tad ar šāda lēmuma pieņemšanu kļūst skaidrs, ka valdībai vairs nav Saeimas uzticības.

Vai šī ir vienīgā iespēja, kā valdība var zaudēt Saeimas uzticību? Manuprāt, nē.

Otra iespēja ir tad, ja pilnvaras zaudē tas, kas šo uzticību ir devis. Tātad, ja beidzas pilnvaras Saeimai sakarā ar jaunievēlētās Saeimas sanākšanu, tad šai jaunievēlētajai Saeimai jālemj par attiecībām ar veco valdību. Un lietu loģika prasa, lai tā valdība, kas balstījās uz iepriekšējās Saeimas uzticību, atkāptos no amata.

Trešā iespēja ir saistīta ar pašu Ministru kabinetu. Un tai būtu jāpievērš īpaša uzmanībam, jo, acīmredzot, tā ir pati svarīgākā lieta šodien Satversmes tiesā izskatāmajā gadījumā.

Kā valdība var zināt, ka Saeima tai uzticas? Ja Saeima atbalsta valdības rīcību, iesniegtos likumprojektus un citas valdības aktivitātes, tad ir skaidrs, ka šī uzticība ir. Taču reālajā dzīvē un sabiedrības attīstībā iespējamās daudz sarežģītākas situācijas, kad valdībai var nebūt pilnas skaidrības par to, vai Saeima tai uzticas vai nē. Respektīvi, situācijas, kad ir pamatotas šaubas. Kad ir pamatotas šaubas - ir uzticība vai nav.

Godātā tiesa, kas tad ir šī uzticība? Faktiski tā ir pārliecība, ka Saeima atbalsta valdību un šo atbalstu zina, vai, citiem vārdiem sakot, jūt visi valdības locekļi, skaitot no Ministru prezidenta līdz pat jebkuram ministram.

Uzticība ir starp diviem subjektiem, starp Saeimu un starp Ministru kabinetu. Saeima savu uzticību dod un Ministru kabinets vēlas, lai šī uzticība būtu un vēlas skaidri apzināties, ka šī uzticība ir, jo, kā jau es teicu, šī uzticība ir valdības darbības vienīgais konstitucionālais pamats. Pēc būtības jautājums ir par to, vai valdībai pamatotu šaubu gadījumā ir tiesības jautāt uzticības devējam — Saeimai — vēlreiz dot skaidru, nepārprotamu atbildi. Manuprāt, atbilde uz šo jautājumu var būt tikai pozitīva vairāku skaidri saskatāmu iemeslu dēļ.

Pirmkārt, šādas situācijas valstī var rasties. To liecina pieredze.

Otrkārt, valsts lietās ir nepieciešama maksimāla skaidrība.

Un treškārt, Latvijas Satversme pat dod valdības rīcībā konkrētu instrumentu šīs lietas risināšanā. Satversmes 20. pants paredz, ka Ministru prezidents var sasaukt Saeimas ārkārtas sēdi. Faktiski par jebkuru jautājumu. Šis instruments, manuprāt, precīzi atbilst parlamentārās demokrātijas loģikai.

Pretējais viedoklis, ka valdība nevar lūgt uzticības apliecinājumu, manuprāt, ir neloģisks. Jo, kā norādīts, uzticības attiecībās ir divas puses, un, lai gan uzticību dod Saeima, būtu neloģiski, ja vienai pusei, šinī gadījumā Ministru kabinetam, nebūtu tiesības pārliecināties, vai šī uzticība ir. Līdz ar to valdības rīcība, strīdīgos gadījumos lūdzot uzticības balsojumu, ir pilnīgā saskaņā ar Satversmes 59. pantu. Tas ir pilnīgā saskaņā ar Latvijas Satversmes būtību vispār un, manuprāt, ar Latvijas kā parlamentāras republikas darbības principiem.

Jāsaka, ka šāda situācija pāris gadus atpakaļ jau ir bijusi 1994. Gad 21.aprīlī. Starp tiesai iesniegtajiem materiāliem ir toreizējā Ministru prezidenta Valda Birkava iesniegums un es vēlētos viņu nolasīt: “Ņemot vērā, ka 1994. gada 20. aprīļa Saeimas ārkārtas plenārsēdē ar balsojumu par pilnvaru došanu Valsts prezidentam Saeima praktiski nepieņēma valdības realizēto ārpolitiku un drošības politiku, kā arī noraidīja opozīcijas iesniegto projektu, uzskatu par nepiespējamu turpmāk pildīt savus pienākumus bez Saeimas uzticības apliecinājuma”. Un toreizējais valdības vadītājs iesniedza lēmuma projektu par uzticības izteikšanu. Lietā ir stenogramma un balsojuma izdrukas.

Kā toreiz rīkojās Saeima? Saeima respektēja lūgumu un izteica uzticību, tādējādi kļiedējot šaubas un valdība varēja darboties tālāk.

Vai 1998. gada 30. aprīlī arī bija šaubas? Manuprāt, to skaidri parāda 30. aprīļa ārkārtas sēdes stenogramma un, manuprāt, to skaidri parāda Ministru prezidenta Guntara Krasta teiktais. Es vēlreiz vēlos citēt no stenogrammas: “Godātais Prezidij, godātie deputāti! Es prasīju sasaukt šo sēdi, lai beidzot pieliktu punktu nestabilitātes periodam, kas iestājās pēc tam, kad Demokrātiskās partijas Saimnieks frakcija izstājās no valdības koalīcijas...” un pāris lapas tālāk: “...izpildot koalīcijas partneru gribu aicinu arī apliecināt uzticību visam Ministru kabinetam”.

Tā tad secinājums — Ministru prezidentam ir tiesības jautāt, ja viņam ir pamatotas šaubas, un šādi gadījumi Latvijas nesenajā vēsturē ir bijuši.

Ko attiecībā uz šo jautājumu saka, piemēram, Eiropas Cilvēktiesību tiesas tiesnesis Egils Levits? Šā gada 4. marta laikrakstā “Diena” ir viņa raksts par politisko uzticību un neuzticību. Tajā Levita kungs apgalvo, ka valdībai vai atsevišķam valdības loceklim ir tiesības jautāt parlamentam, vai tā vairākums valdībai kopumā vai attiecīgajam valdības loceklim vēl uzticas. Šis jautājums ir leģitīms. Atsevišķos gadījumos pat nepieciešams. Šāda situācija var rasties, ja valdībai vai atsevišķam tās loceklim rodas pamatotas šaubas, vai to vēl nes vienreiz izteiktā, bet, saskaņā ar Satversmes 59. pantu, pastāvīgi nepieciešamā Saeimas uzticība. Šādas pamatotas šaubas var rasties, piemēram, ja valdību smagi kritizē valdošās koalīcijas deputāti. Vai arī, ja tiek noraidīts valdības iesniegts svarīgs likumprojekts. Tās ir drošas pazīmes, kas norāda uz uzticības plaisu valdošās koalīcijas ietvaros starp valdību un parlamenta vairākumu. Tāda plaisa funkcionējošā parlamentārā demokrātijā nedrīkst pastāvēt, jo tā paralizē valsts politikas virzienu.

Tas, manuprāt, precīzi atspoguļo parlamentārās demokrātijas būtību un es uzskatu, ka uzticības balsojumu drīkst prasīt.

Pieteikuma iesniedzēji apgalvo, un to apliecina arī pārstāvis, ka Saeimas rīcība it kā neatbilstot Ministru kabineta iekārtas 6. un 11. pantam. Manuprāt, šādam viedoklim nevar piekrist. Kā zināms, lai noskaidrotu tiesību normu patieso būtību, bieži vien nākas pielietot tiesību normu interpretāciju. Un interpretācijai ir zināmas vispāratzītas metodes.

Vispilnīgāk pēdējā laikā latviešu juridiskajā literatūrā tas ir atspoguļots Latvijas Universitātes Juridiskās fakultātes tiesību teorijas un politisko zinātņu katedras vadītāja profesora Edgara Meļķīša brošūrā “Tiesību normu interpretācijas metodes”. Šī brošūra ir iznākusi 1996. gadā. No šīs brošūras es vēlētos citēt, kādas tad interpretācijas metodes pastāv. Teksta burtiskā nozīme — tā ir tā sauktā gramatiskā, filoloģiskā, tāpat arī vārdu analīze no sarunvalodas un speciālās nozaru valodas skatījums. Otra ir nozīmes sakarības sistēma, jeb tā sauktā sistemātiskā loģisko attiecību un sintaktisko sakarību analīze. Analīze kontekstā ar tiesību aktu citām normām, tiesību institūtiem ar tiesību nozarēm un augstāk stāvošiem likumiem. Treškārt, mērķis un nolūks. Tā sauktā teleoloģiskā metode — funkcionāls skaidrojums — normas sociālo mērķu, nolūka funkcionālo sakarību analīze, likuma normatīvā mērķa noskaidrošana. Un, visbeidzot, normas rašanās un piemērošanas vēsture, tā sauktā vēsturiskā interpretācija.

Kā norāda profesors Meļķīsis, tad visas darbības, lai interpretētu normu tādā vai citādā veidā, lielākā vai mazākā apjomā ir saistītas ar iepriekšminētajiem uzdevumiem un atbilstošajiem interpretācijas posmiem. Tas dod pamatu izdalīt četras pieejas. Četras metodes — gramatiskā, sistēmiskā, teleoloģiskā un vēsturiskā.

Kā redzams, pieteikuma iesniedzēji ir absolutizējuši gramatisko interpretāciju un pilnīgi ignorējuši pārējās interpretācijas metodes. Tāda rīcība ir grūti izprotama un, acīmredzot, šeit ir jādod arī pārējo metožu pielietojums, lai precīzi noskaidrotu šo lietu.

Kas tad ir sistēmiskā metode un kas izriet no šīs lietas sistēmiskās interpretācijas? Kā raksta profesors Meļķīsis, tad sistēmiskā metode pamatojas uz to, ka valstī spēkā esošās tiesību normas veido kopēju tiesību sistēmu, kurā tās ir apvienotas atsevišķos tiesību aktos, tiesību institūtos un tiesību nozarēs. Kādas normas tad mums būtu jāaplūko?

Pirmkārt, un vissvarīgākā, acīmredzot, ir Satversme, jo tai ir visaugstākais juridiskais spēks un, kā pamatoti pieminēja arī mans godātais pieteikuma iesniedzēja pārstāvis, tad 59. pantā tieši ir runa par uzticības nepieciešamību.

Nākošais akts, kas šeit būtu jāaplūko, ir Ministru kabineta iekārta. Un visbeidzot — Saeimas kārtības rullis. Secinājums ir tikai viens — nevar un nedrīkst atraut Ministru kabineta iekārtas likumu un Saeimas kārtības rulli no Satversmes. Tie ir jāaplūko kopā.

Nākošā metode — teleoloģiskā. Kāda ir teleoloģiskā metode profesora Meļķīša viedoklī? Normas saturs ir atkarīgs galvenokārt no tā, kādu mērķi likumdevējs jeb normas radītājs grib sasniegt. Kādu tiesību vai sociālpolitisku risinājumu viņš paredz un kādā veidā grib pie tā nonākt. Kāds nolūks un mērķis bija un arī ir Ministru kabineta iekārtas likuma 2. nodaļai, kurā ir šie divi panti, par kuriem šodien notiek diskusijas? Manuprāt, to var skaidri redzēt no Latvijas Republikas Saeimas 1925. gada 13. februāra sēdes stenogrammas, un konkrēti, no toreizējā referenta Bastjāņa kunga referāta. Un kas šeit ir rakstīts? 2. likumprojekta nodaļa — “Ministru kabinets un Saeima” — kā jau minēju, ir ieviesta pilnīgi no jauna. Šinī daļā komisija centās reglamentēt to mūsu parlamentārisko praksi, kāda nodibinājusies pa mūsu valsts pastāvēšanas gadiem, kā Satversmes sapulces, tā arī Saeimas darbības pastāvēšanas laikā. Mūsu pamatlikuma attiecīgā daļa, 4. nodaļa, kur iet runa par Ministru kabinetu, ir devusi vispārējus aizrādījumus par Ministru kabinetu. Sīkāki norādījumi atsevišķos

konkrētos gadījumos nav bijuši. Un tāpēc parlaments ir savā darbībā nodibinājis zināmu praksi. Šo praksi arī galvenām kārtām komisija centās fiksēt un ietvert atsevišķā likumā.

Godātā tiesa! Es gribu pievērst jūsu uzmanību tam, ka tas notika 1925. gadā, tas ir, 3 gadus pēc Satversmes spēkā stāšanās, un šos trīs gadus Ministru kabinets darbojās, tikai izejot no Satversmes. Vēlreiz gribu uzsvērt, ka Ministru kabineta iekārtas likuma mērķis nav bijis ierobežot, bet gan apkopot jau izveidojušos praksi. Tas, ka Ministru kabineta iekārtas likumā kāda situācija nav minēta, nenozīmē, ka tā ir pretrunā, jo līdz 1925. gadam šāda likuma vispār nebija. Bija tikai Satversmes 59. pants. Nu, vēl aizvien Ministru kabineta iekārtas likumā nav tas, ka vecajai valdībai jaunievēlētās Saeimas priekšā jānoliek pilnvaras, bet, manuprāt, tas ir pašsaprotami.

Kā redzams, 1994. gadā šaubu nebija un, manuprāt, šaubas nevar būt arī šodien, jo ar parastu likumu nevar ierobežot Satversmes normu.

Vēsturiskā interpretācija. Ko par vēsturisko interpretāciju saka profesors Melķīsis? Vēsturiskās metodes uzdevumi pēc būtības ir tādi paši, kā iepriekš aplūkotie gramatiskās, sistēmiskās un teleoloģiskās metodes uzdevumi. Tikai pārnesti uz to laiku, kad interpretējamā norma tika izstrādāta un pieņemta. No tā laika vēsturisko apstākļu un nosacījumu viedokļa jāpēta normas teksta, vārdu, jēdzienu, satura nozīme, jānoskaidro, kāds bija normas piemērošanas mērķis, ko ar to likumdevējs gribējis sasniegt.

Iepriekšminētais citāts no 1925. gada stenogrammas, manuprāt, jau apliecina to, ko likumdevējs ir gribējis sasniegt. Bet es vēlētos atsaukties vēl uz vienu normatīvo... nevis normatīvo, bet publiski pieejamo dokumentu, tas ir, uz Satversmes sapulces stenogrammām. Tās gan nav pievienotas lietai, un tās ir Satversmes sapulces 1921. gada 20. septembrī notikušās sēdes stenogrammas, kurā notika Satversmes projekta pirmais lasījums, kurā referents ziņoja par Satversmes projektu. Referents bija Skujenieka kungs. Es vēlētos citēt, ko Skujenieka kungs teica par šo Satversmes uzbūvi un iekšējo loģiku. "Bez tam es vēl gribu aizrādīt uz to, ka no daudzām pusēm ceļ iebildumus pret to, ka šinī Satversmē nav atrodamas definīcijas. Ka nav vienā sīki noteikts, kādas funkcijas ir zināmai iestādei. Vai tas zināmais valsts orgāns ir.. kas ir Saeima? Kas ir Ministru kabinets? Kas ir Valsts prezidents?" To šī Satversme nenosaka īsās definīcijās, tāpat kā šinī Satversmē velti meklēt skaļas frāzes. Arī mūsu Satversmesprojekta ievadformula ir ļoti vienkārša un ļoti lietišķa. To varētu uzskatīt par trūkumu, bet, no otras puses, to var uzskatīt kā pozitīvu Satversmes projekta īpatnību, jo katra abstrakta definīcija un katra plašāka frāžaina formula var izsaukt pārpratumus. To var uzskatīt par nepilnīgu, pret atsevišķām tēzēm var celt iebildumus. Lai tādu pārpratumu nebūtu, lai iebildumi netiktu celti, Satversmes komisija vienojās par to, ka Satversmes likumā ļoti noteiktā veidā atsevišķos pantos izteicamas noteiktas domas. Ja mēs arī neatrodam tādu pantu, kurš saka, kas ir Saeima, mēs tomēr zinām, kā tā rodas un tās sastāvdaļas.

Tagad pievērsīsimies Ministru kabineta iekārtas likuma 6. panta otrajam teikumam. Ko tad paredz 6. panta otrais teikums? Atsevišķiem ministriem un valsts ministriem, kurus Ministru prezidents ieceļ vēlāk, nepieciešams īpašs Saeimas lēmums par uzticību. Tāda ir būtība. Faktiski tas nozīmē to, ka jaunaicinātie ministri nevar kļūt par ministriem, jeb nevar pildīt amatu bez Saeimas uzticības balsojuma. Praktiski tas izriet no Satversmes 59. panta pirmā teikuma jēgas. Svarīgs ir jautājums par to, kas ir saprotams ar vārdiem "īpašs lēmums par uzticību". Manuprāt, to nekādā gadījumā nevar tulkot tā, ka katram jaunaicinātajam nepieciešams atsevišķs īpašs lēmums. Tas arī ir skaidri redzams no tiesai iesniegtajiem materiāliem par 1996. gada 8. augusta sēdi. No stenogrammas redzams, ka toreizējais Ministru prezidents Andris Šķēle aicināja Saeimu ar vienu balsojumu izteikt

uzticību pieciem ministriem uzreiz. Bija pilnīgi likumīgi, ka tiek iesniegts viens lēmumprojekts un nav obligāti jāiesniedz pieci lēmumprojekti.

Tagad atgriezīsimies pie šā gada 30. aprīļa ārkārtas sēdes. Kas tad tika iesniegts? Faktiski tika iesniegti pieci lēmuma projekti, kas apvienoti vienā dokumentā. Ministru prezidents prasīja uzticību četriem jaunaicinātajiem ministriem plus uzticības apstiprinājumu esošajam valdības sastāvam, jo viņam bija radušās pamatotas šaubas. Atcerēsimies, ka šajā pašā dienā bija divi mēģinājumi izteikt neuzticību. Šeit mēs nonākam pie atbildes: ja jau katrs pats par sevi šie pieci lēmuma projekti ir likumīgi, tad arī šo piecu lēmumu projektu apvienojums vienā dokumentā ir likumīgs, jo Saeimas kārtības ruļļa 133. pants paredz, ka Saeimai ir pilnas tiesības balsot pa daļām. Līdz ar to, manuprāt, tas ir tikai darba procesa lietderības jautājums, kas ir atstāts pašas Saeimas ziņā.

To, ka Saeimai ir tiesības balsot pa daļām, apstiprina tiesai iesniegtā 1996. gada 8. augusta sēdes stenogramma, kad deputāti prasīja atsevišķu balsojumu par vienu no pieciem jaunaicinātajiem ministriem — toreiz par ministra kandidātu Ernestu Jurkānu. To apliecina arī 1997. gada 13. februāra sēdes stenogramma, kad pirms uzticības izteikšanas tā sauktajai otrajai Šķēles kunga valdībai pilnam sastāvam Saeima lēma, vai balsot atsevišķi par izglītības, kultūras un zinātnes ministru Celmiņa kungu. Līdz ar to iesniedzēju pieteikumā norādītais, ka tiem, kas atbalstīja esošā Ministru kabineta darbības turpināšanu, bija atņemtas iespējas atteikt uzticības izteikšanu jaunpienācējiem, ir bez pamata. Iespēja bija, bet Saeimas kārtības ruļļa 33. pantā paredzētā iespēja netika pat ierosināta. Tas ir redzams no sēdes stenogrammas.

Vēl vairāk. Visi šodien izskatāmā pieteikuma parakstītāji, izņemot vienu, 30. aprīļa kārtējā sēdē balsoja par neuzticības izteikšanu valdībai. Tas ir redzams no 30. aprīļa kārtējās sēdes stenogrammai pievienotās balsojuma izdrukas. Līdz ar to, manuprāt, nav nekāda pamata apgalvot, ka pieteikuma parakstītāji ir tie, kuriem tika liegtas tiesības. Un, kā mēs redzam no Saeimas sēdes stenogrammas, arī neviens cits publiski nav ierosinājis izmantot 133. panta iespējas.

Un, visbeidzot, par to, ka Saeimas rīcība it kā neatbilst Saeimas kārtības rullim. Arī šim uzskatam nevaru piekrist. Saeimas kārtības rullis nav paredzējis visas situācijas. No lietas materiāliem, tas konkrēti lietā ir 118. lappusē, ir redzams, ka tie panti, uz kuriem atsaucas pieteicēji, ir ieviesti Saeimas kārtības rullī tikai 1996. gada 21. maijā. Pirms tam no 1922. līdz 1934. gadam un no 1993. līdz 1996. gadam nodaļas ar šādu nosaukumu Saeimas kārtības rullī nemaz nebija. Ja vadās no pieteicēju loģikas, tad jāpieņem, ka visu šo laiku Saeimai nebija likumīgu tiesību izteikt uzticību vai neuzticību valdībai. Bet tas taču noved šo lietu līdz absurdam. Patiesībā šādu dokumentu izskatīšana Saeimas kārtības rullī nemaz nav regulēta un Saeimai ar balsu vairākumu bija pilnas tiesības noteikt šā projekta izskatīšanas procedūru.

Tik tiešām, Saeimas ārkārtas 2. aprīļa sēdē ir divi pretrunīgi lēmumi, bet tas liecina tikai par to, ka Saeima šo Kārtības rullī nereglamentēto gadījumu ir mēģinājusi izšķirt tā, kā tas Saeimai pienākas — ar balsu vairākumu.

Visbeidzot, attiecībā par paziņojumiem. Ministru prezidents paziņoja Saeimas priekšsēdētājam... Paziņojuma forma normatīvajos aktos nav noteikta, manuprāt, par šo paziņojumu visā pilnībā var uzskatīt Ministru prezidenta iesniegumu, kas tika adresēts Saeimas Prezidijam un Saeimas priekšsēdētājs saskaņā ar Saeimas kārtības rullī ir Prezidija sastāvā. Un Saeimas priekšsēdētājs, izsludinot šo ārkārtas sēdi, arī saņēma šai sēdei nepieciešamos dokumentus, un es uzskatu, ka viņam tika paziņots. Varbūt, ka ne tādā kārtībā, kāda tika iedibināta iepriekš.

Balstoties uz šiem minētajiem argumentiem, jāsecina, ka Saeimas 1998. gada 30. aprīļa lēmums par uzticības izteikšanu Ministru kabinetam nav pretrunā ar augstāku juridisku spēku tiesību normām, konkrēti, tas nav pretrunā ar Ministru kabineta iekārtas likuma 6. un 11. pantu un Saeimas kārtības

ruļļa 27. un 28. pantu, jo tas atbilst Satversmes 59. pantam un Latvijas kā parlamentāras iekārtas būtībai.

Šā iemesla dēļ lūdzu godāto Satversmes tiesu noraidīt pieteikumu. Paldies.

A.Endziņš.

Paldies. Kādi tiesnešiem ir jautājumi? Man ir jautājums. Bišera kungs savā runā minēja, ka ir sagatavoti kopīgi ar profesoru Lēberu komentāri un uzskata, ka uzticības balsojumam Saeimā nav juridisku sekas, nav juridiskas nozīmes. Spriežot no Saeimas pārstāvja Kusiņa kunga tikko teiktā, kad viņš citēja un atsaucās uz Eiropas Cilvēktiesību tiesas tiesneša Levita kungu, kurš būtībā izsaka tādu pašu versiju, ka nav šīs juridiskās sekas, man tāpēc ir jautājums Kusiņa kungam. Vai uzticības balsojumam ir juridiskas sekas ar visām no tā izrietošajām sekām?

G.Kusiņš.

Es uzskatu, ka Saeimu nevajadzētu vērtēt kā tikai un vienīgi juridisku gribu padošu institūciju. Saeima ir tautas pārstāvības institūcija un Saeimai, kā to ir norādījis arī Levita kungs šajā rakstā, ir tiesības pieņemt jebkādu lēmumu. Šim lēmumam var būt politiskas sekas, un šim lēmumam var būt arī juridiskas sekas. Manuprāt, uzticības balsojums ir politiskās uzticības jautājums. Saeimai ir pilnas tiesības atteikt šo jautājumu izskatīt, kā tas notika 2. aprīļa ārkārtas sēdē. Bet Saeimai ir pilnas tiesības arī izteikt šo politisko uzticību vēl vienu reizi.

A.Endziņš.

Es atkārtāju vēlreiz savu jautājumu: vai tam ir juridiskas sekas - šai politiskajai uzticībai - vai nav? Ja, teiksim, šinī gadījumā Saeima būtu izskatījusi pēc būtības, bet teiksim, nebūtu vairākums nobalsojis "par" uzticības izteikšanu. Kādas būtu juridiskās sekas šim 30. aprīļa lēmuma projektam?

G.Kusiņš.

Manuprāt, Ministru kabinetam būtu pienākums atkāpties un šinī gadījumā es piekrītu arī Egila Levita uzskatam, kas arī izteicis, ka, ja nebūtu izteikta šī uzticība, tad valdībai šajā gadījumā būtu politisks pienākums atkāpties no amata.

A.Endziņš.

Paldies. Lūdzu, kādi būtu jautājumi? Pieteikuma iesniedzēja pārstāvim, kā arī Saeimas pārstāvim? Tiesnešiem?

A.Ušacka.

Man ir divi jautājumi. Varbūt abām pusēm. Pirmais jautājums. Ar ko atšķirās situācijas 30. aprīlī un 2. martā? Un kāpēc, jūsuprāt, Saeimas attieksme bija dažāda?

G.Kusiņš.

Redziet, šinī gadījumā ir jāskatās uz tiem iesniegtajiem dokumentiem, kuri tika iesniegti attiecībā uz 30. aprīļa ārkārtas sēdi un tiem dokumentiem, kas tika iesniegti attiecībā uz 2. aprīļa ārkārtas sēdi. Kādēļ? Kā jau es norādīju, es uzskatu, ka valdībai ir tiesības prasīt, ja ir pamatotas šaubas. Kā mēs redzam un ja mēs salīdzinām 2. marta Saeimas ārkārtas sēdē iesniegtos dokumentus, tad Krasta kungs ir lūdzis atkārtotu uzticības balsojumu, un vēstulē rakstīts: "Ņemot vērā dažu valdību veidojošo frakciju deputātu aicinājumus pārskatīt valdības deklarāciju, nevienprātīgu attieksmi pret Ministru prezidenta vēlmi padarīt privatizācijas procesu atklātāku un atbilstošāku valsts interesēm, kā arī faktu, ka parlamentārā izmeklēšanas komisija savā starpziņojumā izdarījusi pārsteidzīgus un nepamatotus secinājumus, neuzskatu par iespējamu turpināt savus amata pienākumus". Saeimai bija tiesības vērtēt, vai šīs ir uzskatāmas par pamatotām šaubām vai nē. 2. marta sēdē ir notikuši divi mēģinājumi atlikt šo lietu un neizskatīt. Pirmajā Saeimas vairākums nolēma, ka ir jāturpina lietas izskatīšana pēc būtības, un otrajā ar balsu vairākumu nolēma, kā nē, tomēr neturpināt. Manuprāt, Saeimai bija visas tiesības gan izteikt uzticību, gan arī atteikt. Un valdības vadītājam bija pilnas tiesības jautāt. Tomēr, kā mēs redzam, 30. aprīlī iesniegtajā, štargumentācija ir cita, kas atšķiras no 2. marta argumentācijas, un līdz ar to šīs situācijas nav vērtējamas kā līdzīgas. Katrā gadījumā Saeimai bija tiesības vērtēt — vai ir šīs pamatotās šaubas Ministru prezidentam vai nav.

I.Bišers.

Es domāju, ka es savu viedokli jau principā izteicu. Es uzskatu, ka šinī gadījumā abos gadījumos prasīja atkārtotu uzticību Ministru kabinetam un uzskatīja, ka bez šī uzticības balsojuma valdībai nav iespējams turpmāk strādāt, tas bija pirmajā gadījumā, nesaņemot šo atjaunoto uzticību balsojumā, Ministru kabinets turpināja strādāt un strādā vēl šobrīd.

Tad, kad bija šaubas... Turpretī 30. aprīlī vienīgā starpība ir tā, ka netiek norādīts ne uz kādām šaubām, ka tādas pastāvētu un valdībai būtu vajadzīga kaut kāda papildus uzticība un tā tālāk un līdz ar to notiek... un pilnīgi bez kāda pamatojuma tiek prasīts atkārtots balsojums.

A.Endziņš.

Paldies.

A.Ušacka.

Un otrs jautājums. Ja 30. aprīlī būtu atsevišķs balsojums par šiem četriem ministriem, vai varētu būt cits rezultāts?

G.Kusiņš.

Nu, redziet... tas ir vairāk kā prognozes izteikšanas... Man ir grūti prognozēt, kāds varētu būt bijis Saeimas balsojums. Man ir grūti prognozēt.

A.Endziņš.

Paldies. Bišera kungs?

I.Bišers.

Es varu atbildēt ar to pašu. Es nezinu, kā būtu, ja būtu.

A.Endziņš.

Tiesnesei Čepānes kundzei ir jautājums. Lūdzu.

I.Čepāne.

Man Kusiņa kungam jautājums. Joprojām varbūt vēl papildinot Endziņa kunga jautājumu. Cik es saprotu, tad jūs sakāt, ka uzticība tātad ir divos veidos — ir sākotnējā uzticības izteikšana, kas

likumdošanā ir ārkārtīgi stingri noregulēta - tur ir, tā teikt, cik bieži to var darīt, kas ir iesniedzējs, termiņi, procedūra un tā tālāk... Un otra ir tā saucamā atkārtotā uzticības izteikšana. Un man tāpēc jums ir jautājums: tātad jūs atbildējāt, ka negatīva balsojuma rezultātā valdībai būtu jāatkāpjas, ja? Vai jūs man varat pateikt, cik ilgā laikā Ministru prezidentam būtu jāiesniedz demisija un kas būtu jādara Saeimai, ja viņš to nedarītu? Jo nekur nevienā normatīvajā aktā nav teikts, kas viņam ir jādara.

G.Kusiņš.

Manuprāt, šeit mēs atkal nonākam pie tā, ka situāciju, kas nav reglamentēta kādā normatīvajā aktā, nevar interpretēt, ka viņa ir kaut kāda neskaidra. Manuprāt, šīs situācijas loģiska konsekvence un loģisks pamatojums ir redzams no Latvijas Republikas Satversmes 59. panta. Tas saka, ka Ministru kabinetam un Ministru prezidentam un ministriem viņu amata izpildīšanai ir nepieciešama Saeimas uzticība. Ar to brīdi, kad, teiksim, Ministru prezidents prasa uzticības balsojumu valdībai un uz balsojuma tablo parādās rezultāts, ka šīs uzticības nav, manuprāt, no šā brīža Ministru prezidentam ir politisks pienākums atkāpties, jo visiem ir skaidri redzams, ka uzticības, Saeimas vairākuma uzticības, šim Kabinetam nav.

I.Čepāne.

Un tad ir vēl viens jautājums. Sakiet, lūdzu, vai 30. aprīlī pēc diviem Saeimas lēmumiem, kuros tika noraidīta neuzticības izteikšana Ministru kabinetam, bija vēl šaubas, ka esošajam Ministru kabinetam ir Saeimas uzticība?

G.Kusiņš.

Redziet, man ir grūti atbildēt tā cilvēka vietā, kam šīs šaubas bija. Cik es varu saprast no tās runas ārkārtas sēdē, kas ir notikusi pēc šiem diviem uzticības balsojumiem šajā ārkārtas sēdē, tad šajā ārkārtas sēdē Ministru prezidents vēl aizvien ir atkārtojis to, ka es prasīju sasaukt šo sēdi, lai beidzot pieliktu punktu nestabilitātes periodam un, manuprāt, Ministru prezidents tādā gadījumā ir uzskatījis, ka pēc diviem neveiksmīgiem neuzticības balsojumiem, kuros diezgan daudzi deputāti nobalsoja par neuzticību, bija nepieciešams vēl atkārtots uzticības balsojums. Bet es vēlreiz gribu atkārtot, ka to varbūt varētu paskaidrot tikai un vienīgi pats Ministru prezidents, kādas šaubas viņam bija, bet šie dokumenti liecina par to, ka šis izteikums ir izteikts pēc 30. aprīļa kārtējās sēdes notikumiem.

I.Čepāne.

Un vēl pēdējais jautājums. Ja es pareizi sapratu, jūs teicāt, ka uzticību var prasīt arī ikviens ministrs. No jūsu teiktā izriet: tagad, piemēram, raksta avīzēs par kādu ministru kaut ko sliktu, kāds viņa kolēģis, kas arī ir šajā pozīcijā, un viņš pēkšņi nāk Saeimā, viņš ir viens no subjektiem vai divi, vai trīs un četri, tad katru nedēļu var iesniegt tādu te prasību Saeimai...

G.Kusiņš.

Redziet, jā... šajā gadījumā es atsaucos uz Egila Levita izteikumiem, kas bija nopublicēti laikrakstā "Diena". Manuprāt, katra ministra aktivitātes, nākot uz Saeimu un prasot uzticības balsojumu, ir diskutējamas. Bet, manuprāt, šajā gadījumā diskusija var notikt par to, vai šī uzticības prasība Saeimā ir iepriekš jāsaskaņo ar Ministru prezidentu kā Ministru kabineta vadītāju vai nav. Ministru kabinets tomēr darbojas kā komanda un ministrs nevar, apejot Ministru prezidentu, iet pie uzticības devēja un prasīt vēl kaut kādus apliecinājumus, bet gadījumā, ja Ministru prezidents uzskata, ka kāda ministra darbība tiek ļoti kritizēta un vēlas pārliecināties un arī pats šis ministrs uzskata, ka, teiksim, kaut kāds konkrēts jautājums, kas ir saistīts ar kādu sociālu vai ļoti būtisku jomu vai kādu likumprojektu un viņš tiek ļoti kritizēts, un teikts, ka viņam nav uzticības, ka viņš realizē kaut kādu politiku, tad, manuprāt, arī ministram būtu tiesības jautāt, bet, manuprāt, tikai ar Ministru prezidenta piekrišanu.

I.Čepāne.

No kurienes tad jūs to... Kurā normatīvajā aktā tas ir noteikts? Tātad ministram nav aizliegts prasīt uzticību, un kāpēc tad viņam būtu jāgriežas vēl pie Ministru prezidenta?

G.Kusiņš.

Es jau vēlreiz gribu atkārtot to, kas ir pieminēts iepriekš. Tas, ka kādā normatīvajā aktā nav tas pieminēts, tas neattiecināties lietu normālo būtību. Ministru kabinets nav atsevišķu ministru gadījuma rakstura komanda. Tā ir vienota komanda, kuru Ministru prezidents ir aicinājis kā vienotu komandu. Tas man būtu viss.

A.Endziņš.

Man tādā sakarībā ir jautājums Kusiņa kungam. Vai Saeimas kārtības rullis ir likums vai nav likums?

G.Kusiņš.

Saeimas kārtības rullis neapšaubāmi ir likums, jo viņš ir izsludināts likumā noteiktajā kārtībā. Viņu ir izsludinājis Valsts prezidents.

A.Endziņš.

Tādā sakarībā man ir sekojošs jautājums. Jūs savā runā teicāt, ka Ministru prezidents var sasaukt Saeimas ārkārtas sēdi būtībā par jebkuru jautājumu. Un šinī sakarībā: ja jūs tā apgalvojat, ka par jebkuru jautājumu, vai, piemēram, Ministru prezidents var sasaukt Saeimas ārkārtas sēdi un prasīt izskatīt pirmajā lasījumā likumprojektu, ko ir sagatavojis Ministru kabinets, bet kurš nav izgājis noteiktā procedūrā Saeimas kārtības rulli, proti, nav iepriekš bijis nodots komisijām?

G.Kusiņš.

Šinī gadījumā ir tāda situācija, ka šeit saduras divas tiesību normas... Ministru prezidentam ir konstitucionālas tiesības prasīt šādu sēdi sasaukt. Un Saeimas kārtības rullis, ko Saeima izstrādā pati sev, bet tas, protams, ir izsludināts kā likums. Šeit būtu jāraugās no tāda viedokļa — kurai normai ir augstāks juridiskais spēks un būtu jāraugās arī no tā, ka Saeimas kārtības rullis paredz to, ka šādus jautājumus nevar izskatīt. Līdz ar to šajā konkrētajā gadījumā, manuprāt, šāda sēde vienkārši notiktu, bet šādu jautājumu izskatīt nedrīkstētu, jo tādā gadījumā Saeimas rīcība nonāktu pretrunā ar Saeimas kārtības rulli, kas tieši un nepārprotami to aizliedz. Tur ir paredzēts precīzs aizliegums izskatīt šādu jautājumu, ja tas nav bijis pieejams deputātiem, teiksim, konkrētas dienas iepriekš.

A.Endziņš.

Tad man ir vēl viens jautājums. Vai Saeimas kārtības rullis izsmeļoši reglamentē tos gadījumus, kad ir iespējams izteikt neuzticību valdībai kopumā, vai atsevišķiem Ministru kabineta locekļiem?

G.Kusiņš.

Saeimas kārtības rullī ir paredzēti gadījumi, kādā kārtībā ir jāiesniedz šis neuzticības izteikums. Kā mēs redzam no 1923. gada Saeimas kārtības ruļļa, no 1928. gada Saeimas kārtības ruļļa un arī no

patlaban spēkā esošā Saeimas kārtības rullī, visu laiku prakse ir bijusi tāda, ka neuzticības izteikumu iesniedz ne mazāk kā desmit Saeimas deputāti. Man nav nekāda pamata apgalvot, ka būtu iespējama arī kaut kāda cita prakse, lai gan no lietu vispārējās kārtības Saeima varētu lemt par neuzticības izteikšanu arī savādākā kārtībā, jo Saeimas kārtības rullis, kā jau esvērreiz pasvītāju, nav izsmeļošs un Saeima pati papildus Saeimas kārtības rullim jeb Saeimas kārtības rullī neatrunātos jautājumus varētu lemt pati. Viņa varētu arī atteikties izskatīt šo ar jebkādu motivāciju, kaut vai ar to pašu, ar kuru tika atteikta 2. martā jautājuma izskatīšana attiecībā uz Ministru prezidenta Krasta kunga aicinājumu izteikt viņam uzticību.

A.Endziņš.

Un vai uzticības izteikšana ir reglamentēta Saeimas kārtības rullī?

G.Kusiņš.

Jā, uzticības izteikšanā, kā es jau norādīju savā runā, ir reglamentēti tikai tie trīs gadījumi, kas ir ieviesti Saeimas kārtības rullī no 1996. gada. Līdz tam Saeimas kārtības rullis par šādiem uzticības jautājumiem nemaz nerunāja.

A.Endziņš.

Sakiet, un kāpēc šādi papildinājumi tika ieviesti 1996. gadā Saeimas kārtības rullī?

G.Kusiņš.

Kā redzams, Saeimā bija ļoti dažāda prakse. Un, manuprāt, šeit Saeimas rīcība ir ļoti līdzīga rīcībai 1925. gadā, kādēļ tika ieviesta nodaļa par Saeimu un Ministru kabinetu. Tika apkopota zināma parlamentārās darbības prakse. Tie noteikumi tika ierakstīti likumā. Šinī gadījumā Saeima uzskatīja par nepieciešamu apkopot šos gadījumus.

A.Endziņš.

Un kā jūs komentētu Saeimas kārtības ruļļa 23. panta pirmās daļas 4. punktu? Vai tas tika izmantots arī šajā gadījumā, kad tika risināts jautājums par uzticības balsojumu?

G.Kusiņš.

Saeimas kārtības rullis paredz, ka Saeimas Prezidijs saziņā ar Frakciju padomi kārtō Saeimas kārtības rullī un ar Saeimas lēmumiem nenoskaidrotus jautājumus. Saeimas Frakciju padomes sēde netika, manuprāt, sasaukta, bet es varu atsaukties uz to, ka Saeima pati ir augstāks likumdevējs par Frakciju padomi un vēlreiz es gribu atsaukties uz Saeimas kārtības rulli: nodaļā par Frakciju padomi, kas ir rakstīts 192. punktā, ka Frakciju padomes atzinumiem ir ieteikuma raksturs un frakcijām vai politiskajiem blokiem tie nav saistoši.

A.Endziņš.

Es atvainojos... Man ir vēl viens jautājums. Jūs minējāt kā piemēru, ka, lūk, 30. aprīlī tika iesniegti pieci lēmuma projekti un ka praktiski tātad varēja arī viņus balsot atsevišķi, kā ir bijuši priekšlikumi iepriekš. Lietā 28. lappusē, kur ir Krasta kunga iesniegums, pielikumā pirmais ir Saeimas lēmuma projekts uz vienas lapas divos eksemplāros un otrs ir Bunkša darba gaitu apraksts uz vienas lapas, trešais ir Gaigala darba gaitas apraksts uz vienas lapas, Krastiņa darba gaitas apraksts uz divām lapām, Strujēviča darba gaitas apraksts uz vienas lapas... Vai jūsu izpratnē tie ir tātad šie pieci lēmuma projekti?

G.Kusiņš.

Es varbūt pārteicos, bet es vēlreiz mēģināšu pateikt to, ko es mēģināju akcentēt. Faktiski tika iesniegti pieci lēmuma projekti, kas apvienoti vienā dokumentā. Pieci lēmuma projekti, kas apvienoti vienā dokumentā. Uzticība četriem jaunaicinātajiem ministriem un uzticības apliecinājums esošajam valdības sastāvam. Es varbūt atvainojos tiesas priekšā, ja es kaut ko esmu neveikli noformulējis savā runā... Manuprāt, par to, ka ir zināma saistība ar to, ka ir prasīts balsojums atsevišķiem ministriem, liecina tas, ka šim iesniegumam ir pievienoti četru jaunaicināto ministru darba gaitas apraksts. No tā, manuprāt, var taisīt secinājumu, ka ir ievērots, ka šie ministri ir jaunaicinātie. Manuprāt, tas to uzsver un to var redzēt arī no Guntara Krasta runas par to, ka "...tādēļ aicinu jūs izteikt uzticību Ministru kabineta jaunajiem ministriem..." un ir uzskaitīti šie četri ministri, "...un izskatot koalīcijas partneru gribu aicinu arī apliecināt uzticību visam Ministru kabinetam...". Es to saskatu kā piecas dažādas lietas, kas ir apvienotas vienā dokumentā un Saeimai te bija tiesības šīs lietas dalīt un izskatīt kā piecas atsevišķas lietas, skatīt kā divas atsevišķas lietas: politisko uzticību Kabinetam - kā atsevišķu un uzticību četriem ministriem - kā atsevišķu, vai arī sadalīt pa piecām sastāvdaļām.

A.Endziņš.

Tiesnesim Apsītim,lūdzu.

R.Apsītis.

Jā,man ir radušies divi jautājumi, kas vienlīdz attiektos uz abām pusēm. Es gribētu sagaidīt atbildes gan no vienas, gan arī no otras puses.

Pirmais jautājums ir tāds: vai pastāv kāds tiesisks regulējums tādai rīcībai, ka persona, kuru aicinājis ir Valsts prezidents, lai tā sastādītu Ministru kabinetu, nu it kā sastāda šo Ministru kabinetu atkārtoti bez kāda īpaša atkārtota aicinājuma to darīt. Un cik reizes vispār tā drīkstētu rīkoties, to varētu darīt šāda persona? Vienreiz ir aicinājums, bet viņš tā rīkojās bez īpaša aicinājuma atkal.

G.Kusiņš.

Es laikam īsti nesapratu jūsu jautājumu.

R.Apsītis.

Vienreiz persona ir aicināta no Valsts prezidenta sastādīt Ministru kabinetu. Ministru kabinets ir sastādīts. Pēc tam tas tā daļēji izjūk. Viņš stāda atkal it kā no jauna, kaut gan Valsts prezidents nav aicinājis šo personu tā rīkoties.

G.Kusiņš.

Redziet... Manuprāt, šeit ir jāskatās, kādas ir Valsts prezidenta funkcijas. Valsts prezidents aicina kādu personu sastādīt Ministru kabinetu tikai tad, kad Ministru kabineta nav, nevis tad, kad Kabinets ir. Jo savādāk mēs nonāktu pie tādas situācijas, kad Valsts prezidents varētu aicināt kādu citu personu, teiksim, kaut vai šodien sastādīt Ministru kabinetu. Manuprāt, Valsts prezidentam ir tiesības aicināt kādu personu sastādīt valdību tikai tad, kad valdība ir atkāpusies vai valdībai ir izteikta neuzticība, vai arī valdība ir nolikusi savas pilnvaras jaunievēlētās Saeimas priekšā. Es jau savā runā pieminēju, ka šīs situācijas ir atšķirīgas. Valsts prezidents aicina kādu personu sastādīt Ministru kabinetu un šī persona vēl nav Ministru prezidents, un arī šī sastādītā valdība līdz Saeimas

uzticības apliecinājumam arī vēl nav valdība. Turpretī es savā runā centos parādīt to, ka valdības darbības laikā var rasties neskaidrības, vai valdība vēl aizvien bauda Saeimas vairākuma uzticību. Un es savā runā mēģināju atsaukties uz E.Levita izteikumiem, ka principā valdībai ir nepieciešams Saeimas vairākuma atbalsts pastāvīgi. Tā būtu mana atbilde.

R.Apsītis.

Paldies. Un vai otrai pusei arī ir kāda doma šajā ziņā?

I.Bišers.

Es domāju, ka šāda rīcība būtu prettiesiska, jo katras jaunas valdības sastādīšanai ir nepieciešams jauns Valsts prezidenta aicinājums.

R.Apsītis.

Tātad tādai daļējai pārorganizēšanai nav vajadzīgs...

I.Bišers.

Es domāju, ka tas ..daļēja pārorganizēšana, tas ir izšķirts ar jau esošajiem attiecīgiem likuma pantiem un tas ir atsevišķi - ministru papildus aicināšana. Tas pats 6.pants.

R.Apsītis.

Otrs jautājums tāds. Tas attiecas, teiksim, uz valdību pēctecību. Valdības krīt diezgan tā ātri, zūd un rodas no jauna, atkal tiek veidotas un tā... Vai var runāt, teiksim, par tādu valdību pēctecību, ja saglabājas kāds noteikts, teiksim, ministru skaits... tie paši ministri bijušajā valdībā un ir atkal jaunajā valdībā... Vai vispār pastāv kādi kritēriji, pēc kuru konstatēšanas Ministru kabinets zaudē it kā pēctecību? Vai ir kādi citi rādītāji, kāds demisionējušo ministru skaits...

G.Kusiņš.

Nu, manuprāt, šeit ir jāskatās, kāda ir starpība starp 1994. gada 21. aprīlī veikto balsojumu izteikt uzticību Ministru kabinetam un 30. aprīlī iesniegto dokumentu — izteikt uzticību Ministru kabinetam šādā sastāvā. No visiem ministriem, kas ir 30. aprīlī pieminēti, visi, izņemot šos četrus jaunaicinātos, ir vecie un neviens no viņu amatiem, neviens netika samainīts vietām vai vēl kaut kā. Viņi ir tie paši. Līdz ar to es neredzu argumentus par labu tam, lai pēc būtības teiktu, ka šī ir cita valdība. Šī nav cita valdība, kurai uzticība tiktu izteikta 30. aprīlī. Šī nav cita valdība. Šī ir tā pati valdība, kurā Krasta kungs lietderības jeb viņam citu argumentu dēļ iesniedza vienu lēmumprojektu, kurā būtu pārskatāms, kādi ir esošie ministri un kādi būs jaunaicinātie četri ministri, un šo jaunaicinātu četru ministru darba gaita tika pievienota klāt. Saeimai bija pilnas tiesības aicināt Ministru kabineta pēctecība jeb, teiksim, ja būtu teikts, ka cita valdība būtu tad, ja valdība būtu atkāpusies un ja Valsts prezidents aicinātu kādu citu, bet tas nenotika. Līdz ar to es uzskatu, ka šī vēl ir aizvien tā pati valdība, kurai uzticība tika izteikta tad, kad Valsts prezidents aicināja Krasta kungu sastādīt valdību. Nomainījušies jeb, teiksim, jaunaicināti ir tikai četri ministri un pie reizes 30. aprīlī Krasts ir lūdzis un arī saņēmis politisku uzticības apliecinājumu esošajam valdības sastāvam.

R.Apsītis.

Nu un kad var runāt par jaunu valdību, pēc jūsu domām? Kad visi aiziet?

G.Kusiņš.

Tad, kad valdība vai nu atkāpjas vai valdībai izsaka neuzticību, vai ja valdība atkāpjas jaunievēlētās Saeimas priekšā. Tādā gadījumā tā būtu cita valdība.

R.Apsītis.

Kā Bišers kungs domā?

I.Bišers.

Es principā šajā ziņā pievienojos Kusiņa kungam. Es arī uzskatu, ka valdība turpina eksistēt, kamēr tai ir aicinātais Ministru prezidents, kurš ir saņēmis uzticību un kamēr valdība var pildīt savas funkcijas. Respektīvi, ja ir to vai citu iemeslu pēc izkrituši atsevišķi ministri, tad viņus var nomainīt,

un likums pieļauj arī to, ka viņu pienākumus var uzticēt kādam citam ministram arī uz zināmu laiku un arī pats Ministru prezidents var uzņemties kādu ministra pienākumu pildīšanu. Pie tam šeit ir savi zināmi ierobežojumi, bet, ja tie netiek pārkāpti un valdība turpina pildīt savus pienākumus un strādāt un Saeima npaceļ jautājumu par neuzticības izteikšanu, nenobalso par šādu neuzticību, par cik šī valdība ir leģitīma, tiek uzskatīts, ka viņa joprojām bauda Saeimas uzticību un var strādāt.

A.Endziņš.

Tiesnesei Skultānei jautājums.

I.Skultāne.

Man būtu jautājums Bišera kungam. Vispirms nedaudz precizējiet. Tātad es sapratu, ka pieteikuma iesniedzēji apstrīd šo Saeimas lēmumu pilnībā, arī par uzticības izteikšanu šiem četriem jaunuzaicinātajiem ministriem.

I.Bišers.

Jā, mēs uzskatām, ka tas bija izdarāms ar atsevišķu lēmumu saskaņā ar likumu, tā kā tāds atsevišķs lēmums nav pieņemts, mēs apstrīdam šo pieņemto lēmumu, kur ir sajauktas divas dažādas lietas — atkārtota uzticība un jauna uzticība jaunaicinātiem ministriem, dažāda juridiska rakstura divi dažādi dokumenti vienā un uzskatām to par nelikumīgu, uzskatām, ka nav izpildītas Ministru kabineta iekārtas likuma prasības un Saeimas kārtības ruļļa prasības un tādējādi uzskatām šo lēmumu ... Līdz ar to diemžēl jāatzīst, ka arī viņiem likumā noteiktajā kārtībā uzticība nav izteikta.

I.Skultāne.

Un tālāk. Kas tomēr liedza deputātiem izteikt pretenzijas pret šiem jaunuzaicinātajiem ministriem 30. aprīļa sēdē, jo, kā redzams no stenogrammas, tad tikai deputāts Kostanda ir iebildis pret trijiem no šiem jaunajiem - Krastiņu, Gaigalu un Bunkšu, bet cits neviens deputāts faktiski nav izteicis nekādas pretenzijas.

I.Bišers.

Mēs... jau pašā sēdes sākumā tika desmit deputāti iesnieguši, kuri iebilda pret šāda jautājuma izskatīšanas kārtību vispār, sajaucot šos divus. Diemžēl Saeimas vairākums par to nenobalsoja. Un pēc šī balsojuma vispār liela daļa Saeimas deputātu šeit atturējās vai vispār nebalsoja.

I.Skultāne.

Jūs necentāties tātad atsevišķi par šiem jaunajiem ministriem...

I.Bišers.

Jā.

I.Skultāne.

Paldies.

A.Endziņš.

Man būtu jautājums gan pieteikuma iesniedzēja pārstāvim, gan Saeimas pārstāvim. Ministru prezidents Krasta kungs savā runā Saeimas ārkārtas sēdē saka sekojošo: “Šodienas debates Saeimā un divi balsojumi par neuzticības izteikšanu valdībai un Ministru prezidentam parādīja, ka vairākums deputātu spēj vienoties situācijas stabilizācijas labā. Spējai vienoties pašlaik ir visaugstākā vērtība, pat augstāka nekā pagājušā gada augustā, kad valdība sāka darbu. Pagājušo gadu partijas spēja vienoties, raksturojot to brieduma pakāpi, taču šogad pēc mūsu politisko spēku vienotības spriedīs par visas valsts brieduma pakāpi”. Un tālāk seko: “...un tādēļ aicinu jūs izteikt uzticību Ministru kabineta jaunajiem ministriem - ekonomikas ministram Laimonim Strujēvičam, iekšlietu ministram Andrejam Krastiņam, izglītības un zinātnes ministram Jānim Gaigalam, pašvaldību lietu valsts ministram Jānim Bunkšam”, un tālāk seko: “... izpildot koalīcijas partneru gribu, aicinu arī apliecināt uzticību visam Ministru kabinetam. Paldies par uzmanību.”.

Savā vēstulē, ko es nolasīju, atsākot tiesas sēdi, ko raksta Ministru prezidents Krasta kungs, Saeimā tika piedāvāts Ministru kabineta sastāvs, kuram vajadzētu darboties pēc attiecīgu lēmumu pieņemšanas Saeimā. Jautājums par lēmuma pieņemšanas veidu un formu tika atstāts Saeimas kompetencē un tajā pašā laikā ir, lūk, šis Krasta kunga iesniegums, kur ir lēmuma projekts izteikt uzticību Ministru kabinetam šādā sastāvā un uzskaitīti visi ministri.

Kā jūs varētu komentēt šo teikto, lēmumprojektu un arī to, kas tiek rakstīts vēstulē, adresētai tiesai?

I.Bišers.

Es varu teikt vienīgi to, ka Saeima var balsot tikai par tiem lēmuma projektiem, kas ir iekļauti dienas kārtībā, sasaucot ārkārtas sēdi. Sasauca sēdi Ministru prezidents, viņš arī iesniedza lēmuma projektu, un līdz ar to Saeimai nebija iespējas pieņemt kaut kādu citu lēmumprojektu, kā tikai to, ko viņš bija iesniedzis un kur negāja nekāda runa par kaut kādu ministru dalījumu un tā tālāk. Šeit ir tikai viens. Kā jau mēs redzam, saskaņā ar Saeimas kārtības ruļļa 38. pantu, lūdzis Saeimas Prezidijs sasaukt 30. aprīlī Saeimas ārkārtas sēdi un iekļaut tās darba kārtībā jautājumu par uzticības izteikšanu Ministru kabinetam saskaņā ar Satversmes 59. pantu un Ministru kabineta iekārtas likuma 6. pantu. Kā es jau savā runā norādīju, 6. pants šinī gadījumā tika pārkāpts.

A.Endziņš.

Paldies. Kusiņa kungs?

G.Kusiņš.

Jā, nu es apzināti centos izvairīties no šīs lietas, teiksim, politiskā aspekta analīzes, bet nu patlaban Ministru prezidenta runas un iesniegtā dokumenta analīze nav iespējama bez šī jautājuma politiskās analīzes. Redziet, Ministru prezidents, iesniedzot šo dokumentu, ir iesniedzis to kā vienu dokumentu un uz to es jau norādīju, ka tā ir vienā dokumentā praktiski apvienotas piecas lietas, kas katra pati par sevi, manuprāt, ir likumīga. Zem iesniegtā dokumenta arī ir Krasta kunga paraksts, ka viņš ieniedz šādu lēmuma projektu - izteikt uzticību un šajā lēmuma projektā ir minēti arī jaunaicinātie ministri. Tomēr, manuprāt, nav nekādas pretrunas, ja Ministru prezidents savā runā paskaidro šo lēmumprojektu detalizēti pa detaļām. Ar ko tad tas atšķiras no pašreizējā valdības sastāva un kāds tad ir viņa nolūks? Manuprāt, tas daļēji ir redzams no tā, ka šim uzticības lūgumam pievienots tikai četrus jaunaicināto ministru darba gaitu apraksts. Bet es uzskatu, ka Ministru prezidents savā runā, tā, kā ir norādījis: "...tādēļ aicinu jūs izteikt uzticību Ministru kabineta jaunajiem ministriem un, izpildot koalīcijas partneru gribu, aicinu arī apliecināt uzticību visam Ministru kabinetam". Tad tas ir tiem, kas nav tie jaunaicinātie. Un šīs vairākas lietas tad ir vienā dokumentā. Es to uztveru tikai un vienīgi kā Ministru prezidenta iesniegtā pilnā sastāva paskaidrojumu.

A.Endziņš.

Paldies. Man ir atkārtots jautājums gan pieteikuma iesniedzēja pārstāvim, gan Saeimas pārstāvim. Lūdzu izsakiet savu viedokli, kad uzticības balsojums saistībā ar Satversmes 59. pantu, Ministru kabineta iekārtas likuma 6. pantu ... kad šim balsojumam ir politisks raksturs un kad juridisks raksturs?

I.Bišers.

Endziņa kungs, diemžēl man bija atņemta tiesība uzdot otrai pusei jautājumu...

A.Endziņš.

Vēl būs...

I.Bišers.

... Es labprāt uz šo jautājumu atbildētu, kad es būšu uzzinājis otras puses viedokli.

A.Endziņš.

Paldies. Tad lūdzu Saeimas pārstāvi.

G.Kusiņš.

Redziet, šeit, kad ir politiska nozīme un kad ir juridiska nozīme. Es jau minēju, ka uzticības attiecības ir attiecības starp diviem subjektiem, starp Ministru kabinetu un starp Saeimu. Šī uzticības plaša var rasties un, kā es jau minēju, tad Saeima un Ministru kabinets nav tikai konkrēti juridisks pienākums, kaut kādu lietvežu komanda... Gan Saeimai ir politiski nolūki, gan arī Ministru kabinetam ir politiski nolūki. Kā jau es minēju, atkārtotam uzticības izteikumam ir vienlaicīgi gan politiska nozīme, gan juridiska nozīme. Ja uzticības izteikumā Ministru prezidents lūgtu un šim uzticības balsojumam nebūtu Saeimas vairākuma atbalsts, tad, kā norādījis Levita kungs, no tā izriet, ka valdībai šajā gadījumā rodas politisks pienākums atkāpties no amata. Politisks pienākums atkāpties no amata, jo šīs uzticības nav. Man gan vairāk liekas, ka šinī gadījumā Valsts prezidents

pēc šāda uzticības balsojuma, kurā nav vairākuma, būtu tiesīgs aicināt kādu citu personu sastādīt, jo, kā mēs skaidri redzam no Satvermes 59. panta jēgas, ir rakstīts, ka šī uzticība ir nepieciešama. Un, ja šīs uzticības nav, tādā gadījumā Ministru kabinets nevar darboties.

A.Endziņš.

Tad es atkārtāju vēlreiz to pašu jautājumu. Tad pēc jūsu teiktā iznāk, ka vienā gadījumā Satvermes 59. pants un uzticības balsojums ir tikai politiska rakstura nozīme, citā gadījumā ir juridiska rakstura nozīme. Un vai var nošķirt šeit politisko un juridisko?

G.Kusiņš.

Es vēlreiz atsaukšos uz to, uz ko jau es vienreiz atsaucos - uz Egila Levita rakstu. Gadījumā, ja šī uzticība nav, tādā gadījumā Egils Levits uzskata, ka valdībai ir politisks pienākums atkāpties.

.... (nākamā lenta)

... ir zaudējusi to 59. Satvermes pantā minēto uzticību. Viņai šīs uzticības nav. To skaidri parāda Saeimas vairākuma balsojums, ja šī uzticība netiek izteikta. Un šeit es gribu vēl nedaudz papildināt, kāda tad ir šī atšķirība starp uzticības un neuzticības balsojumu. Kā jūs zināt, Saeimā deputātu rīcībā ir trīs pogas, ko spiest : “par”, “pret” un “atturas”. Un Saeimas kārtības rullis runā par to, kā tiek skaitītas šo pogu attiecības, ja tā var teikt. “Par” ir jābūt vairāk nekā “pret” un “atturas” balsu summai. Tātad uzticībai ir jābūt vairāk nekā “pret” un “atturas”. Ir ļoti svarīgi, kāds jautājums tiek likts uz balsošanu. Ja tiek likts uz balsošanu jautājums par neuzticību, tad šīs atturējušās balsis it kā ir par labu valdības palikšanai. Turpretī, ja tiek likts uzticības balsojums, tad šīs atturējušās balsis ir it kā par sliktu valdībai, jo valdībai ir jāgūst pozitīvā izpausme - tikai tās “par” balsis. Paldies.

A.Endziņš.

Pēc jūsu teiktā iznāk, ka, ja valdība ir izveidota jauna un Valsts prezidents ir aicinājis kādu personu sastādīt Ministru kabinetu un pie pirmā balsojuma šis Ministru kabinets nesaņem Saeimas uzticību, tad Valsts prezidentam ir vai nu jāaicina jauns Ministru prezidenta kandidāts vai viņš var arī, ja viņš konsultējas, var arī vēlreiz aicināt to pašu personu sastādīt valdību. Te it kā ir juridiskās sekas. Ja valdība jau pastāv, jūs minējāt šo dažādo praksi, kur gan atšķirībā no tā, kādā stadijā atradās Saeimas kārtības rullis, tad ir bijuši šādi balsojumi attiecībā par Birkava valdību,- tad iznāk, teiksim, tā: ja atkal un arī šajā gadījumā Krasta kungs, kad lūdz izteikt un iekļaut darba kārtībā par uzticības izteikšanu Ministru kabinetam un iekavās: “...saskaņā ar Latvijas Republikas Satvermes 59. pantu un Ministru kabineta iekārtas likuma 6. pantu...”. Tātad šādā gadījumā var arī nebūt juridiskās sekas, ir tikai politisks pienākums, kuru var pildīt un var arī nepildīt. Jeb gaidīt, kamēr tiks

ierosināts jau lēmuma projekts par neuzticības izteikšanu un tad būs šis juridiskais pienākums. Lūdzu, kā jūs varētu to komentēt.

G.Kusiņš.

Es, atbildot uz iepriekšējo jautājumu, jau norādīju, ka tas ir Eiropas Cilvēktiesību tiesas tiesneša Egila Levita uzskats, kurā es varu citēt viņa laikrakstā "Diena" 4. martā publicēto rakstu "Par politisko uzticību un neuzticību". Un Egils Levits uzskata, ka no tā izriet, ka valdībai šinī gadījumā rodas politisks pienākums atkāpties no amata. Es pateicu, ka, manuprāt, šis viedoklis būtu diskutējams, un es, pesonīgi es, uzskatu, ka šinī gadījumā ir arī valdībai izteikta neuzticība, jo balsojums parāda, ka uzticības nav. Balsojums parāda, ka uzticības nav un ir zudis Satversmes 59. panta nepieciešamais pamats.

Bet, atbildot uz godātās Satversmes tiesas jautājumu, es vēlējos tikai pateikt, kādi ir viedokļi... kāds ir mans viedolis un šinī gadījumā arī kāds ir Eiropas Cilvēktiesību tiesas tiesneša Egita Levita viedoklis. Šinī gadījumā mans viedoklis atšķiras no Levita kunga viedokļa.

A.Endziņš.

Paldies. Lūdzu...

A.Lepse.

Sakiet, lūdzu, mēs šeit runājam par valdības politisko pienākumu atkāpties, pēc jūsu uzskatiem, šādā gadījumā. Bet kādas sekas ir šiem četriem jaunpieaicinātajiem ministriem, kuri vispār nav valdības sastāvā? Viņi vēl šo uzticību nav saņēmuši. Kāds pienākums ir viņiem?

G.Kusiņš.

Šī lieta ir noregulēta Ministru kabineta iekārtas likumā, kur ir teikts, ka jaunaicinātie ministri var stāties amata pienākumos tikai tad, kad ir saņēmuši Saeimas uzticību. Šie četri jaunie, ja šis uzticības balsojums būtu negatīvs, nebūtu saņēmuši Saeimas uzticību un nestātos amata pienākumos.

A.Lepse.

Paldies.

A.Endziņš.

Bet, lūk, šinī pat kontekstā. Šie četri jaunpieaicinātie ministri, ja būtu negatīvs uzticības balsojums... tajā pašā laikā iepriekš divas reizes tika noraidīts neuzticības izteikšana vispirms Ministru prezidentam, pēc tam Ministru kabinetam kopumā. Tātad divreiz pozitīvi balsojumi par uzticību.

G.Kusiņš.

Redziet, es jau pieminēju. Tātad neuzticības prasība... balsot par neuzticību un balsot par uzticību ir šī starpība, kā mēs rēķinām atturējušās balsis. Ja pie neuzticības balsojuma atturējušās balsis ir pastāvošajai valdībai par labu, tad pie uzticības balsojuma atturējušās balsis ir tai valdībai, kas vēlas saņemt uzticību, par sliktu. Līdz ar to tā forma, kādā šis dokuments tiek iesniegts, ir ļoti būtiska, jo šīs atturējušās balsis tad tiek skaitītas pie tiem, kas ir pret. Kas notiktu, ja šo uzticību 30. aprīlī Ministru kabinets nebūtu ieguvis? Manuprāt, šie četri jaunaicinātie ministri nekad par ministriem arī nekļūtu, jo viņi nav saņēmuši Saeimas uzticību un attiecībā uz valdību, uz esošās valdības sastāvu, būtu redzams, ka viņai nav Saeimas vairākuma uzticības. Ka viņa darbojas bez konstitucionāla pamata. Viņai vairs nav Satversmes 59. pantā minētais amata pienākumos esošais sastāvs. Manuprāt, politiskais pienākums atkāpties ir saistāms ar juridisko pienākumu, ar to, ko parāda Saeimas balsojums - ir vai nav izteikta uzticība.

Bet, manuprāt, šis politiskais pienākums var tikt realizēts arī pēc un šim politiskajam pienākumam tik tiešām arī nav šo juridisko seku. Manuprāt, nekas nemainītos no tā, ka, gadījumā, ja šī uzticība nebūtu, ka Krasta kungs iesniegtu dokumentu, ka viņš atkāpjas no amata, jo šīs uzticības nav. Šis vēlākais Krasta kunga iesniegtais dokuments vairs neko juridiski nemainītu, bet viņš tikai apliecinātu to, ka Saeimas uzticība nav un viņam ir politisks pienākums atkāpties. Viņam šāds dokuments pat, manuprāt, būtu obligāti jāiesniedz, jo, kā ir minēts Ministru kabineta iekārtas likumā, gadījumā, ja atkāpjas vai ja ir izteikta uzticība, tad viņam jāturpina pildīt amatu un Saeimai būtu jālemj, ko tad darīt ar šādu valdību - vai uzdot viņai turpināt pildīt amatu vai lemt kaut kā savādāk. Līdz ar to šis politiskais pienākums ir nākošais solis pēc juridiskā - šī balsojuma par uzticības izteikšanu.

A.Endziņš.

Paldies. Čepānes kundze, lūdzu!

I.Čepāne.

Kusiņa kungs, mēs visi esam juristi un mēs visi mākam skaisti runāt. Un proti, vai politiskie pienākumi jeb nolūki ir jārealizē normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā? Jā vai nē?

G.Kusiņš.

Ja šajos normatīvajos aktos ir noteikta šī kārtība, tad — jā.

I.Čepāne.

Jūs teicāt, ka bija pieci lēmumprojekti, kas apvienoti vienā dokumentā. Vai šeit neiznāca tā: lai valdība dabūtu cauri visus šos lēmumprojektus, viņus ielika vienā dokumentā apmēram tā, kā savulaik bija deficīta apstākļos, es atvainojos, veikalā “Sakta”, kad bija viens šampūns, ko visi gribēja pirkt, un tur pārējās četras mantas bija tādas, ko neviens negribēja. Un visu salika vienā čupā un cilvēks pirka, jo viņš gribēja to vienu dabūt.

G.Kusiņš.

Ja mani neviļ atmiņa par veikalu “Sakta”, tad toreizējos apstākļos, ja es iepirkos “Saktā”, tad man nebija tiesību dalīt to pa daļām. Bet šeit uzticības devējam, Saeimai, bija tiesības sadalīt šo piecus iesniegumus, kas apvienoti vienā aktā, pa daļām.

I.Čepāne.

Un tātad Saeima bija vainīga, ka nesadalīja, ja?

G.Kusiņš.

Manuprāt, šeit nav Saeimas vaina. Šeit ir jāskatās uz to, ka šī situācija Saeimas kārtības rullī un Kabineta iekārtas likumā nav paredzēta. Kam ir tiesības noteikt sev procedūru? Pašai Saeimai. Saeima varēja noteikt sev procedūru — izskatīt vienu, pa daļām vai vēl kaut kā. Es jau iesniegtajos materiālos teicu, ka Saeima ir balsojusi vairākkārt pa daļām — par Celmiņa kungu un par Ernestu Jurkānu.

I.Čepāne.

Paldies.

A.Endziņš.

Es tikai replikas pēc. Arī tajā laikā šo precī varēja prasīt "Saktā" dalīt... Jo Civilkodekss...

I.Bišers.

Jā, bet panākt to bija grūti.

A.Endziņš.

Tiesnešiem ir jautājumi? Nav. Bišera kungs, lūdzu, vai jums ir jautājumi?

I.Bišers.

Jā, man būtu ļoti daudz, bet es tomēr gribētu skaidru atbildi no jums uz jautājumu par 2. marta balsojumu. Vai šim balsojumam... vai šim Ministru prezidenta iesniegumam par uzticības izteikšanu valdībai bija tikai politiska nozīme vai arī juridiska nozīme?

G.Kusiņš.

Kā jau es minēju, tad Ministru prezidents ir, manuprāt, tiesīgs prasīt uzticības apliecinājumu. 2. martā iesniedzot dokumentu, un to, ko Saeima atteicās izskatīt, viņam bija šādas tiesības, bet Saeima šādi varēja atteikties no šī dokumenta izskatīšanas. Līdz ar to šī uzticība netika ne izteikta, ne neizteikta un palika tas stāvoklis, kas bija līdz tam. Līdz ar to, manuprāt, Krasta kungs varēja pēc 2.marta sēdes, tad, kad tika atraidīta viņa dokumentu izskatīšana, turpināt pildīt savas pilnvaras, jo netika izteikts neviens lēmums.

I.Bišers.

Bet kā jūs traktējat tomēr to tekstu viņa vēstulē, ka "...uzskatu par neiespējamu turpināt pildīt savus pienākumus bez Saeimas uzticības apliecinājuma..."? Viņš šo uzticības apliecinājumu nesaņēma. Vai viņam bija politisks vai juridisks, vai vispār jebkāds pienākums atkāpties, demisionēt vai nē?

G.Kusiņš.

Labs jautājums. 2. martā iesniegtajā dokumentā Krasta kungs ir rakstījis, ka viņš tik tiešām uzskata par neiespējamu turpināt, un šinī gadījumā šīs vēstules - Birkava kunga iesniegtā vēstule - kaut kur ir līdzīga Krasta kunga iesniegtajai vēstulei. Katrā ziņā viņas, var redzēt, ka viņas pēc sava satura ir ļoti līdzīgas. Ja Birkava kunga iesniegto vēstuli Saeima izskatīja un izteica uzticību, viņš varēja turpināt darboties. Bet, atšķirībā no situācijas 1994. Gadā, Saeima atteica šo dokumentu izskatīt pēc būtības. Atteica šo dokumentu izskatīt pēc būtības, kā ir redzams no Saeimas stenogrammas, jo tika ierosināts balsot, manuprāt, caur Saeimas kārtības ruļļa 136. pantu neviscaur 133. pantu. Šinī gadījumā visa tālākās rīcības brīvība palika Ministru prezidentam. Ja viņš, iesniedzot dokumentu, izskatīja par neiespējamu un pēc debatēm mainīja savu viedokli, tādā gadījumā viņam bija pilnas iespējas turpināt savu darbību. Ja viņš savu viedokli nebūtu mainījis, tad, es tā domāju, pēc tam, kad Saeima atteiktu viņa iesniegtā dokumenta izskatīšanu, viņš varēja iesniegt atkāpšanos no amata, bet to viņš neizdarīja.

A.Endziņš.

Paldies. Vai vēl ir jautājumi? Man būtu jautājums Kusiņa kungam. Ministru prezidents savā Satversmes tiesai adresētajā atbildes rakstā raksta, ka pirms Saeimas lēmumprojekta nosūtīšanas Saeimai (1998. gada 29. aprīļa vēstule nr. 01-01-24) Ministru prezidenta biroja darbinieki viedokli par minēto normu tulkojumu saskaņo ar Saeimas kancelejas Juridiskā biroja vadītāju, tātad, ar jums. Tas tātad ir saistībā ar to, ka ministri, jaunaicinātie ministri, var būt Ministru kabineta kopējā sastāvā, kuram Saeima izsaka uzticību saskaņā ar Latvijas Republikas Satversmes 59. pantu. Un šajā skaidrojumā nāk, ka Ministru kabineta iekārtas likuma 6. panta noteikta norma atsevišķiem ministriem un valsts ministriem, kurus Ministru prezidents ieceļ vēlāk, ir nepieciešams īpašs Saeimas lēmums par uzticību, būtu jāskata kontekstā ar 11. panta otro teikumu.

... (pārrāvums lentā)

59. pants sastāv no vairākiem teikumiem un tad vai tas būtu saprotams tā, kā ir izdevīgāk, kā ir labāk, tā mēs arī tulkojam, vienu teikumu ar otru saistām jeb citos gadījumos saistām ar visu pantu kopā?

G.Kusiņš.

Jā, tik tiešām. 30. datumā rīta pusē man zvanīja Freiberga kungs, es nezinu, vai viņš ir Ministru prezidenta biroja sastāvā vai nav biroja sastāvā, un jautāja, vai atkārtoti var izteikt uzticību valdībai. Es viņam atbildēju ar to gadījumu, kādu es jau pieminēju Satversmes tiesas sēdē: 1994. gadā Birkava kunga vadītā valdība šādu jautājumu uzstādīja un Saeima par šo uzticību nobalsoja un, kā redzams no 1994. gada Saeimas sēdes stenogrammas, nekādi jautājumi par to, ka tas būtu kaut kāds pretlikumīgs balsojums vai valdība to nevarētu prasīt, nebija. Tādu konsultāciju es sniedzu un tāda bija manas konsultācijas būtība.

A.Endziņš.

Paldies. Vai Birkava valdības sastāvā tajā laikā bija arī jauni ministri jeb tas bija tas pats valdības sastāvs?

G.Kusiņš.

Birkava kunga dokuments bija izteikt uzticību Ministru kabinetam, tas praktiski prasīja uzticību esošajam valdības sastāvam.

A.Endziņš.

Paldies. Ir vēl jautājumi? Nav.

Tad pārejam pie liecinieka aptaujāšanas. Lūdzu uzaicināt Viņķeļa kungu.

Viņķeļa kungs, lūdzu parakstīties, ka jūs tiekat brīdināts par iespējamo atbildību saskaņā ar Kriminālkodeksu. Paldies.

Viņķeļa kungs, jūs esat uzaicināts uz Satversmes tiesas sēdi kā Ministru prezidenta biroja vadītājs un Ministru prezidents savā atbildes rakstā raksta, ka saskaņā ar Valsts kancelejas nolikumu, apstiprinātu ar Ministru kabineta 1994. gada 8. novembra lēmumu nr.135 "Politiskās problēmas, kādas rodas, īstenojot deklarāciju par valdības iecerēto darbību un Ministru prezidentam iesniegto tiesību aktu projektu un citu priekšlikumu atbilstību valdības politikai" izvērtē Ministru prezidenta birojs un pārējās Valsts kancelejas struktūrvienības nodrošina Ministru prezidenta dienesta dokumentu pārrakstīšanu, rediģēšanu, noformēšanu, tulkošanu un pavairošanu. Un šodienas vēstulē, kas ir adresēta Satversmes tiesai sakarā ar neierašanos uz vakardienas tiesas sēdi, Ministru prezidents raksta, ka Saeimai tika piedāvāts Ministru kabineta sastāvs, kuram vajadzētu darboties pēc attiecīgu lēmumu pieņemšanas Saeimā. Jautājums par lēmuma pieņemšanas veidu un formu tika atstāts Saeimas kompetencē. Tiesneša vēstulē, kas bija adresēta Ministru prezidentam, tika

uzdots arī jautājums norādīt personas, kuras varētu liecināt, kā tapa šis lēmuma projekts, kā viņš tika saskaņots atbilstoši tiesību normām un tā tālāk. Ko jūs varat par šiem apstākļiem liecināt?

J.Viņķelis.

Jā, es tagad tā domāju, no kuras puses sākt. Šis birojs, kuru es vadu, ir tā teikt, atbildīgs vairāk politiskā ziņā par šī dokumenta saturu un arī to politisko gribu, kas būtu jāieliek šajā dokumentā. Protams, par juridisko pusi grūti jau birojam atbildēt, jo birojā diemžēl nav neviens jurists un tādēļ par šo juridisko ietēru parasti mēs strādājam kopā ar Valsts kancelejas Juridisko departamentu un arī, teiksim, kā šinī konkrētajā gadījumā, virzot šo lēmumprojektu uz Saeimu, tas tika arī saskaņots vairākkārtīgi ar Saeimas Juridisko biroju.

Es vairāk taisni par šī konkrētā lēmuma projekta virzību uz Saeimu... Protams, šī nebija vienkārša situācija, jo šeit bija ne tikai tā dokumenta juridiskā tīrība, šeit šinī dokumentā bija arī jāieliek daudz dažādas politiskas gribas, jo viens ir tas, ka ir ļoti saspringta situācija valstī, valdība strādā bez četriem ministriem, lielākā Saeimas frakcija aizgājusi no koalīcijas un tad šādos apstākļos ir jārunā ar esošajiem un eventuālajiem koalīcijas partneriem, jāatrod ministru kandidatūras, jāvienojas ar koalīciju par šīm kandidatūrām un arī attiecīgs lēmums jāvirza apstiprināt Saeimā. Tas tiešām bija sarežģīti, vēl ņemot vērā to, ka koalīcijas partneri bieži izvirza arī tādas prasības, kas varbūt nav tik viegli juridiski ietērpjamas, tamdēļ arī pēc tāda pragmatiska varianta mēs izveidojām visvienkāršāko dokumentu, ko tanī brīdī varēja izveidot, tas ir, šīs jaunās komandas sastāva projekts, kas arī tika iesniegts Saeimā. Bija tiešām kādi trīs varianti, bet, nu, kāpēc taisni palika pie šī varianta un tā... tas ir tāds *konsensus* lēmums.

A.Endziņš.

Vai pēc diviem iepriekšējiem 30. aprīļa balsojumiem: viens par neuzticības izteikšanu Ministru prezidentam, kurš netika nobalsots, tātad ar pozitīvu rezultātu, kā arī otrs lēmumprojekts par Ministru kabinetu pilnā sastāvā, vai pēc tam tika domāts, ka varētu izmainīt šo lēmumu saturu vai atcelt Saeimas ārkārtas sēdi?

J.Viņķelis.

Es domāju, ka tas laika ierobežojums bija liels un ka patiešām pēc šiem diviem balsojumiem īsti nebija jau vairāk laika domāt par Saeimas sēdes atcelšanu, jo lēmumprojekts jau bija iesniegts, ja nemaldos, iepriekšējā dienā, tā kā mainīt vēl kaut ko... es domāju, ka nebija... koalīcijas partneri arī piekrita. Ja nu vienīgi kādi iebildumi, ka varētu būt šāds lēmuma projekts... un tamdēļ arī viņš tika virzīts.

A.Endziņš.

Paldies. Vai tiesnešiem ir kādi jautājumi? Čepānes kundzei?

I.Čepāne.

Sakiet, lūdzu, vai Ministru prezidentam būtu jāatkāpjas, ja valdība nebūtu saņēmusi uzticību?

J.Viņķelis.

Nē.

I.Čepāne.

Nē? Un kāda tad tam jēga?

J.Viņķelis.

Šī bija viena no lielākās koalīcijas partneru kategoriskām prasībām.

I.Čepāne.

Tad man tālāk ir jautājumi, jo šeit skanēja savādāks viedoklis. Sakiet, cik tad bieži tā var prasīt? Katru ceturtdienu vai vēl divreiz nedēļā?

J.Viņķelis.

Es domāju, ka Saeimas frakcijas var prasīt, kad viņām ienāk prātā un ko.

I.Čepāne.

Tādā gadījumā man jums jājautā... Sakiet, vai politiski šie nolūki un pienākumi ir jārealizē normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā jeb nē?

J.Viņķelis.

Nu, es domāju, ka viss dzīvē ir jācenšas realizēt normatīvos aktos.

I.Čepāne.

Vai šāda te ārkārtas uzticības izteikšana ir normatīvajos aktos noregulēta?

J.Viņķelis.

Jā, bet viņa arī nav aizliegta.

I.Čepāne.

Vai jūs nepateiktu, kādos normatīvajos aktos ir noregulēta šī kārtība?

J.Viņķelis.

Es teicu, ka viņa nav aizliegta.

I.Čepāne.

Ko jūs saprotat ar to, ka viņa nav aizliegta?

J.Viņķelis.

Nav nekur teikts, ka nedrīkst tā...

I.Čepāne.

Bet es jums prasīju, vai ir kaut kur teikts par šo kārtību. Piemēram, kas var iesniegt, vai viens ministrs var iesniegt, vai pieci ministri... vai desmit deputāti atkārtoti uzticību prasīt, cik ilgā termiņā jāizskata... kādas tiesiskās sekas... Vai tas ir kaut kur noregulēts?

J.Viņķelis.

Es domāju, ka tas nav noregulēts. Vienīgais mēs, šo lēmumu pieņemot, varbūt balstījāmies uz to, ka tas nav aizliegts un ka ir šādi precedenti jau bijuši.

I.Čepāne.

Tad jūs uzskatāt, ka Ministru kabinets visu var darīt, kas viņam nav aizliegts, ja?

J.Viņķelis.

Nu es tā uzreiz varbūt neatbildēju uz šo jautājumu...

I.Čepāne.

Paldies.

A.Endziņš.

Paldies. Vai vēl ir jautājumi? Pieteikuma iesniedzēju pārstāvim ir jautājumi?

I.Bišers.

Man ir daži jautājumi. Par cik jau liecinieks norādīja, ka viņš nav jurists un viņš ir vairāk par politisko pusi, tad es varbūt arī uzstādīšu šajā sakarībā, teiksim, tādā politiskā griezienā... Jūs izteiciaties par to, ka tika pieprasīts uzticības balsojums jaunajai komandai. Ko jūs saprotat ar to? Jaunu valdību?

J.Viņķelis.

Es domāju, ka tā ir papildināta valdība.

I.Bišers.

Papildināta, jā, bet vai tā ir jauna komanda?

J.Viņķelis.

Ir jauni spēlētāji...

I.Bišers.

Ja, teiksim, mača gaitā pasaules futbola čempionātā treneris nomaina dažus spēlētājus, vai tā rodas jauna komanda?

J.Viņķelis.

Nu, ir maiņas, kas ir paredzētas, un ir neparedzētas maiņas. Futbolā ir zināms maiņu skaits, kas ir paredzēts un tad, kad tās maiņas beidzas, tad vairāk nedrīkst mainīt.

I.Bišers.

Bet arī šeit ir noteikumi, cik tālu drīkst mainīt... Bet, labi. Skaidrs.

Tad es jums uzdošu tādu jautājumu. Tātad jūs uzskatāt, ka Ministru prezidents var prasīt neierobežotu skaitu... kad viņš to uzskata par vajadzīgu šādu uzticības izteikšanu... Un ja viņš arī nesaņem šo uzticību, tad tam nekādas juridiskas sekas nerodas? Tas ir kaut kas līdzīgs sabiedriskās domas aptaujai?

J.Viņķelis.

Redziet...ja ir iesniegts projekts, lēmuma projekts Saeimā, tad tas jau nenozīmē Saeimai kaut ko uzspiest. Saeima jau pēc tam pauž savu gribu, savu vērtējumu, vai viņa akceptē, vai viņa izskata vai neizskata, vai noraida... Tā kā es domāju, ka tā ir kā tāda diskusija ar Saeimu...

I.Bišers.

Bet es jautāju, vai tas rada tomēr kādas juridiskas sekas un kādus pienākumus, šie izskatīšanas rezultāti?

J.Viņķelis.

Nu, varbūt šinī konkrētajā gadījumā gāja runa par... juridiskas sekas varētu attiecināt uz šiem jaunajiem spēlētājiem... viņiem, protams, vajadzēja šo Saeimas uzticības mandātu šajā konkrētajā gadījumā. Un, ja jau ņem tā pilnīgi atklāti runāt, un es parakstījos, ka es runāšu pilnīgi atklāti, tad valdība jeb premjerministrs būtu labprāt apmierinājies tikai ar uzticības izteikšanu šiem četriem

ministriem un viņam vairāk arī neko nevajadzēja, bet es jau vienreiz teicu, ka tā bija politiska griba... Un, ja jūs arī atceraties, tad tā bija skaļi pausta politiska griba viskategoriskākajā formā, tā kā, lai varētu šo apstiprinājumu saņemt, tad tamdēļ mums bija jāpiedāvā balsot par visu komandu.

I.Bišers.

Bet vai valdībai bija zināms, ka Saeimā jau pirms tam, pirms šīs ārkārtas sēdes tika skatīti divi deputātu grupu iesniegti lēmumprojekti par neuzticības izteikšanu valdībai, viens, un otrs: par neuzticības izteikšanu Ministru prezidentam, kas praktiski ir gandrīz viennozīmīgs ar to. Sekas abos gadījumos ir pilnīgi vienādas. Vai tas bija zināms valdībai? Un vai jūs ar nodomu likāt šo balsojumu, šo jautājumu apspriešanu Saeimas ārkārtas sēdē pēc tam, kad jau šie jautājumi kopumā būs nobalsoti?

J.Viņķelis.

Nē, es negribētu to sasaistīt, jo vienošanās ar koalīcijas partneriem jau bija iepriekš, pirms tika pasludināta šī Saeimas kārtība.

I.Bišers.

Bet jums taču ir zināms, ka abi divi iesniegumi tika iesniegti jau labi pasen. Vai arī jums nepienāk ziņas par to, ka valdībai mēģina izteikt neuzticību?..

J.Viņķelis.

Nu, valdībai pastāvīgi mēģina izteikt neuzticību... tā kā... nu, pietiekami bieži... Tā ka es domāju, es to negribētu sasaistīt...

I.Bišers.

Cik reizes jūsu valdības pastāvēšanas laikā ir iesniegti priekšlikumi par neuzticības izteikšanu valdībai?

J.Viņķelis.

Nu, pēdējo reizi es to dzirdēju šodien preses konferencē, ka būšot...

I.Bišers.

Tas, ko jūs preses konferencē dzirdat... Bet es jautāju, cik reizes Saeimā...

J.Viņķelis.

Es precīzi neatceros, bet divas es atceros precīzi.

I.Bišers.

Nu, tie ir divi, kas bija tanī pašā dienā, kurus izskatīja pirms jūsu ārkārtas sēdes. Vēl kādi gadījumi jums ir zināmi?

J.Viņķelis.

Nu ...bail tiesai sameloties... varbūt es neteikšu ne jā,ne nē...

I.Bišers.

Nu labi. Tad es gribētu jums uzdot jautājumus par 2. marta sēdi. Uz to Ministru prezidents arī sasauca ārkārtas sēdi 2. martā un ir iesniedzis šādu dokumentu: “Ņemot vērā dažu valdību veidojošo frakciju deputātu aicinājumus pārskatīt valdības deklarāciju, nevienprātīgu attieksmi pret Ministru prezidenta vēlmi padarīt privatizācijas procesu atklātāku un atbilstošāku valsts interesēm, kā arī faktu, ka Parlamentārā izmeklēšanas komisija savā starpziņojumā izdarījusi pārsteidzīgus un nepamatotus secinājumus, kas aizskar Ministru prezidenta morālo autoritāti, uzskatu par neiespējamu turpināt pildīt savus pienākumus bez Saeimas uzticības apliecinājuma”. Tādu lietu Ministru prezidents izteica?

J.Viņķelis.

Jā.

I.Bišers.

Sakiet, vai viņš saņēma šo atkārtoto Saeimas uzticības apliecinājumu?

J.Viņķelis.

Ja es pareizi atceros, tad Saeima neizskatīja šo jautājumu.

I.Bišers.

Bet es jums jautāju, vai viņš saņēma ...

J.Viņķelis.

Es domāju, ka ne saņēma, ne nesaņēma. Saeima vienkārši šo jautājumu neizskatīja.

I.Bišers.

Nu ja... bet jūs sakāt, ka viņš nevar pildīt pienākumus bez atkārtotas Saeimas uzticības apliecinājuma.

J.Viņķelis.

To jūs sakāt, nevis es to saku.

I.Bišers.

Nē, to jau nesaku es, es tikai nolasu to tekstu, zem kura ir Krasta kunga paraksts.

J.Viņķelis.

Jūs man to jautājumu adresējat?

I.Bišers.

Jā. Viņš raksta, ka uzskata par neiespējamu... Viņš to nesaņēma. Vai jūs uzskatat, ka tas viņam uzlika kādu politisku vai juridisku pienākumu vai neuzlika?

J.Viņķelis.

Es domāju, ka es neesmu tiesīgs atbildēt uz šo jautājumu.

I.Bišers.

Tātad jūs neesat tiesīgs. Paldies, man nav vairāk jautājumu.

A.Endziņš.

Paldies. Saeimas pārstāvim Kusiņa kungam?

G.Kusiņš.

Man ir viens jautājums. Jūs savā runā jau pieminējāt, ka, teiksim, bija vairāki varianti, kad jūs birojā to gatavojāt. Sakiet lūdzu, kāpēc tad tika izvēlēts tieši šāds... Citiem vārdiem sakot, kāds tad bija jūsu nolūks, kad jūs iesniedzāt šādu pilnu sarakstu, kurā bija arī šie jaunpienācēji? Kāds bija nolūks?

J.Viņķelis.

Principā tas bija Saeimas uzticības balsojums Ministru kabinetam šādā sastāvā - jau mainītā sastāvā. Ministru kabinets tomēr ir komanda un tad mēs gājām pēc tā pragmatiskā, visvienkāršākā, ka Ministru prezidents prasīja Saeimas uzticības balsojumu izmainītam Ministru kabinetam šādā sastāvā.

G.Kusiņš.

Paldies.

A.Endziņš.

Tiesnešiem ir jautājumi? Nav. Paldies. Lūdzu sēdieties!

Vai lietas dalībniekiem ir kādi lūgumi? Nav.

Pirms uzsākam tiesas debates, ir nepieciešams izsludināt nelielu pārtraukumu. Kādi ir priekšlikumi no lietas dalībniekiem? 15 minūtes? Piekrītam?

Tiesa pasludina pārtraukumu uz 15 minūtēm.

(Pārtraukums)

A.Endziņš.

Lūdzu sēdieties! Saskaņā ar Satversmes tiesas reglamentu, pirms mēs pārejam pie tiesu debatēm, tiesai ir jāizlemj jautājums par nepieciešamību izsaukt uz tiesas sēdi atkārtoti Ministru prezidenta Krasta kungu. Jautājums tika atlikts uz brīdi, kad tiek uzklauti liecinieki.

Kāds ir pieteikuma iesniedzēju pārstāvja viedoklis?

I.Bišers.

Es savu viedokli jau esmu izteicis un es domāju, ka nav nepieciešams. Acīmredzot Krasta kungs ir nolēmis nenākt uz šo tiesu un es domāju, ka nebūtu vērts mūsu valsts Ministru prezidentu pazemot un piemērot viņam kaut kādus piespiedu līdzekļus, lai panāktu viņa atnākšanu.

A.Endziņš.

Paldies. Saeimas pārstāvja viedoklis?

G.Kusiņš.

Es uzskatu, ka no lietā esošajiem dokumentiem un no pārējo liecinieku liecībām ir skaidrs, kāda ir esošā situācija, un Ministru prezidenta aicināšana neko būtisku šeit izmainīt nevar. Paldies.

A.Endziņš.

Paldies. Tiesas viedoklis? Tiesa, apspriežoties uz vietas, nolēma, ka ņemot vērā, ka lietas apstākļu izklāstā ir pastāvējušas pretrunas, kur būtu nepieciešams noskaidrot Ministru prezidenta viedokli, nolēm j tiesas sēdi pārtraukt līdz otrdienai, pulksten 8.00 no rīta, un uzaicināt uz sēdi liecības sniegšanai Ministru prezidentu Krasta kungu.

Tiesas sēdes sekretārei nosūtīt attiecīgo paziņojumu Ministru prezidentam, un ir lūgums Ministru prezidenta biroja vadītājam arī informēt par šo tiesas lēmumu Ministru prezidentu.

Līdz ar to tiesas sēdē pasludinu pārtraukumu līdz nākošās nedēļas otrdienai, 30. jūnijam, pulksten 8.00 no rīta.

1998. gada 30. jūnijs

A.Endziņš.

Lūdzu, sēdieties! Turpinām tiesas sēdi. Tiesas sēdē ir ieradies kā liecinieks Ministru prezidents Guntars Krasts.

Krasta kungs, lūdzu ar savu parakstu apliecināt, ka esat brīdināts par atteikšanos no liecības došanas vai arī apzināti nepatiesas liecības sniegšanu no Kriminālkodeksa attiecīgā panta. Paldies.

Krasta kungs, jūs esat uzaicināts uz Satversmes tiesu, lai liecinātu saistībā ar Ministru kabineta iesniegto lēmumprojektu "Par uzticības balsojumu valdībai" šā gada 30. Aprīlī, un lūdzu pastāstīt tiesai, kādi apsvērumi vadīja Ministru kabinetu, jūs personīgi iesniedzot minēto lēmumprojektu. Un ar ko šis lēmumprojekts un kad tika saskaņots un viņa atbilstība Ministru kabineta iekārtas likumam un Saeimas kārtības rullim.

G.Krasts.

Godātā tiesa! Attiecībā par uzticības balsojumu Ministru kabinetam un jauno ministru ievēlēšanu, apstiprināšanu Saeimā. Tātad šo procedūru saskaņoja Kancelejas juridiskais dienests ar attiecīgo Saeimas dienestu un tika nodots Saeimai izskatīšanai apvienotā formā, reizē izsakot uzticību Ministru kabinetam un reizē arī apstiprinot jaunus ministrus, četrus ministrus.

Kāpēc tika prasīta uzticība visam Ministru kabinetam? Tāpēc, ka šajā laikā koalīcijas partneri bija izteikuši stingru prasību, lai Kabinets un Ministru kabinets kopumā baudītu nedalītu Saeimas uzticību, kā tas ir faktiski... nevis nedalītu, bet vairākuma Saeimas uzticības un līdz ar to arī tika iesniegta šī prasība par nepieciešamību izteikt uzticību Ministru kabinetam, lai saīsinātu procedūru un, faktiski nepastāvot konkrētai likuma regulēšanai, arī jauni četri ministri tika iekļauti šajā te

uzticības balsojumā reizē ar uzticības balsojumu... tika apstiprināti reizē ar uzticības balsojumu Ministru kabinetam kopumā. Tāda bija šī pieeja, kas, protams, bija Saeimas iespējās mainīt un sadalīt, balsot atsevišķi par uzticību Ministru kabinetam vai sākotnēji apstiprināt četrus ministrus un pēc tam balsot par uzticību Kabinetam kopumā, tā ka Saeima izvēlējās piedāvāto formulu un izteica uzticību Kabinetam ar balsu vairākumu un arī apstiprināja vienlaikus četrus ministrus.

A.Endziņš.

Tas jums būtu viss?

G.Krasts.

Jā, viss.

A.Endziņš.

Paldies. Kādi būtu jautājumi? Lūdzu!

A.Ušacka.

Sakiet, lūdzu, kādos gadījumos, jūsuprāt, Ministru prezidents ir tiesīgs prasīt Saeimai atkārtotu balsojumu par uzticību valdībai?

G.Krasts.

Likums laikam diemžēl šo lietu neregulē, tāpēc Ministru prezidents, cik es saprotu, var prasīt Saeimas uzticības balsojumu tad, kad tas uzskata, ka viņam tas būtu nepieciešams.

A.Ušacka.

Vai jūs varētu precizēt. Nepieciešams — tas ir saistībā ar šaubām, ar kaut kādām pamatotām šaubām?

G.Krasts.

Jā, varbūt vai nu ar šaubām vai, teiksim, tā kā tas ir šoreiz, tas bija ar koalīcijas partneru prasību, ka tomēr jābūt Saeimas vairākuma atbalstam, lai varētu valdība turpināt darbu.

A.Endziņš.

Paldies. Čepānes kundze, lūdzu!

I.Čepāne.

Godātais Krasta kungs, sakiēt lūdzu, kādas tiesiskās sekas, jūsuprāt, rodas, ja valdība nesaņem šo te pozitīvo balsojumu?

G.Krasts.

Šajā gadījumā es uzskatu, ka nav saņemts politiskais atbalsts un līdz ar to valdība var nestrādāt tālāk, valdība faktiski var nedarboties...

I.Čepāne.

Valdības demisija?

G.Krasts.

Jā, faktiski tā ir valdības demisija.

I.Čepāne.

Un kādi šeit ir termiņi? Cik ilgā laikā tas būtu jādara?

G.Krasts.

Nu, tas būtu atkarīgs... es pieļauju, ka tas varētu būt, konsultējoties ar koalīcijas partneriem, bet par termiņiem es nezinu, es neesmu speciālists šajās niansēs. Man liekas, ka arī likums to neregulē.

A.Endziņš.

Tātad no jūsu teiktā es saprotu, ka jebkurā gadījumā, ja valdība prasa uzticības balsojumu un parlaments nenobalso par uzticības balsojumu, ka tas ir ne tikai ar politiskām sekām, bet arī ar juridiskām sekām? Ka arī valdībai ir pienākums demisionēt?

G.Krasts.

Nevis nenobalso, bet nobalso negatīvi. Protams, ka tās ir politiskas sekas. Tās varbūt vēl nav tiesiskas, bet tās ir politiskas sekas. Līdz ar to koalīcijas partneriem jākonsultējas, ko šādā situācijā darīt — vai prasīt atkārtot, bet, visticamāk, es uzskatu, ka politiski tā ir demisija.

A.Endziņš.

Bet ja tā ir tikai politiska lieta, par kuru pēc tam ir jālemj, politiski konsultējoties ar partijām, tad kā šādā gadījumā ir šis uzticības balsojums 30. aprīlī, kur kopā ar uzticības balsojumu ir arī balsojums par četriem jauniem ministriem? Vai tas arī tādā gadījumā ir tikai politisks, jeb juridisks balsojums... juridiski nozīmīgs...

G.Krasts.

Tātad šajā gadījumā, tā kā valdība saņēma politisku atbalstu un jaunie ministri līdz ar to juridiski tika paralēli apstiprināti, abas šīs lietas pēc mana iesnieguma Saeima nesadalīja un pieņēma, ka var balsot apvienotā variantā, tātad Saeima izšķīrās par to, ka tātad, acīmredzot, ar to pietiek, lai arī

jaunie ministri būtu apstiprināti. Tātad arī šis likumiskais faktors, juridiskais faktors ņemts vērā, ne tikai politiskā uzticība izteikta.

A.Endziņš.

Varbūt atgriežoties vēlreiz pie jūsu teiktā, ka Saeima nesadalīja šo te lēmumu. Jūs savā uzrunā Saeimai ārkārtas plenārsēdē būtībā precīzi formulējāt, ka jūs aicināt balsot par uzticību četriem jauniem ministriem, kā arī par uzticību valdībai kopumā. Tajā pašā laikā lēmums bija tikai viens un savā vēstulē Satversmes tiesai jūs rakstāt, ka Saeimai tika piedāvāts Ministru kabineta sastāvs, kuram vajadzēja darboties pēc attiecīga lēmuma pieņemšanas Saeimā. Jautājums par lēmuma pieņemšanas veidu un formu tika atstāts Saeimas kompetencē. Bet lēmumprojektu iesniedza valdība.

G.Krasts.

Bet Saeimai bija pilnas tiesības to mainīt.

A.Endziņš.

Saeimai vai arī valdībai bija iespējas pēc diviem būtībā uzticības balsojumiem tajā pašā dienā mainīt šo te lēmumu...

G.Krasts.

Neuzticības balsojuma...

A.Endziņš.

Nē, nevis neuzticības balsojumiem, bet mainīt šo te lēmuma formu, kur jūs izdalītu jau citā formā, ka vispirms tā, kā jūs savā runā teicāt: "...uzticības balsojums četrām jaunām kandidatūrām uz ministru amatiem...", un, ja jūs uzstājat un vēlaties, tad kā otrā daļa jau uzticības balsojums valdībai kopumā. Kopumā jau ar iepriekš apstiprinātajiem četriem ministriem.

G.Krasts.

Šis te mans projekts par uzticības balsojumu tika iesniegts 24 stundas iepriekš, ja nemaldos, un īsi pirms sēdes šis jautājums no iesniedzēju puses... es nepārzinu īsti precīzi precedūru, kā tas ir, bet man nebija pamata to mainīt, jo faktiski divi iepriekšējie bija neuzticības balsojumi, pie tam viens bija neuzticības balsojums man personīgi, otrs bija neuzticības balsojums Ministru kabinetam kopumā, es nemainīju šo formulējumu tāpēc, ka es uzskatīju, ka Saeima arī izvēlēsies pareizo formu, kādā formā balsot par četru jauno ministru apstiprināšanu un par uzticību valdībai kopumā.

A.Endziņš.

Paldies. Kādi jautājumi vēl būtu tiesnešiem? Apsīša kungs.

R.Apsītis.

Godātais Krasta kungs! Saskaņā ar Ministru kabineta iekārtas likuma 11. pantu Ministru prezidenta pienākums ir ziņot par pārmaiņām Ministru kabinetā Valsts prezidentam un Saeimas priekšsēdētājam. Šajā sakarā es lūdzu atbildēt uz diviem nelieliem jautājumiem.

Pirmais jautājums ir tāds. Kā jūs personiski saprotat šo jēdzienu: pārmaiņas Ministru kabinetā? Un otrs jautājums tāds: vai jūs pirms 30. aprīļa uzticības balsojuma ziņojāt par šīm pārmaiņām Ministru kabinetā Valsts prezidentam un Saeimas priekšsēdētājam un, ja ziņojāt, tad kādā formā tas tika izdarīts?

G.Krasts.

Es neesmu pacēlis dokumentus. Protams, atbilstoši visiem likuma nosacījumiem tika informētas atbildīgās amatpersonas un tika informēts, ka ir pārmaiņas Kabinetā notikušas, tātad nozīmēti četri jauni ministri. Tas tika izdarīts, protams.

A.Endziņš.

Vai vēl ir jautājumi tiesnešiem? Vēl otrais jautājums.

R.Apsītis.

Nē, nu pirmais jautājums bija tāds: kā jūs saprotat šo jēdzienu pārmaiņas? Likumā tā tur ne visai skaidri...

G.Krasts.

Jā, nu pārmaiņas es sapratu, ka pārmaiņas ir tādas, ka ir parādījušās četras jaunas personas Ministru kabinetā.

R.Apsītis.

Un par to formu jūs tā tieši neatceraties, kādā veidā tas tika izdarīts?

G.Krasts.

Es neatceros.

A.Endziņš.

Varbūt saistībā ar jūsu atbildi, ka parādījušās četras jaunas personas... pārmaiņas... Vai viņi jau no tā brīža, kad jūs esat uzaicinājis viņus kļūt par ministriem, vai tās ir pārmaiņas, kas izrietētu no likuma par Ministru kabineta iekārtu?

G.Krasts.

Jūs man prasāt iedziļināties juridiskajās niansēs, kas nav tieši manā kompetencē. Es uzskatu tā, ka pārmaiņas ir tad, kad viņas ir reāli notikušas. Tātad tad, kad šie ministri ir apstiprināti.

A.Endziņš.

Paldies. Vēl kādi jautājumi? Lūdzu!

A.Ušacka.

Krasta kungs, saki, lūdzu, ja būtu šis atsevišķais balsojums 30. aprīlī, jūsuprāt, rezultāts varētu būt cits?

G.Krasts.

Atsevišķs balsojums par...?

A.Ušacka.

Par šiem četriem ministriem. Tātad mēs faktiski runājam par procedūras varbūt neievērošanu... Ja būtu atsevišķs...

G.Krasts.

Es nevaru minēt šobrīd. Es nezinu.

A.Endziņš.

Paldies. Vai vēl tiesnešiem ir jautājumi? Nav. Tādā gadījumā jautājumi pieteikuma iesniedzēju pārstāvim ir? Lūdzu!

I.Bišers.

Pirmais jautājums. Uz kāda likuma pamata ir prasīta atkārtota uzticība? Jo Ministru kabineta iekārtas likums 13. pants nosaka, ka Ministru kabinets apspriež, izlemj visas lietas, kuras ietilpst tā

kompetencē saskaņā ar Satversmi un likumu. Sakiet, uz kāda Satversmes vai likumu panta tiek prasīta šī atkārtotā balsošana par uzticību valdībai?

G.Krasts.

Tad droši vien jāpaskatās manā iesnieguma tekstā, kur tas ir dots Saeimai par uzticības balsojumu. Es šobrīd neatceros ne pantus, nedz arī tas bija mans uzdevums. To saskaņoja Juridiskais departaments Valsts kancelejā ar Saeimas Juridisko biroju un es neskatījos konkrētus pantus, uz kuru pantu pamata tas tiek darīts.

I.Bišers.

Tātad jūs nevarat atbildēt, vai vispār tādi panti ir.

G.Krasts.

Nē, es paskatījos, ka šāda formula ir iespējama un, ja likums to acīmredzot regulē vai arī regulē nepietiekoši precīzi, bet tomēr pieļauj, tad tādā gadījumā tā nav mana kompetence spriest, vai tas ir pareizi vai nav.

I.Bišers.

Nu redziet, lieta tāda, ka jūsu parakstītajā iesniegumā nav norādes uz likumu, uz ko tas pamatojas un man arī nav izdevies atrast tādu likumu, uz ko tas varētu tikt pamatots.

G.Krasts.

Es neko nevaru komentēt, jo katrā ziņā šis jautājums tika saskaņots starp juristiem un man nav pamata domāt, ka viņi kļūdās.

I.Bišers.

Bet vai jums neizsauca jau zināmas pārdomas tas fakts, ka 2. martā, divus mēnešus iepriekš, tika izskatīts analogs iesniegums, ko Saeima atteicās apspriest pēc būtības?

G.Krasts.

Un ko man būtu jāizsauc šim te...?

I.Bišers.

Nu vai jums negribējās pārliecināties, vai tas ir iespējams, jo Saeima toreiz atteicās izskatīt šādu pašu iesniegumu par atkārtotu uzticības izteikšanu Ministru kabinetam.

G.Krasts.

Jā, to es arī teicu saviem koalīcijas partneriem, kuri bija prasījuši šādu atkārtotu uzticības balsojumu, ja nemaldos, tad "Latvijas ceļa" konference pat pieprasīja šādu nepieciešamību, lai būtu Saeimas vairākuma atbalsts šai valdībai. Es arī atsaucos uz šo Saeimas lēmumu toreiz, bet tika atrasti argumenti, pietiekami pārliecinoši, ka šīs Kabineta izmaiņas un arī koalīcijas tālākas sadarbības iespējas prasa tomēr nepieciešamību panākt Saeimas vairākuma atbalstu. Skaidri definētu Saeimas vairākuma atbalstu, līdz ar to es arī virzīju šo jautājumu šajā reizē uz uzticības pārbaudi.

I.Bišers.

Un jūs neatceraties, kādi juridiski argumenti tika izvirzīti?

G.Krasts.

Par juridiskiem argumentiem šeit negāja runa, kā es jums teicu, tas bija politisks jautājums.

I.Bišers.

Sakiet, vai jums jau bija zināms, ka tad, kad jūs iesniedzāt šo, Saeimā atradās divi deputātu iesniegumi par neuzticības izteikšanu, viens — valdībai kopumā, otrs — personīgi jums, kurus vajadzēja izskatīt jau pirms tās jūsu, pēc jūsu vēlēšanās sasauktās ārkārtas sēdes. Jūs to nolikāt jau pēc plenārsēdes, kārtējās plenārsēdes, kur bija izskatāmi šie jautājumi.

G.Krasts.

Jā, par vismaz vienu man bija zināms, ka tas varētu tikt izskatīts pirms mana iesnieguma.

I.Bišers.

Un vai tad pēc tam bija vēl nepieciešamība atkārtotai balsošanai par šo pašu jautājumu?

G.Krasts.

Es nevaru komentēt, jo mana iesniegtā forma bija tāda, ka tika apstiprināti jaunie ministri un gūts politiskais atbalsts Ministru kabinetam kopumā.

I.Bišers.

Sakiet lūdzu, tā bija ārkārtas sēde. Sakiet, vai Saeimai bija tiesības mainīt izskatāmos jautājumus pret to, ko jūs bijāt iesniedzis izskatīšanai, un pieņemt kaut kādu citu lēmumu nekā to, ko jūs bijāt iesniedzis?

G.Krasts.

Cik man zināms no manas neilgās prakses sakarsmē ar Saeimu, tad laikam jā.

I.Bišers.

Diemžēl nē. Ārkārtas plenārsēdē izskata tikai tos jautājumus, kurus pieprasa iesniedzējs. Tātad Saeima varēja izskatīt tikai tos jautājumus, ko jūs bijāt iesniedzis.

A.Endziņš.

Es gribētu pāradresēt daļu šā jautājuma Saeimas pārstāvim - Juridiskā biroja vadītājam Kusiņa kungam.

I.Bišers.

Nē, es vienkārši gribēju zināt, vai tas ir Ministru prezidentam zināms, jo viņš visu laiku atsaucās uz to, ka Saeimas pienākums bija pieņemt citus lēmumus un sadalīt divos jautājumos un tā tālāk.

Tālāk ir jautājums par ziņojumu par izmaiņām, kuru prasa Saeimas kārtības rullis, ka par izmaiņām Ministru kabinetam būtu jāziņo iepriekš Valsts prezidentam un Saeimas priekšsēdētājam. Vai pēc jūsu uzskata, kā jūs to izteicāt, ka to ir jāziņo tikai tad, kad Saeima jau ir apstiprinājusi šos priekšlikumus par jaunu ministru aicināšanu, izteikusi uzticību, ir vēl kāda nozīme to zināt Saeimas priekšsēdētājam un Prezidentam, vai viņi to jau nebūtu uzzinājuši iepriekš?

G.Krasts.

Nu jūs man tagad jautājat juridiskās tehnikas jautājumus. Es nevaru komentēt sīkāk šo jautājumu.

I.Bišers.

Nē, nu vienkārši tāpēc, ka mums Saeimas priekšsēdētājs, mēs taisni griezāmie pie Saeimas priekšsēdētāja pirms ārkārtas sēdes, un viņš paziņoja, ka viņš nekādu ziņojumu neesot saņēmis iepriekš par izmaiņām valdībā. Viņš tajā laikā pildīja arī Valsts prezidenta pienākumus.

G.Krasts.

Es jau arī tāpēc pirms tam, atbildot uz šo jautājumu, teicu, ka, acīmredzot, pēc tam, kad ir šīs izmaiņas notikušas...

I.Bišers.

No likuma, tiesa, tas neizriet, bet tas ir jūsu uzskats.

Sakiet, tāpat, kā es jūs sapratu, ja tas ir atkārtots uzticības balsojums, tam ir politisks raksturs un, nesaņemot šo uzticību, tad jūs kopā ar saviem politiskajiem partneriem, koalīcijas partneriem būtu lēmuši, kā valdībai rīkoties tālāk, ja?

G.Krasts.

Jā.

I.Bišers.

Paldies. Man vairāk jautājumu nav.

A.Endziņš.

Paldies. Man būtu šinī sakarībā jautājums pieteikuma iesniedzēju pārstāvim Bišera kungam. Jūs jautājat Ministru prezidenta kungam saistībā par izmaiņām valdībā, ja? Kā jūs pats saprotat un kā jūs pats traktējat to, ko nozīmē izmaiņas valdības sastāvā?

I.Bišers.

Es varu šādā gadījumā pateikt to, ka izmaiņas ir, pirmkārt, kādu personu izstāšanās no valdības vienlīga kādā veidā, un otras izmaiņas ir jebkuru jaunu personu aicināšana valdībā, lai par to Valsts prezidents un Saeimas priekšsēdētājs zinātu ātrāk pirms attiecīgā uzticības balsojuma. Pēc tam, kad ir nobalsota uzticība, vairāk nav nekādas jēgas viņiem ziņot, viņi to var izlasīt avīzēs.

A.Endziņš.

Paldies, Bišera kungs. Bet lietas materiālos 28. lapaspusē, kur ir Krasta kunga iesniegums Saeimas priekšsēdētājam Čepānim no 29. aprīļa, šeit jau arī ir: "...lūdzu sasaukt ārkārtas sēdi un iekļaut darba kārtībā jautājumu par uzticības izteikšanu Ministru kabinetam..." un pielikumā šeit ir klāt lēmuma projekts, kā arī šo četru jauno ministru kandidātu darba gaitu apraksts. Tātad te ir būtībā tas paziņojums, par ko jūs sakāt, ka iepriekš nekāda informācija nav bijusi.

I.Bišers.

Man arī ir priekšā šis dokuments un es nekur tajā neredzu, ka tur būtu kaut kas norādīts par to, ka šīs personas ir no jauna aicinātas... kādas personas...

A.Endziņš.

Tad jūsprāt tas, ka šeit ir klāt...

I.Bišers.

Nu, to ar kaut kādiem minējumiem varētu noskaidrot, bet katrā ziņā par ziņojumu es to īsti nevarētu uzskatīt.

A.Endziņš.

Paldies. Vai Saeimas pārstāvim ir jautājumi Krasta kungam?

G.Kusiņš.

Nē, paldies. Nav jautājumu.

A.Endziņš.

Paldies. Lūdzu apsēdieties. Vai vēl ir kādi jautājumi? Lūgums? Lūdzu!

G.Kusiņš.

Godātā tiesa! Šeit šodien jau tika apskatīts tas jautājums par to, vai Ministru prezidentam bija jāpaziņo un kam bija jāpaziņo. Es lūgtu pievienot lietai kopiju no laikraksta "Latvijas Vēstnesis", kur ir Valsts prezidenta paziņojums, ka "...laikā no šā gada 27. līdz 30. aprīlim atradīšos ārpus valsts robežām un līdz ar to Valsts prezidenta vietu izpildīs Saeimas priekšsēdētājs". Šinī gadījumā 30. aprīlī šīs abas divas amatpersonas, nu, ja tā var teikt, sakrita vienā personā, un Saeimas priekšsēdētājs izpildīja Valsts prezidenta vietu.

A.Endziņš.

Paldies. Tas ir publisks dokuments, par kuru tiesa ir informēta un kurš tika ņemts vērā, gatavojot lietu izskatīšanai tiesas sēdē.

Tiesneši uzskata, ka ir jāpievieno lietai? Uzskatām, ka lietai jāpievieno nav, jo tā ir pati par sevi skaidri saprotama lieta.

Ja Ministru prezidentam jautājumu vairāk nav, vai ir jautājumi tiesnešiem un lietas dalībniekiem? Nav.

Man būtu jautājums. Pirmām kārtām Saeimas pārstāvim Kusiņa kungam. Savā runā jūs apgalvojāt, ka pēc būtības jautājums ir par to, vai valdībai pamatotu šaubu gadījumā ir tiesības jautāt uzticības devējam, Saeimai, vēlreiz dot skaidru nepārprotamu atbildi. Tas ir stenogrammas 28.-29. lapaspusē. Man ir tāds jautājums. Vai valdībai šādas tiesības ir arī tādā gadījumā, ja nav pamatotu šaubu?

G.Kusiņš.

Redziet, šeit ir grūti tā definēt kādas pamatotas šaubas. Protams, ka valdības vadītājs savu argumentu dēļ var izvēlēties... savu iemeslu dēļ var izvēlēties. Valdības nestabilitāte un neskaidrība valsts lietās nekalpo par labu demokrātijai. Un šinī gadījumā demokrātijas nostiprināšanas nolūkā, manuprāt, Ministru prezidents ir tiesīgs pats izvēlēties to brīdi, kad jautāt, vai demokrātijas nostiprināšanas dēļ, valdības stabilizācijas dēļ ir šāda lieta izdarāma un varbūt šeit šīs pamatotās šaubās varētu būt par to, vai ir valdībai uzticība. Tātad pamatotas šaubas, vai valdību vēl aizvien balsta uzticība.

A.Endziņš.

Paldies. Vēl viens jautājums. Bišera kungs savā runā iepriekš un arī šodien izteica šaubas un arī es uzdevu Bišera kungam jautājumu, kas tiek saprasts ar pārmaiņām Ministru kabinetā. Kā jūs zināt, tad likuma teksts skan sekojoši: "... ziņot par pārmaiņām Ministru kabinetā Valsts prezidentam un Saeimas priekšsēdētājam..." jūs iesniedzāt tagad arī vēl šo publikāciju oficiālajā izdevumā "Latvijas Vēstnesis", ka Valsts prezidenta pienākumus šajā brīdī pildīja Saeimas priekšsēdētājs, un man šinī sakarībā ir jautājums: kā jūs traktējat, kā jūs saprotat šo jēdzienu "pārmaiņas Ministru kabinetā" un par ko īsti būtu jāziņo Ministru prezidentam?

G.Kusiņš.

Manuprāt, Ministru kabineta iekārtas likuma 11. pants pēc būtības nedaudz... mana interpretācija nedaudz atšķiras no godājamā pieteikuma iesniedzēja interpretācijas. 11. pants skan tā: ja no amata atkāpjas viens vai vairāki šā likuma 1. pantā minētie ministri, Ministru prezidents viņu pienākumus pagaidām var uzņemt pats, vai uzdot tos pagaidām pildīt citiem ministriem. Un atkāpušos ministru vietā aicināt citas personas, ziņojot par pārmaiņām Ministru kabinetā, Valsts prezidentam un Saeimas priekšsēdētājam. Manuprāt, persona par ministru kļūst tikai tad, kad ir saņēmusi uzticību. Līdz tam brīdim, kamēr persona nav saņēmusi uzticību, tas skaidri redzams ir no 11. panta pēdējā teikuma: "Šīs personas nav ministri, un līdz ar to es neuzskatu, ka ir notikušas izmaiņas Ministru kabinetā". Ministru kabinetā ir

(nākamā lēta)

... viena ministra amatu pagaidām ir uzņēmušies citi un par to tiek paziņots gan Saeimas priekšsēdētājam, gan Ministru prezidentam. Šinī gadījumā šie citi ministri tad pagaidām izpilda kādu citu ministru vietu ar pilnām tiesībām.

A.Endziņš.

Paldies. Vēl viens jautājums Kusiņa kungam. Jūs savā runā apgalvojāt, ka faktiski tika iesniegti pieci lēmumprojekti, kas apvienoti vienā. Un tālāk jūs teicāt, ka, ja jau katrs pats par sevi šie pieci

lēmumprojekti ir likumīgi, tad arī šo piecu lēmumprojektu apvienojums vienā dokumentā ir likumīgs. Tas ir no stenogrammas, no jūsu teiktā. Man ir jautājums tāds: vai likums būtu pieņemts, ja vienlaikus vienā lēmumprojektā balsotu par kāda likuma pieņemšanu kādā lasījumā un, teiksim, uzticību valdībai?

G.Kusiņš.

Ja būtu balsots par kāda likuma pieņemšanu kādā lasījumā vienlaikus ar kādu citu lietu, tādā gadījumā, manuprāt, tādu lietu nemaz Saeima nevarētu izskatīt, jo Saeimas darba kārtībā ir konkrētas lietas. Tādas, kādas viņas tiek ierosinātas. Šinī gadījumā Saeimas darba kārtībā bija tāda lieta, kādu Ministru prezidents bija ierosinājis, tā bija viena lieta.

A.Endziņš.

Paldies. Un vēlreiz atgriezoties pie jūsu apgalvojuma, ka faktiski tika iesniegti pieci lēmumprojekti, kas apvienoti vienā... Vai uz četriem no šiem lēmumprojektiem attiecās Saeimas kārtības ruļļa 28. pants? Un, ja jā, tad kā ir izskaidrojams Saeimas atbildes rakstā teksts, es citēju: "...nepamatots ir apgalvojums, ka apstrīdētais akts saistāms ar Kārtības ruļļa 27. un 28. Pantu...". Faktiski šie divi panti regulē citas situācijas. Un tālāk. Kārtības ruļļa 28.pants piemērojams tiem gadījumiem, kad amatā esošs Ministru prezidents aicina vai ieceļ vēlāk Ministru prezidenta biedru, ministru vai valsts ministru. Kā redzam, šie divi panti nav piemērojami gadījumam, kad amatā esošs Ministru prezidents prasa uzticību visam Ministru kabineta sastāvam.

Man jautājums ir tāds: saskaņā ar kuriem Kārtības ruļļa pantiem tika apstrīdētais akts izskatīts?

G.Kusiņš.

Kā jūs pareizi norādījāt, Saeimas atbildes rakstā ir teikts, ka šis 28. pants nav visā pilnībā piemērojams šim gadījumam. Jā, tā tas ir, jo bez atsevišķu ministru aicināšanas, kas ir paredzēts Saeimas kārtības ruļļa 28. pantā, bija arī prasīta uzticība visai valdībai kopumā. Līdz ar to 28. pants tikai daļēji pārklāj šo gadījumu. Un nevar visā pilnībā teikt, ka viņš visā apjomā regulē šo radušos situāciju. Neviens Saeimas kārtības ruļļa pants tik tiešām nereglamentēja Saeimas iekšējo reglamentu šā jautājuma izskatīšanai. Bet, ņemot vērā, ka Saeima pati izstrādā sev Kārtības rullī un Saeima pati ir tiesīga noteikt arī neparedzētās situācijās procedūru gadījumā, ja viņa nav paredzēta Saeimas kārtības rullī. Šī situācija nav paredzēta un, kā es jau minēju savā runā, tad Saeimas kārtības rullī no 1922. - 1934. gadam šādas situācijas nebija reglamentētas, viņas nebija reglamentētas arī no 1993. līdz 1996. gadam. Līdz ar to parlaments apkopoja, manuprāt, 1996. gadā to praksi, kas ir, bet tas, manuprāt, nebūt nav uzskatāms par izsmeļošu uzskaitījumu, jo dzīvē var rasties tādas situācijas, ka Saeimai kā likumdevējam ir pilnas tiesības noteikt savu iekšējo procedūru. Saeimā nav procedūras arī par vairākiem citiem gadījumiem, bet Saeimai ir tiesības uz

vietas izlemt, ja tas nerunā pretī Kārtības rullim, kādas lietas izskatīšanas procedūru. Šajā jautājumā varēja vērsties pie Frakciju padomes, bet šinī gadījumā Frakciju padome pēc sava juridiskā statusa tomēr ir zemāka par pašu likumdevēja statusu un likumdevējs ar savu statusu ir tiesīgs noteikt jebkura jautājuma izskatīšanas procedūru, kas šajā gadījumā arī tika noteikta. Varbūt, ka viņa bija atšķirīga no visām pārējām lietām. Tam es piekrītu.

A.Endziņš.

Tad man ir vēl viens jautājums jums — vai lieta, par kuru Saeima lēmusi, ka tā pēc būtības nav izskatāma Saeimā, ir ar Saeimas lēmumu nokārtota lieta, vai ar Saeimas lēmumu nenokārtota lieta?

G.Kusiņš.

Kā jau savā runā atzīmēja pieteikuma iesniedzējs, Saeimas prakse šajā gadījumā ir pretrunīga. Un ja mēs apskatīsimies Saeimas 1998. gada 2. marta ārkārtas sēdes stenogrammu, kad tika prasīts, tad arī tur bija divi balsojumi. Pirmais balsojums — par to, ka šā lieta var tikt skatīta un Saeima uzsāka apspriešanu, un pēc kaut kāda laika bija atkārtots iesniegums no deputātiem, ka šī lieta nevar tikt skatīta. Manuprāt, tas skaidri norāda uz to, ka šeit ir dažādas prakses un apgalvot skaidri vienu vai otru, nu es no viena precedenta neņemtos apgalvot, ka ir ieviesta skaidrība. Bez tam Saeima šinī gadījumā šo 2.marta lēmumu pieņēma, manuprāt, atsaucoties uz to, kāda bija iesniedzēju argumentācija un kāds bija iesniegtais dokuments. Un gadījumos, ja tiek iesniegts savādāks dokuments, tad Saeimai ir pilnas tiesības lemt savādāk.

A.Endziņš.

Paldies. Man vēl viens jautājums pieteikuma iesniedzēju pārstāvim Bišera kungam.

Savā runā jūs apgalvojāt, ka daži Saeimas deputāti, kuri piedalījās balsošanā, kā jūs teicāt, ir tomēr šādu izteicienu teikuši, ka šie jautājumi ir nepamatoti sasaistīti kopā, un viņi pēc tam, kad ir nobalsojuši par uzticību Ministru kabinetam kopumā, vairāk nav varējuši pēc dažām stundām balsot par ko citu.

Man ir jautājums: vai jūs varat minēt konkrētus deputātus? Kā arī otrs jautājums: vai šādi izteicies tik liels deputātu skaits, kas balsojuši par apstrīdēto aktu, ka ir pamatotas šaubas par kāda ministra apstiprināšanu, ja balsojums par uzticību šim ministram nebūtu saistīts ar balsojumu par uzticību Ministru kabinetam?

I.Bišers.

Uz to es varu atbildēt, ka diemžēl šie deputātu izteikumi nav nekur fiksēti un līdz ar to viņi nav šodien izskatāmi kā pierādījums Satversmes tiesā.

A.Endziņš.

Paldies. Ir vēl kādi jautājumi? Lietas dalībniekiem? Nav.

Ja jautājumu vairāk nav, Satversmes tiesas reglaments paredz, ka, ja lieciniekiem nav vēlēšanās palikt, tad tiesa var atļaut jums atstāt sēžu zāli, vai, ja jums ir vēlēšanās, jūs varat palikt. Paldies.

G.Krasts.

Paldies.

A.Endziņš.

Jautājums lietas dalībniekiem. Vai ir kādi lūgumi vai radušies kādi nosacījumi tiesvedības izbeigšanai? Nav.

Ja nav, tad tādā gadījumā mēs varam pāriet pie tiesu debatēm, jo lietas izskatīšana pēc būtības ir pabeigta. Cik pieteikuma iesniedzēju pārstāvim vajadzētu laiku runai debatēs?

I.Bišers.

Ziniet, es nezinu, man runa ir uzrakstīta, bet es neesmu uz laiku noteicis, cik tas prasīs...

A.Endziņš.

Labi, lūdzu, Bišera kungs.

I. Bišers.

Augsti godātā Satversmes tiesa! Es savā runā negribu atkārtot to, ko teicu šīs lietas izskatīšanas sākumā. Man šķiet, ka lietas apstākļus un savu pozīciju attiecībā uz šiem apstākļiem es izklāstīju pietiekami skaidri un man nav nepieciešams atkārtoties.

Es gribu apstāties tikai pie tām problēmām, kas pacēlās šīs lietas izskatīšanas gaitā un pie tiem pretargumentiem, kurus izvirzīja mans cienījamais oponents, iebilstot pret iesniegto pieteikumu.

Runājot par pēdējiem, man jāsaka, ka, lai gan es ļoti uzmanīgi noklausījos mana kolēģa gan Saeimā, gan Universitātē plašo teorētisko apskatu par tiesību normu interpretācijas problēmām, es tomēr īsti neizpratu šī izklāsta nepieciešamību. Esmu pārliecināts, ka visi šīs lietas dalībnieki ir pietiekami pazīstami ar tiesību normu interpretācijas metodēm ne tikai teorētiski un ne tikai pēc profesora Edgara Melķīša darbiem, bet arī pēc citiem darbiem un praktiski.

Diemžēl mans cienījamais oponents īsti nespēja šīs vispārnozīmīgās teorētiskās nostādnes sasaistīt ar šīs lietas konkrētajiem apstākļiem. Viņš tā arī nevarēja pateikt, kā tad pēc viņa uzskatiem šajā lietā piemērojamā tiesību normu teleoloģiskā un vēsturiskā interpretācija atšķirtos no šo tiesību normu interpretācijas manā uzskatā.

Arī runājot par vēsturisko interpretācijas metodi, mans cienījamais oponents to izmantoja, galvenokārt cenšoties aizvest mūs atpakaļ pie tās Satversmes un likumu izpratnes, kāda valdīja šā gadsimta 20. gadu sākumā, kad tika radīta to pirmatnējā redakcija. Tad tiešām šo likumu autori nostiprināja tiesību normās tikai pašus galvenos Saeimas un Ministru kabineta darbības pamatprincipus, jo uzskatīja, ka ir nepieciešams dot šim valsts varas galvenajām institūcijām brīvas rokas un vēlāk izstrādāt jau attiecīgo regulējumu. Tas arī tā notiek. Un saprotami, jo Latvijas valsts neatkarība bija tik tikko iekarota, vēl tikpat kā nebija nekādas demokrātiskas valsts iekārtas celtniecības pieredzes un

Satversmes autori negribēja radīt ierobežojumus, kas varētu bez pietiekama pamata ierobežot jaunās valsts attīstību.

Tāpēc Satversme tika izveidota īsi un lakoniski, ietverot tajā tikai pašus nepieciešamākos tiesiskos pamatprincipus. Līdz ar to būtiskais pamatprincips par Saeimas uzticības nepieciešamību Ministru kabinetam ir izklāstīts tikai vienā vienīgā teikumā.

Šajā ziņā Latvijas Republikas Satversme ir ļoti līdzīga ASV Konstitūcijai. Arī tā ir ļoti neliela un kompakta un arī tajā vairāk nekā divsimt gadu pastāvēšanas laikā ir izdarīti tikai ap 30 grozījumiem. Tas nebūt nenozīmē, ka tās izpratne un piemērošana ir palikusi tieši tāda pati kā 200 gadus atpakaļ.

Dzīve nepārtraukti attīstās un tiesību normu piemērošanai jāiet tai līdzī, un man šķiet, ka, lai gan mans cienījamais oponents man pārmet tiesību normu vēsturiskās interpretācijas neizpratni, viņam šis trūkums piemīt vēl lielākā mērā.

Kā jau teicu, es pilnīgi atbalstu mūsu Satversmes tēva lēmumu tajā sarežģītajā brīdī pārāk strikti un detalizēti neregulēt Saeimas un Ministru kabineta darbību un savstarpējās attiecības. Bet es neuzskatu, ka tas tā varēja palikt mūžīgi un ka mums būtu jāpaliek mūžīgi pie šādas izpratnes.

Es uzskatu, ka katrā gadījumā, kad rodas šajā jomā kāda jauna problēma, nebūtu uzreiz jāgroza Satversme. Tāda pieeja tiešām ir raksturīga padomju tiesību skolai. Ja rodas kāda jauna problēma,

tad jāizstrādā jauns likums. Demokrātiskajā pasaulē to dara tikai tad, ja tiešām rodas kāda acīmredzama neatbilstība starp konstitūcijas burtu un dzīves prasībām. Pārējos gadījumos izlīdzās, izdarot grozījumus pantos, vai vēl vienkāršāk, pieņemot tiesību piemērošanas aktus un ietilpinot tajos attiecīgo konstitucionālo normu jaunu vai paplašinātu interpretāciju.

Šāda prakse iedibinās arī Latvijā. Un, pēc manām domām, tā it sevišķi strauji attīstīsies šobrīd pēc Satversmes tiesas nodibināšanas. Es domāju, ka tās spriedumiem būs tikpat nozīmīga loma mūsu tiesību sistēmas attīstībā kā Saeimas darbībai, ja pat varbūt ne lielāka.

Savā laikā pazīstamais ASV tiesību zinātnieks Bendžamins Teilors rakstīja, ka reālā ASV Konstitūcija ir ietverta vairāk nekā 200 sējumos ar ASV Augstākās tiesas spriedumiem. Šo viņa apgalvojumu padomju tiesību zinātnie asi kritizēja, norādot, ka tā esot konstitūcijas noniecināšana un diskreditācija.

Es uzskatu, ka šāds uzskats ir aplams, jo jebkura konstitūcija, tāpat kā jebkurš cits likums, dzīvo tikai tad, ja to piemēro reāli dzīvē. Ja tas nenotiek, tad likums uzskatāms par nedzīvi dzimušu. Spilgts piemērs tam bija tieši padomju konstitūcijas, kuras bija tīri propagandistiski dokumenti, kuriem ar reālo dzīvi bija visai attāls sakars.

Diemžēl mūsu Satversmei Latvijas sarežģītās vēstures dēļ ir veicies ievērojami mazāk nekā ASV Konstitūcijai. Lai gan Satversme ir pieņemta vairāk nekā 76 gadus atpakaļ, tā reāli ir darbojusies tikai 17 gadus. Tas ir daudz par maz, lai uzkrātu plašu pieredzi un lai izstrādātos plašs dokumentu un spriedumu klāsts, lai risinātu daudzas no tā izrietošās problēmas.

Līdz šim tas ir izdarīts, galvenokārt izdarot grozījumus divos Satversmes pamatizdotajos likumos: Ministru kabineta iekārtas likumā un Saeimas kārtības rullī. Bet šim ceļam ir ievērojami trūkumi. Vispirms jau nevar katram kāzusam uzrakstīt likumu. Otrkārt, likumdošanas process ir samērā ilgs process un, ja ir atklājusies kāda nepilnība, tad ar likumu var noregulēt tikai nākamās analogiskos gadījumus. Tiesa var reaģēt daudz ātrāk un jau uz pirmo gadījumu.

Cik šādam tiesas nolēmumam var būt liela nozīme, mēs nesam pārliecinājāmies, kad Saeimā pacēlās jautājums par Satversmes 29. un 30. panta piemērošanu, proti, par krimināltiesas tiesībām bez īpaša Saeimas lēmuma piemērot kā drošības līdzekli apcietinājumu Saeimas deputātam, attiecībā uz kuru jau agrāk Saeima ir devusi piekrišanu kriminālvajāšanas uzsākšanai. Sākumā šis jautājums šķita visai diskutabls, bet tad tika sameklēts vēl 30. gados pieņemts Senāta apvienotās sapulces skaidrojums par šiem Satversmes pantiem un viss nostājās savā vietā. Šobrīd, pamatojoties uz šo Senāta skaidrojumu, tiek iestrādāti grozījumi arī Saeimas kārtības rullī.

Es uzskatu, ka pareizi piemērojot visu pastāvošo tiesību normu interpretācijas metodēm, viegli var nostādīt visu savā vietā arī šajā lietā.

Šīs lietas izskatīšanas gaitā ir izkristalizējusies nepieciešamība, ka Satversmes tiesai šajā lietā būtu jānodod atbilde uz diviem principiāliem jautājumiem.

Pirmais. Vai tiešām Saeimas uzticības izteikšanai atsevišķiem ministriem, kas tiek aicināti ieņemt atbrīvojušos amatus Ministru kabineta sastāvā, ir nepieciešams īpašs jeb atsevišķs lēmums? Vai arī šādu uzticības apliecinājumu var iekļaut kādā apvienotā lēmumā ar citiem jautājumiem?

Un otrs. Vai Ministru prezidents var pieprasīt Saeimai atkārtotu uzticības izteikšanu strādājošam Ministru kabinetam, kurš jau šādu uzticības apliecinājumu ir saņēmis un kuru Saeima nav atsaukusi?

Šie abi jautājumi šajā lietā ir saistīti. Taču tiem ir pilnīgi patstāvīga nozīme un būs daudz gadījumu, kad viņi būs risināmi pilnīgi patstāvīgi. Tāpēc es arī gribu pie viņiem apstāties patstāvīgi.

Pirmkārt, par atsevišķu lēmumu nepieciešamību, lai izteiktu uzticību jaunaicinātajiem ministriem. Man šķiet, ka uz šo jautājumu var dot tikai vienu un nepārprotamu atbildi, kas izriet no Ministru kabineta iekārtas likuma 6. panta un Saeimas kārtības ruļļa 28. panta. Šie abi dokumenti, šīs abas tiesību normas melns uz balta nosaka, ka ministriem, kuri tiek aicināti uz atbrīvojušajiem ministru amatam Ministru kabinetā, kurš jau darbojas, tātad agrāk jau saņēmis Saeimas uzticību, tad šiem jaunaicinātajiem ministriem Saeimas uzticība izsakāma ar īpašu Saeimas lēmumu, kura projekts Ministru prezidentam ir jāiesniedz Saeimas priekšsēdētājam.

Es piekrītu savam cienījamajam oponentam, ka tiesību normas gramatiskā jeb filoloģiskā interpretācija nav vienīgais tiesību normu interpretācijas veids, ka ir gadījumi, kad ar gramatisko jeb filoloģisko interpretāciju nepietiek, nevar pilnīgi noskaidrot attiecīgās normas jēgu, tomēr gramatiskā jeb filoloģiskā interpretācija ir pirmais interpretācijas veids, ar ko jāsāk katras normas piemērošana un pārējos interpretācijas veidus ir jāpiemēro tad, ja šis interpretācijas veids nedod skaidru un nepārprotamu atbildi un izsauc kādas šaubas. Ja šādu šaubu nav, tad arī nav pamata atteikties no gramatiskā jeb filoloģiskā interpretācijas veida.

Un ne velti latvju tautas paruna saka, ka: “Kas ar spalvu uzrakstīts, to ar cirvi neizcirtīs”. Tātad, kas ir ierakstīts likumā skaidri un nepārprotami, to ar nekādām manipulācijām nevar pārgrozīt.

Arī mans cienījamais oponents tā arī nevarēja pievest nekādus pārliecinošus un nepārprotamus argumentus, kāpēc šī skaidrā un nepārprotamā likuma prasība nebūtu Ministru kabinetam un Saeimai obligāta.

Neko nelīdzēja arī atsaukšanās uz vēsturisko un teleoloģisko normu interpretāciju. Par vēsturisko interpretāciju es nedaudz runāju jau savā ievadrunā. Šī likuma norma ir pārdzīvojuši zināmu evolūciju. No Saeimas pieņemšanas brīža līdz 1925. gadam šis jautājums vispār nebija noregulēts. Zināms noregulējums parādījās jau 1925. gadā, pieņemot Ministru kabineta iekārtas likumu. Bet arī tad šis jautājums tika risināts diezgan vispārēji, nenodalot kārtību, kādā Saeimas uzticība izsakāma Ministru kabinetam kopumā un kādā atsevišķiem vēlāk aicinātajiem ministriem. Šāda norma likumā parādījās tikai 1993. gada jūlijā, kad 5. Saeima atjaunoja minētā likuma darbību jaunā redakcijā.

Šī papildinājuma teleoloģisko jēgu man nav viegli sīkāk pamatot, jo es pie viņa izstrādāšanas un pieņemšanas nekādu dalību netiku ņēmis. Neesmu atradis arī nekādus materiālus, kuros būtu izklāstīti tā pieņemšanas mērķi. Taču ir nepārprotami, ka grozījumu autorus neapmierināja agrāk pastāvošā kārtība, pie kuras lēmumu par Saeimas uzticības izteikšanu atsevišķiem ministriem varēja ietilpināt dažādos citos Saeimas aktos un viņi uzskatīja, ka šā jautājuma izlemšanai jānotiek ar īpašu lēmumu. Un tāpēc ierakstīja jaunu teikumu attiecīgajā likuma pantā. Tātad, es uzskatu, ka tas ir nepārprotami - teleoloģiskā jēga — nodalīt šo uzticības izteikšanu atsevišķam ministram, kas tiek aicināti vēlāk, no tās kārtības, kas pastāv uz Ministru kabinetu kopumā.

Un tāpēc es uzskatu, ka mana oponenta viedoklis, ka šo lēmumu var apvienot ar kādu citu Saeimas lēmumu, neatbilst likumam. Šajā gadījumā tā tas ir noticis.

Kā mans oponents paziņoja šeit, Satversmes tiesā, lēmumā, ko Saeima ir pieņēmusi savā 30. aprīļa ārkārtas sēdē, faktiski esot apvienoti pieci lēmumi. Četri lēmumi par uzticības izteikšanu no jauna

aicinātajiem ministriem un piektais — par atkārtotas uzticības izteikšanu jau pastāvošajam un strādājošajam Ministru kabinetam.

Par pirmo četru jautājumu apvienošanu vienā dokumentā man nav nekādu iebildumu. Tie ir pilnīgi analogiski, tos var balsot kopā un arī atsevišķi, no tā nekas nemainīsies. Tas nerunā pretī arī Ministru kabineta iekārtas likuma 6. pantam, kurā tieši par šo jautājumu ir lietota daudzskaitļa forma, kaut gan parasti šādos gadījumos likumā lieto vienskaitli. Tas ir norādījums arī, ka šinī gadījumā var šādus ministrus, jaunaicinātus ministrus, apstiprināt ar vienu lēmumu.

Pavisam citādi ir apskatāms jautājums par cita rakstura lēmuma pievienošanu lēmumam par uzticības izteikšanu jaunaicinātiem ministriem. To tieši noliedz likums, rakstot par īpašu jeb atsevišķu lēmumu un tāpēc pieteikuma iesniedzējs sēdes sākumā ierosināja šo lēmumprojektu neizskatīt kā neatbilstošu likuma prasībām. Šo iesniegumu Saeima diemžēl noraidīja.

Man lietas izskatīšanas gaitā tika uzdots jautājums: kāpēc pieteikuma iesniedzēji neierosināja minēto lēmuma projektu balsot pa daļām? Tas nebija iespējams divu iemeslu dēļ.

Pirmkārt, ar šādu priekšlikumu, iesniedzot balsot pa daļām, mēs atzītu iesniegto lēmuma projektu par likumīgu, kas bija pretrunā ar mūsu pārlicību.

Un otrkārt. Iesniegto lēmumprojektu vispār nav iespējams nobalsot pa daļām. Pa daļām var balsot lēmumprojekta daļas, kas ir pietiekami autonomas, lai tās varētu pieņemt neatkarīgi no citām. Kādas gan autonomas daļas var būt lēmumprojektam, kur galviņa runā par uzticības izteikšanu Ministru kabinetam kopumā kā vienotam veselumam ar atsevišķu ministru apstiprināšanu? Pie tam tas ir izklāstīts nevis kompakti pie atsevišķiem ministriem, atsevišķi kaut kā nodalīti, bet viņi ir izmētāti visā Ministru kabineta sastāvā. Noraidot daļu, kurā runā par atkārtotu uzticības izteikšanu pastāvošajam Ministru kabinetam, automātiski atkristu arī otrās daļas balsošana, tas ir, balsošana par jaunaicinātiem ministriem. Tā kā nekāda atsevišķa izskatīšana šajā gadījumā nebija iespējama.

Līdz ar to es uzskatu, ka esmu pierādījis, ka lēmuma par uzticības izteikšanu jaunaicinātajiem ministriem saistībā ar jebkāda cita rakstura lēmumu ir tiešā pretrunā ar likuma prasībām, un tāpēc šāds lēmums atzīstams par spēkā neesošu.

Vēl jo vairāk. Tas attiecas uz šo gadījumu, kur paša pievienotā lēmuma projekta atbilstība likumam... otrajam lēmumam, kas pēc savas būtības ir apstrīdams. Taču, kā jau es teicu, es nesaistu to ar šo gadījumu, jo es uzskatu, ka likums skaidri nosaka, ka to nevar pievienot nekādam citam lēmumam. Ne likumprojektam, ne arī kādam citam lēmumam, nu, kādus var izdomāt ārkārtīgi daudz.

Tāpēc es tālāk pāriešu uz otro jautājumu, kuru es izvirzīju savas runas sākumā. Vai šobrīd likums pieļauj Ministru prezidentam pieprasīt atkārtotu uzticības izteikšanu valdībai, kurai šāda uzticība jau izteikta?

Mans cienījamais oponents to atzīst par pilnīgi iespējamu. Vēl vairāk. Viņš paplašina šīs iespējas, uzskatot, ka tādas tiesības esot ne tikai Ministru prezidentam un Ministru kabinetam kopumā, bet arī katram Ministru kabineta loceklim, pie tam neierobežotas reizes, kaut vai katru ceturtdienu.

Es jau savā ievadrunā norunāju, ka šāds atkārtots uzticības balsojums nerada nekādas juridiskas sekas. Man tika iebilsts, ka tas var radīt politisku pienākumu Ministru kabinetam vai kādam Ministru kabineta loceklim demisionēt, ja viņš šādu atkārtotu uzticību nesaņem. Kā pierādījums ir šā gada 2. marta Saeimas ārkārtas plenārsēde, ka tas nebūt nav tā. Ministru prezidents savā rakstā

apgalvoja, ka nevar turpmāk vadīt valdību bez atkārtotas uzticības saņemšanas, bet pēc tam, kad viņš šādu uzticību tā arī netika saņēmis, viņš to turpināja vadīt, it kā nekas nebūtu noticis.

Par to pašu mēs arī pārliecinājāmies, uzklusot šeit gan Ministru prezidentu personīgi, kā arī viņa biroja vadītāju Viņķeļa kungu, kurš pēc ieņemamā amata uzskatāms par Ministru prezidenta galveno politisko padomdevēju. No viņa atbildēm izraisījās, ka viņš uzskata šo atkārtoto uzticības balsojumu par kaut ko līdzīgu socioloģiskai aptaujai, kuras rezultāti, lai kādi tie arī nebūtu, nekādas obligātas juridiskas vai politiskas sekas nerada.

Par juridiskajām sekām. Arī no iepriekšējām runām, arī šodien mēs dzirdējām no Krasta kunga, ka tas varētu būt vienīgi iemesls apspriesties ar koalīcijas partneriem - demisionēt vai nē. Tad paceļas jautājums, vai ir attaisnojams tērēt nodokļu maksātāju naudu šāda visaugstākā līmeņa socioloģiskām aptaujām. To taču vislētāk un visātrāk var izdarīt valdību veidojošo partiju Sadarbības padomes sēdēs, kurās ir pārstāvēts Saeimas vairākums, tur ļoti vienkārši var noskaidrot, vai visas šajā Sadarbības padomē ietilpstošās partijas atbalsta vai neatbalsta. Kāpēc ir jāriko Saeimas debates, kas maksā lielu naudu, ilgst daudzas stundas un līdz ar to kavē arī svarīgu likumprojektu apspriešanu, ja to pašu rezultātu var panākt daudz ātrāk un lētāk.

Un vēl jo vairāk šajā gadījumā, kur šis jautājums ir pilnīgi noskaidrots, jo bija Ministru kabinetam zināms, ka šajā dienā vēl pirms ārkārtas sēdes sanākšanas notiks uzticības balsojums par valdību, un, tātad, ja valdība uzticību nesaņemtu, tad, acīmredzot, atkrustu arī nepieciešamība šim jautājumam. Un tātad saistīt šīs divas lietas nevarēja, ka varēja tikai nobalsot par uzticību jaunajiem ministriem, ja iepriekšējā kārtējā sēdē būtu noraidīts neuzticības izteikšanas priekšlikums.

Pēc 2. marta Saeimas ārkārtas sēdes kāda avīze salīdzināja šo apspriešanu ar sievas prasību vīram: "dārgais, saki, vai tu mani vēl arvien mīli?". Jāsaka, ka analogija, juridiska un citu seku ziņā ir visai liela. Starpība ir tikai tā, ka vīra un sievas saruna ir viņu privāta lieta, nerada nevienam nekādus zaudējumus, bet, ja turpretī šādas sarunas un šādi jautājumi tiek uzdoti Saeimā, tas skar visu valsti un tā guļas uz nodokļu maksātāju rēķina, jo katra Saeimas darba stunda izmaksā visai dārgi, par to ne vienreiz vien ir norādījis Saeimas priekšsēdētājs. Vienīgā laime, ka šāda prakse līdz šim nav guvusi plašu izplatību.

Mans oponents, kas labi pārzina visas Saeimas stenogrammas, ir spējis atrast tikai vienu precedentu, un pie tam vēl līdz 1996. gadam, kad neviena likuma norma neierobežoja šādu praksi. Acīmredzot, ka ir tik maz šādu precedentu. Tā ir Latvijas tautas pārstāvības iestāžu negatīvā attieksme pret šādu praksi.

Šajā sakarībā visai zīmīga ir Latvijas Republikas Augstākās padomes attieksme pret 1992.-1993. gadā sagatavoto likumprojektu "Par Latvijas Republikas Ministru padomi". Tajā darba grupa bija iestrādājusi normu, ka Ministru padome var saistīt kādu iesniegto likumprojektu ar uzticības jautājumu un demisionēt, ja tas Augstākajā padomē tiktu pieņemts. Starp citu, tieši tā, kā tas šobrīd ir ar valdības iesniegto valsts budžeta projektu. Augstākā padome noraidīja attiecīgo likumu kā nepieņemamu, kaut gan tā bija daudz loģiskāka nekā tā kārtība, kuru piedāvā mans oponents.

Taču arī šis vienīgais precedents, kas bija noticis 1994. gadā, izraisīja vēlēšanos minēto jautājumu tiesiski noregulēt. Saeimā acīmredzot uzskatīja par nepieņemamu tādu stāvokli, kad Saeimas kārtības rullis, kas nosaka visu Saeimas darbību, pilnīgi neregulē jautājumu, kādā Saeima izsaka uzticību vai neuzticību Ministru kabinetam vai kādam atsevišķam tā loceklim.

Sakarā ar to Saeimas kārtības rullī 1996. gadā tika no jauna ietilpināts jauns saturs no 27. līdz 30. pantam, kas noregulēja visus jautājumus, kas saistīti ar uzticības izteikšanu Ministru kabinetam. Šajos pantos ir izsmeļoši uzskaitīti visi iespējamie gadījumi, kas saistīti ar uzticības vai neuzticības izteikšanu valdībai. Uzskats, ka Saeima vai Ministru kabinets būtu tiesīgs kaut ko darīt ārpus šī likuma noteiktajām robežām, ir pilnīgā pretrunā ar manis jau pieminēto principu, ka publisko tiesību subjekti var darīt tikai to, ko paredz likums. Pie kā varētu novest mūsu valstī atkāpes no šī principa, liecina jau šajā zālē dzirdētie apgalvojumi, ka Valsts prezidents varētu aicināt jaunu Ministru prezidentu, kamēr iepriekšējais vēl nav demisionējis, vai kamēr viņam likumā noteiktajā kārtībā nav izteikta neuzticība. Kā arī par to, ka jebkurš ministrs, izlasījis par sevi avīzē kritisku rakstu, var doties uz Saeimu un lūgt no tās jaunu uzticības apliecinājumu.

Neviens tā arī nevarēja nosaukt, kā uz tāda likuma pamata varētu tikt šobrīd prasīta šāda atkārtota uzticības izteikšana. Un teikt, ka daudzi jautājumi nav noregulēti, varēja tad, kad nebija vēl šie līdz 1996. gadam, tagad es uzskatu, ka šie visi jautājumi ir noregulēti pēc būtības.

Un tāpēc es uz otro šeit apspriežamo jautājumu varu atbildēt viennozīmīgi. Saeimā jautājumi par uzticību vai neuzticību valdībai ir apspriežami un izlemjami tikai saskaņā ar tās Kārtības rullī no 27. līdz 30. pantam un nekā citādāk.

Tāpēc es uzskatu, ka Saeimas deputātu grupas pieteikumā aprādītie apstākļi Saeimas tiesas sēdes laikā ir pilnīgi konstatēti un to prasības pamatojums pilnā mērā atbilst likumam.

Tāpēc es lūdzu iesniegto pieteikumu apmierināt.

Ar to es varētu arī savu uzstāšanos beigt, ja mans cienījamais oponents ar saviem jautājumiem nebūtu centies šo lietu politizēt un centies sasaistīt gan pieteikumu iesniegšanu, gan lietas izlemšanu ar zināma politiska spēka interesēm. Līdz ar to es esmu spiests pieskarties arī šim jautājumam.

Es gribu ar visu atbildības sajūtu teikt, ka pieteikuma iesniedzēji nav neko darījuši, lai politizētu šo lietu. Tie nav rīkojuši nekādas preses konferences, nav snieguši politiskus paziņojumus par to, nav saistījuši šīs lietas apstākļus ne ar vienu politiskā spēka darbību. Mēs vēlējamies palikt tikai lietas juridiskajos ietvaros un negribējam piešķirt šai lietai politizētu raksturu.

Es pasvītroju: politizētu, jo no politikas mēs šajā lietā izvairīties nevaram. Šī lieta skar valsts varas realizēšanu un tā jau ir neapšaubāma politika. Vēl jo vairāk, ja ir runa par Saeimas un Ministru kabineta attiecībām un Saeimas uzticību Ministru kabinetam, kas ir neapšaubāmi politisks jēdziens. Taču jebkura politika ir jārealizē likuma ietvaros un tāpēc mums šajā zālē ir jārunā tikai par likumu, bet ne par politiku. Sakot, ka šo lietu nevajadzētu politizēt, es ar to gribu norādīt, ka tās izlemšanu nevajadzētu saistīt ne ar viena politiska spēka interesēm, vienalga, vai tas piederētu pie pozīcijas vai pie opozīcijas.

Politiskie spēki parādās un noiet no politiskās skatuves. Tie spēki, kas ir pozīcijā, viegli var nonākt opozīcijā, un otrādi. Tāpēc jūsu lēmumam ir jābūt neitrālam pret jebkura politiskā spēka interesēm. Vienalga, vai tas piederētu pie pozīcijas vai pie opozīcijas. Tam ir jābūt pamatotam ar likumu nevis ar politiskām interesēm un jābūt saistošam visiem politiskajiem spēkiem, lai kas arī nebūtu pie varas un kam arī nebūtu vairākums Saeimā.

Šīsdienas procesu žurnālisti un arī mans oponents ir mēģinājuši skaidrot kā opozīcijas mēģinājumu destabilizēt vai gāzt Guntara Krasta valdību. Šādu apgalvojumu es kategoriski noraidu. Es uzskatu, ka šobrīd neviens politiskais spēks nav spējīgs tādā mērā destabilizēt Guntara Krasta valdību, kā to izdarījis viņš pats un viņa partija. Nerēķināšanās ar Satversmi, likumiem un Latvijas

starptautiskajām saistībām ir novedusi šo valdību tik tālu, ka tās pastāvēšanas vienīgais pamats ir visu politisko spēku nevēlēšanās dažus mēnešus pirms Saeimas vēlēšanām izraisīt valdības krīzi.

Manā priekšā šeit ir grāmatiņa — Satversmes tiesas pirmais spriedums, kur ar treknēm burtiem ir nodrukāts padoms, kas Krasta kungam tika dots, kad viņš, vēl būdams ekonomikas ministrs, visai neveiksmīgi komentēja pirmo Satversmes tiesas spriedumu. Šis padoms skanēja: "...ministra kungs, izlasiet Satversmi un likumus...". Diemžēl viņš šim padomam nav sekojis, likumus nestudē. Kā redzams šeit, par likumiem neinteresējas un visu to atstāj savu padoto darbinieku ziņā un līdz ar to arī pats necenšas tos ievērot.

Ja šāda rīcība izraisīs kādas viņam nevēlamas sekas, tad par tām ir atbildīgs vienīgi viņš pats un nevis tie, kas prasa likumu ievērošanu.

Lietas ierosinātāji uzskata, ka "krasta kungi" nāk un iet, taču viņu radītie tiesiskie precedenti paliek un, ja tiem uzreiz netiek dots pareizs juridisks novērtējums, tie var negatīvi ietekmēt pareizu valsts varas realizēšanu.

Mēs netaisāties prasīt no Guntara Krasta vairāk nekā no sevis. Ja Guntara Krasta valdība kristu un pie varas nāktu pašreizējā opozīcija, arī tai būtu saistošs jūsu spriedums. Ja tas uzliks kādus ierobežojumus Krasta valdībai, tad tie paliks spēkā arī attiecībā uz valdību, kuru varētu izveidot šodienas opozīcija. Es vēlreiz pasvītroju — tiesības ir augstākas par politiku un jebkura politika ir jārealizē stingri likumu ietvaros. Tikai balstoties uz šādiem apsvērumiem grupa Saeimas deputātu ierosināja šīs lietas izskatīšanu Satversmes tiesā un tikai vadoties no šādiem apsvērumiem lūdzu jūs izspriest šo lietu.

A.Endziņš.

Paldies. Vārds Saeimas pārstāvim, Saeimas Juridiskā biroja vadītājam Kusiņam kungam.

Ņemot vērā Bišera kunga runas ilgumu - 31 minūte, es lūgtu jūs iekļauties ne vairāk kā šajā laikā.

G.Kusiņš.

Jā, godātā tiesa, acīmredzot ir jādod precīzs šīs lietas novērtējums.

Visas lietas, ko izskata godātā Satversmes tiesa, ir būtiskas. Un, manuprāt, šīs lietas pieteikums un lietas ierosinātāju izteiktie argumenti, manuprāt, parādīja vienu ļoti būtisku niansi. To, kāda ir tiesību izpratne šodienas Latvijā. Kā var secināt no pieteicēju pozīcijas, tad it kā nekādas nozīmes nav tam, ka Saeimas lēmums atbilst Satversmei. Un to, ka apskatītais lēmums atbilst Satversmei, atzina arī godātais pieteicēju pārstāvis, atbildot uz pirmo jautājumu. Tātad Saeimas lēmums atbilst Satversmei.

Kā var secināt no pieteicēju viedokļa, tad nekādas nozīmes nav tam, ka jebkuram, es uzsveru, jebkuram Saeimas deputātam bija tiesības prasīt 30. aprīļa sēdē iesniegto lēmuma projektu balsot pa

daļām, tādējādi nošķirot uzticības izteikšanu esošajiem ministriem no uzticības izteikšanas jaunaicinātajiem ministriem. Šāds pamudinājums pat bija skaidri redzams no Ministru prezidenta Guntara Krasta runas, kurā viņš skaidri nodalīja šos četrus jaunaicinātos no pārējiem valdību sastādošajiem ministriem. Tas bija skaidrs. Pieteikuma iesniedzēji to ignorē.

Kā varu secināt, pieteikuma iesniedzēji uzskata, ka nekādas nozīmes nav arī tam, ka no 1925. gada Saeimas stenogrammām skaidri izriet, ka toreizējā likumdevēja mērķis bija apkopot tolaik izveidojušos parlamentāro praksi. Nevis ierobežot Ministru kabinetu, jo 1925. gadā cilvēkiem bija skaidrs, ka ar vienkāršu likumu nevar ierobežot Satversmi, nevar grozīt valdības konstitucionālās tiesības un valdības konstitucionālās pilnvaras.

Nekādas nozīmes no pieteicēju viedokļa nav arī tam, ka ne laikā no 1922. gada līdz 1934. gadam, ne laikā no 1993. līdz 1996. gadam Saeimas kārtības rullis nesaturēja procedūras noteikumus par uzticības un neuzticības izteikšanu.

Tam visam pretī tiek likts tikai viens arguments — tas nav likumā un tāpēc tas ir nelikumīgs. Neviļus rodas jautājums — kāpēc? Kāpēc no pieteicēju pozīcijas iznāk tā, ka Satversmei tas atbilst, bet, ja likums to neparedz, tad tas ir nelikumīgi?

Godātā tiesa, es gribu jūsu uzmanību vērst uz to, ka arī Satversme ir likums un Satversme ir augstāka juridiska spēka likums. Un nevar būt likumi, kas ir pretrunā ar Satversmi. Bez tam Satversme ir tiešās piemērošanas likums, atšķirībā no padomju tiesību prakses, kas deklarēja, ka konstitūcijai nepieciešams vēl piemērošanas likums.

Kāpēc no pieteicēju pozīcijas iznāk tā, ka no 1921. gada Satversmes sapulces stenogrammām un no 1925. Saeimas skaidri izteiktajiem likumdevēja mērķiem un nolūkiem pieteicēji negrib piešķirt nekādu nozīmi? Nekādu nozīmi. Tiek pateikts — gramatiskā interpretācija vispirms, pārējās tikai tad, ja kāds uzskata par vajadzīgu.

Atbilde šeit nav tālu jāmeklē. Manuprāt, atbilde ir ļoti vienkārši atrodamā. Atbilde ir godājamā Latvijas Universitātes profesora Edgara Melņiņa “Latvijas Vēstnesī” 1997. gada 22. martā publicētajā rakstā “Likuma burts, likuma gars, Satversmes tiesa”. Ko tad raksta profesors par šo lietu? Profesors uzskata, ka pašreizējā laika posmā mēs reāli saskaramies ar divām — Rietumu un sociālistisko tiesību realitātēm. Tiesību piemērošanas joma ar visiem tās teorētiskajiem un praktiskajiem aspektiem pagaidām lielā mērā ir palikusi sociālistisko tiesību normatīvajā un metodoloģiskajā ietekmē. Tā lielā mērā parādās jau pieejā tiesību izpratnē, kuras teorētiskais pamats ir normatīvisms un tiesību pozitīvisms. Absolutizēta vērtība tiek piešķirta tiesību normām to burtiskajā izpratnē. Valsts izdotās tiesību normas tiek atzītas par vienīgo tiesību avotu. Būtiskas atšķirības starp normatīvās un funkcionālās pieejas tiesību izpratni spilgti parādās arī tiesību normu piemērošanas procesā. Normatīvisms ir orientēts uz likuma burtu, kas ir normas konkrētā tekstuālā satura ievērošana, uzskatot, ka iziešana ārpus šī teksta burtiskajām robežām vai citas atkāpes no teksta faktiski ir nepieļaujamas.

Tiesību sistēmā pastāvošo negatīvo parādību apzīmēšanai pat ir ieviesušies tādi jēdzieni, kā “tiesību normas nedarbojas”, “likums nav iedzīvināts”, “nav normas realizācijas mehānisma”, kuru kopēji vienojošs apzīmējums ir “tiesību nesakārtotība”. Ar tiem tiek piesegta arī neprasme risināt jautājumu un nevēlēšanās uzņemt atbildību.

Nesakārtotības līmenī tiek pacelta arī normatīvisma izpratnei atbilstoša prasība, ka normu tekstos ir jāietver visi dzīves gadījumi, kurus nepieciešams regulēt. Normu piemērotājiem tad vajadzētu būt kā robotiem. Vajadzētu tikai atšķirt attiecīgo pantu un tur būtu skaidri un gaiši pateikts, kā konkrētā gadījumā rīkoties.

Šeit es gribētu izdarīt atkāpi un pateikt, ka, manuprāt, ir absolūti nepareizi domāt, ka it kā eksistē kaut kāda absolūta un sakārtota tiesību sistēma. Tas ir citur jau nodzīvots posms. 1918. gadā izslimota slimība. Kā kuriozu piemēru tam var minēt 18. gadsimta pozitīvisma laikā izplatīto priekšstatu, ka var uzkonstruēt kaut kādu ideālu sistēmu un viskonsekventāk tas bija mēģināts realizēt 1794. gadā Prūsijā, pieņemot vispārējo tiesību kodeksu, kurā bija pāri par 18 000 dažādiem pantiem. Smieklīgākais, protams, bija pēc tam, kad pēc dažiem mēnešiem atklājās, ka kāda situācija nav noregulēta.

Mēs jau varam teikt, ka daudz kas likumā nav rakstīts. Patiešām, daudz kas likumā nav rakstīts. Un normatīvisma piemērošana... padomju tiesiskās skolas ietekmi mēs varam skaidri redzēt no vēl pāris gadus atpakaļ bijušā piemēra ar brīvības atņemšanas vietā esoša cilvēka kandidēšanu uz Latvijas valsts prezidenta amatu. Tiesību normu nebija un normatīvisma piekritēji uzskatīja, ka viņš var kandidēt. Visiem tiesību principiem tika pagriezta mugura un tikai viens Saeimas deputāts no tribīnes atļāvās pateikt, ka tā nedrīkst darīt, ka tas runā pretī būtībai. Pārējie viņā neklausījās. Manuprāt, šim vienam deputātam bija liela taisnība.

Likuma mērķis, jēga, gara un sociālā pamatojuma apzīmējums, kas no senās Romas tiesībām atnāca līdz mūsdienām, ir *ratio legis*. Ilgu laiku pie mums, tāpat kā visā padomju tiesību sistēmā, tas bija izņemts no lietošanas. Pirmskara Latvijā un arī tagad Rietumu tiesību lokā tas tiek plaši lietots. Šeit es gribu atgādināt mana godājamā oponenta vārdus, ka kādreiz Satversmes autori neuzskatīja to par vajadzīgu regulēt. Jā, viņi neuzskatīja to par vajadzīgu regulēt, jo viņi nebija aizgājuši normatīvisma piekritēju skolā.

Godātā tiesa, es gribu pievērst jūsu uzmanību vienam nelielam faktam. Ja pieturas pie pieteikuma iesniedzēju domu gaitas, tad Ministru kabinets nav tiesīgs jaunievēlētās Saeimas priekšā nolikt pilnvaras, jo arī šobrīd, šodien, 30. jūnijā, Ministru kabineta iekārtas likumā nav pateikts tas, ka vecajai valdībai jaunievēlētās Saeimas priekšā ir jānoliek pilnvaras. Bet tas taču ir pašsaprotami.

Katrā situācijā, godātā tiesa, saduras vairāki tiesību principi. Arī šajā situācijā, manuprāt, nozīme būtu jāpievērš vairākiem tiesību principiem. Un pats pirmais, acīmredzot, šinī gadījumā jāņem talkā saprātīguma princips. Paanalizēsim pieteicēja pieminēto zināmo principu, ka publisko tiesību subjekti var veikt tikai tās darbības, kuras likums tam ir atļāvis vai pilnvarojis. Patiešām, tāds princips eksistē. Tas ir ļoti precīzs princips. Taču rūpīgi palūkosimies, kā tas piemērojas izskatāmajā lietā. No Satversmes sapulces citētā bija redzams, ka Satversme apzināti nav definīcija, bet ir lakoniskas tiesības un lakoniski pienākumi. Paskatīsimies Ministru kabineta iekārtas likuma 13. pantu. Kas tad šajā likumā ir rakstīts? Ministru kabinets apspriež vai izlemj visas lietas, kuras ietilpst tās kompetencē saskaņā ar Satversmi un likumiem. Un tagad uzšķirsim Latvijas Republikas Satversmes 61. pantu. Kas stāv rakstīts Latvijas Republikas Satversmes 61. pantā? Ministru kabinets apspriež visus atsevišķu ministriju izstrādātos likumprojektus un jautājumus, kuri attiecas uz vairāku ministriju darbību. Un turpmākos vārdus es vēlētos uzsvērt: kā arī atsevišķu Kabineta locekļu ierosinātus valsts politikas jautājumus. Kā vajag tulkot, lai pateiktu, ka šī nav valdības kompetence? Manuprāt, no šā teikuma skaidri izriet, ka gadījumā, ja tas skar valsts politiku, valsts stabilitāti, valdības pastāvēšanu, Ministru kabinets to var apspriest un virzīt uz Saeimu, jo Satversmes 20. pants dod tiesības Ministru prezidentam prasīt Saeimas ārkārtas sēdi. Manuprāt, tas ir pat valdības pienākums - nevis mīkstčaulīgi gaidīt neuzticības izteikšanas balsojumu, bet gan aktīvi rīkoties Satversmes pieļautajās robežās.

Pieteicēji apgalvo, ka tajā pašā dienā bija divi neveiksmīgi neuzticības izteikšanas mēģinājumi un no tā it kā var prezumēt, ka uzticība bija. Un it kā nebija nepieciešams prasīt uzticības apliecinājumu. Manuprāt, no liecinieka Guntara Krasta mēs skaidri varējām gūt atbildi, ka viņš vēl pēc tam uzskatīja par nepieciešamu šo lietu virzīt. Viņam bija pilnas tiesības atsaukt. Ko tad minēja Guntars Krasts? "Man nebija pamata to mainīt". Un tad mums jājautā: vai pēc šiem diviem

neuzticības balsojumiem bija radušies četri jauni ministri? Nē. Vai bija simtprocentīgi skaidrs, ka valdība, no kuras izstājas lielākā Saeimas frakcija, var turpināt strādāt ar apziņu, ka tai ir Saeimas uzticība? Nē. Krasta kungs teica, ka viņam nebija pamata mainīt. Un es varu pateikt, ziniat, kāpēc? Tāpēc, ka valsts lietās ir nepieciešama skaidrība, nevis solījumi. Pirms balsojuma par Māra Grīnblata kunga un arī Ziedoņa Čevera kunga sastādītajām valdībām arī bija visvisādas prognozes un solījumi. Taču tikai bezkaislīgais balsošanas tablo parādīja — ir Saeimas uzticība vai nav.

Un visbeidzot. Es gribu pievērsties tam, ka pārējās interpretācijas metodes ir tikai tad, ja gramatiskā interpretācijas metode nedod rezultātu. 1994. gadā, ja jūs atceraties, Saeimā bija lielas diskusijas, kas saprotams zem Satversmes 81. panta zem vārda “muitas”. Daži uzskatīja, ka te ir gramatiski tikai jāinterpretē un nav jēgas skatīties. Bet, paskatoties vēlāk, Saeimas stenogrammās bija skaidri redzams, ka “muitas” ir nevis iestādes, bet nodokļu maksājumi. “Muitas” — nodevas, ko iekasē. Ja būtu tikai šāda pieeja - gramatiskā - un ignorētas pārējās, rezultāts būtu nonācis pretrunā ar Satversmi.

Un visbeidzot. Faktiski 30. aprīļa lēmums ir īpašs Saeimas lēmums. Tas ir īpašs lēmums par uzticību. To var redzēt no dokumenta, no paziņojuma par uzticības izteikšanu. Tas ir īpašs. Tas gan nav atsevišķs, kā, manuprāt, kļūdaini centās norādīt mans godājamais pieteikuma iesniedzēju pārstāvis.

Manuprāt, Saeima ar šo balsojumu izteica savu uzticību gan četriem jaunaicinātajiem ministriem, gan tobrīd esošajam valdības sastāvam.

Pie šiem motīviem es lūdzu Satversmes tiesu pieteikumu noraidīt. Paldies.

A.Endziņš.

Paldies. Vai lietas dalībnieki vēlas vārdu replikai?

I.Bišers.

Nē, paldies.

G.Kusiņš.

Nē, paldies.

A.Endziņš.

Nevēlas. Līdz ar to paziņoju, ka tiesas debātes ir slēgtas. Repliku neviens nevēlas.

Paziņoju, ka spriedums lietā tiks pasludināts 13. jūlijā pulksten 14.00 Satversmes tiesas sēžu zālē. Līdz ar to tiesas sēdi pasludinu par slēgtu.

Stenogrāfiste M.Ceļmalniece

Tiesas sēdes sekretāre L.Vīnkalna